

Liber de regno Dei, de quo Christus loquutus est per dies quadraginta,

<https://hdl.handle.net/1874/416756>

LIBER
DE REGNO

DEI, DE QVO CHRISTVS
LOQVVTVS PER DIES

quadraginta,

Per F. Melchiorem Flauium mino-
ritam Theologum & Euan-
gelicum concionatorem.

Complectitur hic liber, Epitome omnium mysteriorum
Christi, & summam totius sacrae scripturae
omnibus eruditis: & praecipue Ecclesiasticis, ac
plurimum commodis.

PARISIIS,

Oliua Pet. l'Huillier, via Iacob ra.

1566.

Cum priuilegio Regis.

Extrait du Priuilege.

LE Roy a permis à Pierre l'Huillier, Libraire (ayant transporté de Nicolas Chesneau aussi Libraire) de faire imprimer le liure De Regno Domini nostri Iesu Christi. per Fr. Melchiorum Flauium Minoritam. uisité par trois Docteurs Regés en la Faculté de Theologie, comme il appert par leurs signets, attachés au priuilege du contreseel dudict seigneur. Et defend à tous autres quelsconques de l'imprimer iusques à neuf ans, finis & accomplis, à commencer du iour de l'acheuement de l'impression, sur peine de confiscation de ce qui s'en trouueroit imprimé, & d'amende arbitraire: comme plus à plein est contenu és lettres de priuilege, signé par le Roy en son Conseil, de Vabres, & scellé du grand seel, en simple queue, de cire iaune.

CHRISTIANISSIMO

ac potētissimo gallorum Regi, Carolo
Valesio, nominis huius nono, Fr. Mel-
chior flavius, theologus, ac sacri Euan-
gelij ecclesiastes.

S. P. D.

N tibi de regno Christi libel-
lum Carole regū Christianis-
sime, spes & vnicum decus or-
bis Christiani, quem annis su-
perioribus cum primū ad sa-
cra Francorū lilia diuino nu-
mine aduenisses, pusillo quodā opusculo sacrae
tuae maiestati dicato, fueram pollicitus, de illo
inquam regno: quo Christus ipse à mortuis su-
scitatus, cōmuni mundi hoste peccato simul &
morte deuictis, à patre donatus est, qui diebus
quadraginta nobiscum agens, coram apostolis
de eo regno concionatus est, patris cunctipoten-
tis vates verax, gloriam prädicans. Qui prius
pœnitentiam agendam, mensibus quadraginta
edocuerat, qua mortales illius regni participes
efficiantur. Atqui pluribus ductus ego ratio-
nibus. Tibi Rex Christianissime librum hunc
dicandum dixi, Maxime autem cum sub sole
Rex vnus sis & Christianissimus & regni

EPISTOLA.

Christi reges strenuus. Etenim cui de Christi regno liber melius dicari posset quã tibi regi Christianissimo, quem visus est Deus Israelitis regibus sufficere, & sanctissimi spiritus sui character. præ omnibus ornare? Quo accepto ipso Deo opt. max. per te operante, ægros sanos reddis sola manu (sicuti apostoli) impositione. Licet vbiuis gentium (iuxta quod sancti Vaticanati sunt) sine mundi huius imminente miracula cessent, & ab ecclesia reuocentur, illa inquam characteris spiritus virtute, longè plures & celebriores triumphos, galli reges Israelitis ipsis regibus, duxerunt. Illi namque solũ suis bellis exhaustis Palestina regnum longitudinis Adam ad Bersabe miliarium sexaginta supra centum: Latitudinis vero sex & quadraginta sibi acquisierunt, At certe maiores tui & qui post receptam in gallia fidem catholicam in solio quo tu nunc, assiderunt de Græcia, Syria & Aegypto triumphavunt, de ipsa etiã Aethiopia, in qua restituerunt illud potentissimum imperium cui præst admodũ Christianus David Imperator, quem nostrates præto Gyan. i. potentem vocant, qui nostris temporibus oecumenico Christi vicario Romano pontifici seipsum cum toto suo imperio subiecit. Quis enim præter galliæ reges idololatriam & ferinos mores

Hieronymus
ad Dardanum.

EPISTOLA.

ex germania exegit, nisi reges galli? Qui etiã-
 num ex Hispania deturbarunt reges Mauros,
 captiuatis postmodum lybicus regibus. Enim-
 vero ob tot insignes victorias & triumphos so-
 lum nomen Fracorum apud orientales celebra-
 tur & suspicitur, quo nomine omnes Europeos
 Vocitant, reges Persarum missis legatis & do-
 nis amplissimis cum Carolo magno amicitia
 & fœdere iungi conati sunt. Haud secus po-
 tentissimus ille Tartarorũ imperator diui Lu-
 douici cuius suasu lauacro regenerationis Chri-
 sto credens tinctus est. At qui cultores macho-
 meti ingenuè fatentur opera vnius Regis galli
 illorum legem breui ruiturã. Magna sane &
 admiranda sunt quæ præmissimus sed vnum est
 quod *dis est maxon* antecellit ista omnia, fides
 videlicet constans & inuiolata omnium re-
 gum gallorum. Sacris enim literis proditum est,
 vnum David Israelitarũ Regem, cũ Ezechia
 & Iosia regibus integræ & pudicæ religionis
 exitisse. Ex Gallia autem regibus, nullus vn-
 quam desciiuit a fide catholica, & fidelis eccle-
 siæ dogmatibus. Illi siquidem ecclesiæ, iubet nos
 dominus obedire haud secus quàm sibi ipsi. In
 qua habitat, loquitur & operatur. Qui tangit
 illum tangit pupillam oculi sui. Ex omnibus il-
 lis quos dixi Gallia regibus nullus fuit vnquã

Ecclesi. 49.
 à felicem
 galliam si
 perscueret.

EPISTOLA.

cui sese, non dicam prebuerit, sed opposuerit occasio potior à sincera & vera religione excidendi quam tibi regi christianissimo, in quo re-
 luctet, Religio inter tot cercopum cactus & illa-
 des hereticorū, quibus scatent nostre cisalpinae
 partes, habent siquidem lutheranorum sectas
 20. Anabaptistarum sex. & sacramentariorū
 octo, praeter Turlupinos waldenses, libertinos
 cymbalistas & recuticos, sub nomine christia-
 noiudaismum sectantes. Quorum hereses haec-
 nus obductas retexit. Verpus ille Michael ser-
 uetus, Serpunt & passim suuenk. feldiani &
 antinomi & noui manichei. Inter autem iam
 dictas sectas, altius que radices in gallia egerit,
 fuit nulla quam ipsa quae nunc viget Caluinica
 ex lacunis Berengarij & Zuinglij. A cuius
 cultoribus infandum adeo & triste tale. O Rex
 gallia accepit exitium, quale olim vel à gottis
 & wandalis vel etiam. Suis ipsis & macho-
 metanis inflictum fuit nūquam. Ad raium ta-
 men hodie vsque veritatem crepitant velut
 postliminio reuersam & ab eis reductam, qui
 non veritatem sed potius hereses rancidas Al-
 bigensium & valdensium reduxerint, ex um-
 bra in solem, quas tui progenitores Ludouicus
 8. & eius filius diuus Ludouicus, haud ita
 dudum regno extruserunt cum vltiore gladio

Heresum di-
 natio seu cō-
 fusio.

EPISTOLA.

tum etiam doctrina & concionibus diuorum
 Bernardi Dominici & Anthonij paduani.
 Onugarum fucata Religionis nomine concin-
 natores qui cum laruis luclantes armis & pu-
 gnis, non Euangelio uel eius sanctissimis pre-
 ceptis, oblectantur, qui non Euangelium qua-
 runt sed se in Euangelio, quos satius est offen-
 disse quam demeruisse. Tu uero Rex Christia-
 nissime inter sentes una cum nobilissimis fra-
 tribus Aureliae & Andeganens. ducibus, flo-
 ruisti. Et dum in spe tantum cum eis pax fuit
 nihil te authore a uera & antiqua Religione,
 detractum est. Pacasti tandem, duce communi
 patre omnium deo, Regnum uix tum undique
 obturbatum & prope exanimatum, plurima
 committens deo, qui uindictam sumpturus est
 de his qui patrum tuorum fidem prorsus era-
 dicare moliti sunt. De quibus cum Regio psal-
 mista dicere potes. Sepe expugnauerunt me a
 iuuentute mea etenim non potuerunt mihi, fi-
 des quippe. Regnum & rex stabunt, Tu inquam
 qui ab ipso Deo delectus es ut opprimas eos qui
 diuinis legibus & tuis obnixae non paruerunt,
 Repurgesque ceu augie stabulum ab his porten-
 tosis erroribus non tantum galliam quinimo to-
 tam Europam, qui unus habes triumphare de
 omnibus regibus & imperatoribus hierosoly-

EPISTOLA.

Singulare
vaticinium
Telesthorii
heremita de
K. Rege gal
lorum.

mam vsque, nisi de te false vaticinatus est Te-
lesthorus eremita & vates, qui manu propria
in libro vaticiniorum suorum depinxit te, Carolum
nonam, futurum in ruinam & exitium totius false
religionis Machometanae, neruum aliarum hæ-
resum, Heu qui victuri sunt quando ista per te
faciet Dominus. Tua equidem pietas, sancti-
monia & iustitia quid nobis aliud portendunt
& pollicentur nisi quod de te olim vaticinati
sunt, Sybilla, Methodius, Cyrillus & Telestho-
rus. Adseruet te diuissime Christus opt. max.
sua afflicta ecclesie, Tuisque heroycis ceptis
dextra aspirent numina. Et vale felicissime
Tholosa 6. Idus Octobr. Anno Domini 1566.

TRACTATUS DE RE-
GNO DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI.

I

*De duplici
patris regno
quo donatus
est filius.*

CAPVT

I.

INTER encomia, quæ
diuinus sermo tribuit
summo Deo, est regia
dignitas, Psalm. 21. Do-
mini est regnum: Ipse
enim est rex magnus su-
per omnes Deos, qui dicit rex magnus
ego sum, per quem cæteri reges regnant.

Psalm. 94.

Prouerb. 8. ceu ministri huius regis re-
gū. Rom. 13. & 1. Pet. 2. Ea enim dignitas
regia in Deo promit nobis illum omnium
authorem, qui suo nutu omnia creauit,
Gen. 1. Ioā. 1. Heb. 1. & 3. Act. 17. & Apoc.
4. & 10. Hanc omnium creationem falsi
sunt omnes, quicumque habiti sunt sapien-
tiores. Inter Ethnicos quicquid obgan-
niant suis futilibus argumētis Arist. eius-
que Alex. Aphrod. cum grege Epicuri
diuini poetæ hoc decantant, mundum vi-
delicet, ab vno principio suum accepisse
initium, quod est α, & ω, de quo fusissimè
Hesiodus, Orpheus, Plato, Hermes in suo
Pymædro, Pythagoras cum suo interpre-

Prouerb. 8.

Mal. 1.

Rom. 13.

1. Petr. 2.

Genes. 1.

Ioan. 1.

Heb. 1. & 3.

Act. 17.

Apoc. 4. &

10.

A

te hieroele, Thales, Alcinoüs Platonicus,
 aliique innumeri, quos citant Iosephus,
 Aristoboles, Tertulianus, Eusebius, &c.
 Miracula siquidem Moyſi cõfirmant e-
 ius doctrinam de creatione mudi, & aliis
 reconditis, quæ nobis expoſuit. Enimuc-
 ro uſus eſt ſignis pro argumentis, & por-
 tetis pro rationibus, de quibus plurimi
 Gẽtiliũ ſcripſerunt, vt Berofus Caldæus,
 Mainetus Ægyptius, Hieronymus, Fe-
 nix. Vaticinia etiamnum probant hanc
 Moyſi doctrinam: Nam ex Ptolomæo
 ſolo numine diuino afflato, prædicũt par-
 ticularia. Cum de futuris contingẽtibz
 nõ ſit determinata veritas, Vnde Eſai. 41.
 Annunciate quæ ventura ſunt in futurũ,
 & ſcietis quia diſceſtis uos. Omnes pro-
 phetæ, Chriſtus, Apoſtoli, quinimo im-
 pius Machometus cum ſuis ſubſcripſerũt
 doctrinæ Moyſi. Cernimus perſpicuè quĩ
 omnia recognoſcat Deum regem, ei que
 obediũt. Omnia, inquit, Pſalm. ſeruiunt
 tibi. Pſalm. 118. Idem Pſalm. 103. & 147. Ad
 inuocationem ſiquidẽ nominis Dei obe-
 dit. ſol. Ioſ. 10. & 4. Reg. 20. Item Cæli, 3.
 Reg. 18. Item mare Exod. 14. & Pſalm. 114.
 Quid eſt, inquit, mare quod fugiſti, & tu

Jordanis quia conuersus es retrosum: Itē
 ignis, 3. Reg. 18. & 4. Reg. 1. Defecerit mihi
 tempus si recentuero mortem, vitam, in-
 firmitates, cælum, terram, inferos, aues,
 pisces &c. id genus creaturararum, quæ au-
 dito Dei nomine nedū obediūt Deo, sed
 etiam famulis Dei: Cum dicimus etiam
 Deum regē, fatemur eum omnia regere
 & moderari: vt *κοσμοκράτωρ κ̄ κοσμοτορα*
 omnium habere prouidētiam, quam fa-
 tētur Christicolę, primo articulo sui Sym-
 boli, quam fusillimē asserūt aduersus Epi-
 curū David Psal. 103, 144. & 146. Et Chri-
 stus doctor noster: Math. 6. & 10. & Luc.
 12. Siquidem curam habet & capillorum
 nostrorū, quos dinumerauit, vt nec mi-
 nimus cadat in terram, sine patre nostro.
 Tu, inquit Sapiens, pater omnia guber-
 nas prouidētia, quam notat *π̄* apud hæ-
 bræos & *θεος* apud Græcos: per quem in-
 telligūt vnum supremum numen, cuius
 imperio & potestate omnia administran-
 tur: & cui nihil deest. Deus enim dat re-
 bus essentiam, eas producēs, sed per pro-
 uidētiam ordinat eas in finem. Vnde est
 ordinis bonum: ratio enim ordinans in
 finem, est prouidentia in mente diuina,

Psalm. 103.

144. 146.

Math. 6.

Et 10.

Luc. 12.

Sap. 14.

& ratio in summo omnium principe, quæ
 cuncta disponit: habet enim rationem &
 cognitionem agendorum, & præcipit illa
 dirigi in finem. Ideo est operatio, & intel-
 lectus, & voluntatis diuinæ. Atqui exe-
 cutio ordinis dicitur gubernatio, quæ tē-
 poraria est. Sed prouidentia dispositio est
 æterna. Sap. 8. Attingens à fine vsque in
 finem disponens omnia. Rom. 13. Quæ à
 Deo sunt, ordinata sunt &c. Finis rerum
 est bonitas Dei, post quam præcipuum
 bonum rerum est perfectio vniuersi. Vti-
 tur interim Dominus in ipsa orbis guber-
 natione, opera suarum secundarum cau-
 sarum, Angelis præcipuè, à quibus mouē-
 tur orbis, disponuntur elementa, de-
 mandantur executioni Dei iudicia. Gen.
 3. & 19. Per eos extrusus Adam, Subuersa
 Sodoma, percussus Ægyptij. Exo. 12. & tã-
 dem submersi & obruti. Exo. 14. Fusus
 Sennacherib, 4. Reg. 20. & alias sæpe per
 angelos, siquidē stationarios ac statiuos:
 dirigit homines & tuetur. Omnes, inquit
 Paul. Hebr. 1. sunt administratorij spiri-
 tus, in ministerium missi, propter eos qui
 hæreditatem capiunt salutis. Non secus
 Christus, Matth. 18. & Psal. 33. & 90. Sunt

Rom. 13.
 Sapient. 8.

Genes. 3.
 19.

Exod. 12.
 14.

4. Reg. 20.

Hebr. 1.

Matth. 8.
 Psalm. 33.
 90.

etiamnum rectores & prouinciarum & regnorum. Dan. 10. & 12. Vnde Dominus vt ostēdat se regem regum & Dominum dominantium, transfert regna de gente in gentem. Eccl. 10. & Dan. 2. Expende quęso quę regna dederit regi Babylonis. Hierem. 27. & Ezech. 26. 27. 28. 29. Et Cyro regi Persarum. Esa. 44. Hęc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram vt subijciam ante faciem eius gētes, & dorsum regum vertā. Ego (inquit) ante te ibo, & gloriosos terrę humiliabo. Ego Dominus & non est amplius, extra me non est Deus. Vnde idem Cyrus, 1. Esdr. 1. Omnia regna terrę dedit mihi Dominus Deus cęli. Ex August. enim 5. Ciuit. Deus subiecerat Imperium orbis Romanis ob iustitiam quā colebant, aliāsque virtutes morales, quas tēporalibus voluit remunerare vt Abraham, dedit Ismaeli, & filiis concubinarum munera, sed soli Isaac hęreditatem, Gen. 25. & Galat. 4. Enimuerō regna huius sæculi largitur. De^o piis & impiis Mat. 22. reddite Cæsari quę sunt Cæsaris, &c. Dedit Constantino Imperium Romanū & idem dedit Iuliano, sed cęleste regnū

Dan. 10.

Dan. 12.

Eccl. 10.

Dan. 2.

Hierem. 27.

Ezech. 26.

27. 28. 29.

Esa. 44.

1. Esdr. 1.

Augustinus

lib. 5. de Ci

uitate.

Gen. 25.

Galat. 4.

Matth. 22.

Augustinus solis impartitur piis ex August. 5. Ciuitat.
de ciuitate cap. 21. & 4. cap. 33. Constituit aliquan-
lib. 4. cap. 33 do reges, & largitur regna ad puniendos
lib. 5. ca. 21. populos. Ozeæ 13. Dabo eis regem in fu-
Ozeæ. 13. rore meo. & *Iob. 34.* Regnare facit hypo-
Iob. 34. critam, propter peccata populi, sed maxi-
 mè vt per eos animaduertat in tyrannos,
 vnde dedit Alexandro Monarchiam
 orbis, vt esset Dei flagellum aduersus re-
 gulos, quos ob illorum tyrannidem deie-
 cit. Siquidem cum adhuc esset in Mace-
 donia apparens, illi Dominus in visione
 promisit de Oriëte victoriam, vnde cum
 summus sacerdos Hebræorum Iadus,
 obuiaffet ei extra Hierusalem: in habitu
 sacerdotali: descendens de equo Alexan-
 der, adorauit eum, dicens: Deum in tali
 forma apparuisse ei, cum polliceretur vi-
 ctoriam, de Perside & Oriëte. Vnde pro-
 co diuisit mare Hyslicum, vt olim mare
 rubrum. Ad preces eius coniunxit mon-
 tes Caspios. Cum 34. milibus peditum &
 5. milibus equitum & 80. nauibus, pene-
 trauiť victor vsque ad regionem Syna-
 rum, & arbore solis, à mari Illirico, suba-
 cta tota Asia, & parte Europæ, pro qua
 victoria habuit, robur corporis animo-

Iosephus.

firmitatem, largitatem, & armorum indu-
 striam, ingenio & longo usu, septem
 annis nactus est suum imperium. Vi-
 ctoriam eius de Dario Persarum rege Daniel. 8.
 longe antè prædixerat Dan. 8. quam con- 1. Macha. 1.
 secutus est ad fluuiũ grãnicum. Demum
 subuersis Thebis, siluit terra coram eo.
 1. Macha. 1. Vnde cum rediisset Babylo-
 nem, victor ex Oriente, cõcesserũt ad eũ
 legati ex toto Oriente, Cartaginẽ, & tota
 Africa, ex Hyspania, Gallia Sicilia, & aliis
 insulis. Tamen quia dono dei abusus est,
 permisit dominus, vt Antipater suborna-
 ret filium suum Cassandrum, qui cum fra-
 tribus suis Philippo & Iolla ministrabãt
 ei, qui propinauit illi, ex vngue equi, toxi-
 cum, cõscio suo medico Thessalo, vnde Mors Ale-
 sexta die concessit fati, anno suæ ætatis xandri.
 33. & vno mense: monarchiæ 5. & mace-
 donum regni 12. Diuisa monarchia 12.
 aulicis suis, inter quos orta innumera dif-
 fidia, hoc latè patet ex lib. Mach. Augusti
 no, Euseb. & Orofio. Licet enim Deus, in
 omnibus regnis, manifestauit suam &
 potetiam & prouidentiam, præcipuè ta-
 men in 4. monarchiis, de quibus. Dan. 2. Daniel. 2.
 Monarchiæ siquidẽ confecerunt regulos

DE REGNO

& Tyrannos ad internecionem vsque exciti à Deo, quos Gentiles vocant hæroas, quasi semideos. Demū vna monarchia cōfecit aliam, & penè extinxit. Psal.

Psal. 74.

74. hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu domini &c. Iniquitas eorum quos vicerunt, fecit eos victores, quemadmodum hoc tempore peccata Christianorum Turcas. Prima Assyriorū monarchia fuit Dan. 2. aurea, diues, in

Daniel. 2.

qua primus rex Nem-roth. gygas decem cubitorū, qui vi cœpit regnare in Babylone, primus hæreticus à diluuiio, asserens hominum foelicitatem non esse à deo, sed virtutis propriæ, sic euocans homines à timore dei, vt Epicurus, negans Dei prouidentiam, & Pelagius tribuens virtuti proprię & bona opera, & salutem.

Ionico.

is Nemroth. *Δεόμαχος* extruxit turrim Babel, vt resisteret domino. Demum cœpit subiicere populos, edoctus tyrannidem à ionico quarto filio Noe, qui primus inuaserat terram Aetam, Primus tamen qui nactus est monarchiam iustam. Assyriorum fuit Ninus, quę terminata est in Balthasare, in qua 36. numerantur reges vsque Sardanapalum: & durat hoc regnum

1240. annis ex August. 4. Ciuit. & Trogo
 Pompeio, & Iustino quod regnū cœpit
 à latrocinio vt Romanorum. Secunda
 monarchia fuit Medorum & Persarum
 sub Cyro & Dario, & extēditur vsque ad
 Darium filium Arsam, quem confecit A-
 lexander, & occidit de suis quindecies
 centum mille. habuit 14. reges in 252. an-
 nis, & dicitur regnum argentæum. Dan.
 2. ob eloquentiam & sapientiam. Ter-
 tia monarchia ænea Græcorum fuit ob
 eloquētiam, quæ cœpit in Alexandro, &
 in eo extincta est, quæ 5. annis extendi-
 tur. Quarta Romanorum ferrea, qui om-
 nia domantes, vicerunt per sapientiam
 exercitum armorum, & bonum regimen
 coluerūt: nempe iustitiam, per quam re-
 ges regnant, honorarunt omnes in ali-
 qua arte edoctos, & aluerūt. Ideo omnes
 potentes armis docti & artifices accede-
 bant ad eos. Omnes hæ monarchiæ per-
 secute sunt populum dei, Romana maxi-
 mē, sollicitantibus spiritibus malis. Dan.
 7. qui impiis ob eorum demerita præsumunt:
 quemadmodū boni angeli regnis. Dan.
 10. & Eccle. 17. Michael enim præst dei
 populo. Dan. 10. & 12. Infidelium autem

August. de
 ciuit. lib. 4.
 Iustinus hi-
 stori. lib. 1.

Daniel. 2.

Daniel. 7.
 Daniel. 10.
 & 12.
 Ecclesi. 17.

regna habent spiritus nequam, unde de principe Babylonis. Isa. 14. de principe autem Tyri. Ezech. 28. & 29. de principe Ægypti, qui dicitur draco, Psalm. 73. & Amos 9. Omnia autem regna in hoc conveniebant, ut colerēt principem mundi, per idololatriam. Unde Romani audientes quod Nabucod. destruendo deos gentium, quas subegit, incurrit eorum indignationem, & populorum defectionē, ut omnibus dominarentur, omnes deos gentium colebant, ideo constructum templum Pátheon, prætermisso tantum deo Israel. Nam ex Socrate unusquisque deus colendus erat iis, quibus oblectabatur. Deus autem Israel solus volebat coli. Dominum (inquit Moyses) deum tuum adorabis, & illi soli servies. Gloriam enim suā nemini daturus est. Esa. 42. Attamen in his 4. monarchiis, cognitus fuit Deus Israel. de prima. Dan. 2. à Nabucod. In qua etiam prophetatū de Christo in 2. cognovit Cyrus Esa. 40. Tertius monarcha Alex. cognovit deum Israel, & adoravit. Sed longē amplius in quarta monarchia notus, & Deus & templū cultusque Dei, adeo que ipse Christus, sub qua natus. Lu-

Ezech. 28.

E 29.

Psalm. 73.

Amos 9.

παιδευ.

Esaia 42.

Daniel 2.

Esaie 40.

Luca 2.

cæ 2. & auspiciatus est regnum suū. Dan. 2. & 7. Lu. 1. & Esa. 19. Tunc licuit ob pacem, & principis vnitatem, vbicunque ambulare ad Euangelium prædicandum. Illud regnum honorat Christus Lu. 2. Matth. 17. & 22. & Paul. Act. 22. Vnde Esa. 26. Ciuitatem sublimem humiliavit. id est Romam, quæ hebræis excelsa dicitur. Hoc regnum patris vniuersale est æternum, quo omnia sunt eius potentia subiecta in cælo, terra, mari, & omnibus abissis. Psal. 46. 102. & 144. Regnū tuū regnū omnium sæculorum Apoc. 19. Rex Regū, dominus dominantium: in cuius ditio- ne omnia sunt posita, & non est qui possit eius resistere volūtati. Hester 13. Nam quæcunque voluit fecit in cælo & in terra &c. Psalm. 134. Licet hoc regnum igno- rēt Epicurei, sed per Christum factum est hoc regnum notius. Zach. 13. & 14. Hac- tenus de vniuersali regno patris. Nunc expendere oportet regnum Dei particu- lare super populum suum, vnde dicitur rex Israel. Psalm. 113. Facta est iudæa san- ctificatio eius, Israel potestas eius. Deut. 32. Pars autem domini, populus eius. Ideo quæritur dominus. 1. Reg. 8. & 12. Quod

Daniel 2.

7.

Luc. 1.

Esaie 19.

Luc. 2.

Matth. 17.

22.

Acto. 22.

Esaie 26.

Psal. 46.

102 & 144

Apocal. 19.

Hester 13.

Psal. 134.

Zach. 13.

14.

Cap. 2.

De regno

particulari

super eccle-

siam & po-

pulum dei.

Psal. 113.

Deut. 32.

1. Regum 8.

12.

Israclitæ non contenti Deo rege qui eos
 per iudices populi, ceu Dei vicarios mo-
 derabatur: efflagitarunt reges more gen-
 tium, qui licet sint à deo, Sapient. 1. & Ro.
 13, Facilè tamen labuntur in tyrannidem
 ob magnam potestatem, detractant sub-
 iji legi. Nam ex 10. Eth. Bonas fortunas
 non possunt ferre nisi valde boni: Reges
 legibus soluti, vt Ethnicici, Luc. 22. & Mat.
 18. non sunt grati Deo, siquidem absolu-
 ta ea potestas tyrannis nuncupatur. Iura
 regum Gentilium, quæ magis debent di-
 ci tyrannorum, exposuit Samuel Iudæis,
 1. Reg. 12. more gētium petentibus regē,
 exponens futurā tyrānidem regū suorū,
 qui demum ex hebræis prophetauit de
 sæculo venturo, de Gog & Magog, & bel-
 lis eorum, de premiis iustorū, & pœnis im-
 proborē. Qualis autem debeat esse rex,
 populi Dei, exprimit Dominus. Deut. 17.
 Super omnia autem, vt nō teneat popu-
 lum captiuum vt seruum. Nam ex 3. Po-
 lit. principatus temperatus est, ad com-
 mune bonum conferens, & secundum
 voluntatem subditorū: sed vitiatus quan-
 do deficit in vno vel vtroque. Vide illud
 regnum Hebræorum, quanta Dei proui-

Sapient. 1.
Roma. 13.

Aristoteles
Ethi. 10.

Luc. 22.
Matth. 18.

1. Reg. 12.

Deut. 17.

Aristot.
Polit. 3.

dentia constitutum, defensum & auctum
 est, quandiu Deum coluerunt, 4. de Ci- *August. de*
 uit. cap. 34. At cum descuerunt à Deo, *cinitat. lib.*
 eorum iniquitas dedit robur hostib⁹ eo- *4. cap. 34.*
 rum, & victoriã aduersus eos. vnde à Ie- *Crè cõuersa.*
 conia nullum habuerunt regem ob ido-
 lolatriam & necem prophetarum Ierem. *Ierem. 22.*
 22. Ideo à captiuitate Babylonis, vsq; ad
 hæc tempora, nullum habuerunt regem
 de Iuda, sed nomine ducum rexerunt po-
 pulum A Zorobabel, vsque ad vltimum
 Ianum, qui fuerunt 15. duces. postmodum
 Machabæi, qui erant ex Leui, arrogarunt
 sceptrum vsque ad Herodem, tunc demum
 amiserunt & sceptrum, adueniente nouo
 regno spirituali Christi. Nam primū est
 animale, demum spirituale. Amiserunt mi-
 racula templi, vnctiones regum & sacer-
 dotum. Ignem iugem, arcam, prophe-
 tiam, & Sachina ceu vrim & Thūmim, de *Exod. 28.*
 quibus, Exod. 28. ex 3. antiquitatum Io- *722*
 sephi, & lib. Sancedrim, vnde per annos *Sachina ha-*
 300. fuerunt sine prophetis vsque Ioan- *bitatio Dei*
 nem Bapt. post quem vltimus propheta, *Iosephus an-*
 missus à Deo fuit Christus. Hebr. 1. No- *tiqui. lib. 3.*
 uissimè locutus est, in filio suo, & Matth. *Hebr. 1.*
 21. Nouissimè misit filium suum, quo re- *Matth. 21.*

Psal. 74.

iecto, ablata est omnino prophetia Psal. 74. Item sceptrum, sacerdotium, miracula, templum, desierunt esse regnum Dei.

Ioan. 19.
Luc. 11.

Auferetur, inquit Christus, à vobis regnū Dei, non ultra super vos regnabit pater meus, sed princeps huius mundi, Lucę II. Spreuerunt enim suum regem Christum dicentes: non habemus regem nisi Cęsarem. Sed qui spernit filium, spernit & patrem qui eum misit. Tametsi postremis diebus, quęrent Dominum Deum suum & David regem suum. Ozeę 3. Regnum illud vniuersale nactus est Christus Heb. 1. & 2. Ioan. 13. Omnia dedit ei pater in manus & 17. Omnia mea tua sunt, Matt. 11. Omnia mihi tradita sunt à patre meo, & 28. Data est mihi omnis potestas, in cęlo & in terra. Idem Dan. 7. Apoc. 19. Eph. 1. Phil. 2. 1. ad Corinth. 15. Christus enim Deus quemadmodum est vnus cum patre. Ioan. 10. 14. & 1. Ioan. 3. Ita cum patre est vnus æternus rex, sed postquā factus est homo, constitutus est heres omnium,

CAP. 3.
Quomodo
regnum pa-
tris datum
Christo.Ozeę 3.
Hebr. 1.

2. Ioan. 13.

Ioan. 17.

Matt. 11.

Dan. 7.

Apoc. 19.

Ephes. 1.

Philip. 2.

1. Cor. 15.

Ioan. 10.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 5.

1. Ioan. 5.

Hebr. 1.

Luc. 3.

Genes. 1.

Psal. 8.

Heb. 1. Sicut enim Adam, non habens alium patrem, à Deo dicitur eius filius. Lucę 3. Heres & princeps mundi, Gen. 1. & Psal. 8. sic Christus non habens alium pa-

trē carnis, quā Deū, dicitur filius Dei, *Cautē & fa-
etiam præter diuinitatem, & omnium hæc piēter legito*
res & rex: Nam quemadmodum de Deo
dicitur Esa. 45. Mihi flectetur omne ge- *Esaie 45.*
nu, & confitebitur omnis lingua. Ro. 14. *Rom. 14.*
Sic de Christo ad Phil. 2. In nomine Ie- *Philip. 2.*
su flectatur omne genu, cælestium
terrestrium, & infernorum, & omnis lin-
gua confiteatur, quia dominus est Iesus
Christus, idq; in gloriā dei patris. Accede-
re enim ad pedes alicuius, & genua flecte
re symbolum est reuerentię, & subiectio-
nis. Gen. 18. & 19. & 23. Quod est Deo pe-
culiare. sed Esa. 42. Gloriam meam alteri
non dabo. Christus ergo deus est. Illud
Christi supremum imperium patuit, cum
omnia nutui eius obedierint, agnoue-
runtque dominum suum, cælum, terra,
mare, venti, mors, vita, ægritudines, &
quicquid fuit creaturam cum ille appa-
ruit nobis in carne deus, in cuius solo no-
mine facta sunt miracula à sua accessione
in hunc mundum: in nomine enim suo
omnia suis cultoribus obediunt. *Math. 17.*
17. & *Marci 16.* Et non tantum dono cō-
secutus est. Illud Imperium super omnia. *Ephes. 1.*
quinimo etiam suo merito. *Heb. 2.*

- Philip. 2. 2. & Phil. 2. Factus obediens vsque ad
 mortem, propter quod deus exaltauit il-
 lum, & dedit ei nomen quod est super
 omne nomen, & Lu. 24. oportuit Chri-
 stū pati, & sic intrare in gloriam regni sui.
 Luc. 24.
 Genes. 49. Vnde Gen. 49. Ei scilicet Messix, aggre-
 gabuntur populi glo. Hæb. rabbi Mossæ
 Hadarsan vsque ad Messiam reges. Dei
 cultores, regnarunt tantū apud Iudæos,
 sed Messix aggregabuntur omnes popu-
 li. Psal. 71. Dominabitur à mari vsque ad
 mare, & à flumine vsque ad terminos or-
 bis terrarū. Idem. Psal. 2. & Dan. 2. Quod
 antiqui Talmudistæ de Messia intellexe-
 runt. Vnde in Beressit rabba. Gen. 42. Io-
 seph. ipse potens factus est super terram
 Tradiderunt נתינתו, Id est doctores no-
 stri quod decem dominati sunt toti or-
 bi deus primus qui dixit, & creatus est
 mundus. Psalm. 44. Dominus vniuerso-
 rum tu es. Secundus Nem-roth. post mul-
 tiplicationem generis humani. Nam in
 principio Adam erat rex mundi. Gen. 1.
 Tertius Ioseph, quartus Salomon, quin-
 tus Nabucod. sextus Darius, septimus
 Cyrus. 1. Esd. 1. & 1. Paral. vlt. Octauus, A-
 lexander, qui Dan. 8. dicitur hircus nouus
 Octauia-

1. Esdr. 1.

2. Para. vlt.

Dan. 8.

Octavianus decimus Messias, per quem
 redibit regnum ad dominum & regem
 primum. *Esa. 44.* sic dixit deus rex Israel, *Esaie. 44.*
 Ego primus & nouissimus. Christus ergo
 Deus est: ut cunq̄ue reclamatione & Iudei &
 Arriani, de regno Christi in Bereffit Rab-
 ba: *Genes. 28.* Egressus Iacob, &c. *Glo. Gene. 28.*
 Quis tu mons magne? *Zach. 4.* Mons ma-
 gnus est Messias. Quare mons magnus?
 quia maior quàm patres, sicut scriptum
 est *Esa. 52.* Ecce eleuabitur plus quàm Abra-
 ham, de quo. *Gen. 14.* Leuo manus meas,
 &c. Exaltabitur plus quàm Moyses, de quo
Num. 11. Exalta eum in sinum tuum. &c. *Numer. 11.*
 Sublimis erit, plus quàm angeli ministerij
 diuini de quibus. *Zacha. 1.* Sublimitas eo-
 rum, &c. De regno eius. *Act. 2.* Dominũ
 eum & Christum fecit Deus, cuius regnũ
 & potestatem omnes creaturæ cognoue-
 runt angeli. *Ioã. 1.* & *Mat. 4.* *Lu. 22.* Dæmo-
 nes. *Matth. 8.* *Mar. 5.* & *Lu. 8.* Corpora cæ-
 lestia in passione, resurrectione, & vindi-
 cta mortis Christi: quæ adduxit famem.
Act. 7. & *11.* & *Luc. 21.* Pestilentiam, terre-
 motum. Vnde quæ signa præcesserint il-
 lud exitium hierosolymitanũ, in sole, lu-
 na, & stellis & aciebus cælestibus. *Mar. 24.* *Matth. 24.*

Luc. 21.

Luc. 21. De quibus fusissimè Iosephus & Egesipp^o, terra, mare, pisces, panes, mors, vita, infernus, dæmones nedū vni Christo obtemperant, prætermisso vsu nature:

Math. 10.

Luc. 9. & 10.

Marc. 16.

Math. 7.

Quinimo dedit suis eam facultatē, vt in nomine Christi subijciant omne quod non est Deus. Matth. 10. Luc. 9. & 10. &

Luc. 9.

Mar. 16. & nedum iustis sed etiam impiis in nomine Christi. Matthæi 7. In nomine tuo prophetauimus, & virtutes multas fecimus, quibus dicet. Non noui vos &

Marc. 16.

Luc. 9. Præceptor vidimus quendam, in nomine tuo eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscam seu nos, ideo iussit suum euāgelium

Hieronymus

in vita P. 110

li. primi he-

ronia.

omni creaturæ proponi. Mar. 16. Quandoquidem omnes senserunt aduētum filij Dei in mundum & virtutem nominis

eius. Vnde Satyrus coram diuo Antonio fatetur Christū & rogat vt cum oret pro se & sociis suis, quem cognouerunt descendisse, & suscepisse humanam carnē.

Daniel. 2.

Nullus vnquam nactus est Monarchiam totius vniuersi præter Christum, cuius regnum oriturum erat tempore quartæ monarchiæ. Dan. 2. Licet nūc occultè regnet

donec ponat inimicos suos sub pedibus

sed veniet quando patebit toti mundo,
 quando manifestabitur in nube. Act. 1. & Acto. 1.
 Dan. 7. tunc ei omnia subijcientur tunc Daniel. 7.
 plena manifestatio regni Christi. Heb. 2. Heb. 2.
 1. ad Corint. 15. Matth. 25. & 1. Timoth. 6. 1. Corin. 15.
 Tunc videbunt filium hominis in maie- Matth. 25.
 state sua, cum omnibus angelis sanctis. 1. Timot. 6.
 Matth. 24. & Luc. 21. qui omnibus decer-
 net ut prudēs agonoteta secundū vniuf-
 cuiusque merita. Apo. vlti. Ecce venio ci- Apo. vlti.
 tō, & merces mea mecum est, dare vnicui
 que iuxta opera sua. Tunc non dicet Pi-
 latus ergo rex es tu. Nam videbit eū om-
 nis oculus & qui eum pupugerunt in ma- Zach. 12.
 icestate sua. Equidem in primo suo adue- Ioan. 19.
 tu, destruxit præcipuum omnium regno- Apo. 1.
 rum, cui fidebant idololatriam videlicet.
 Nam religio est præcipuum in omni re- Religio est
 gno, & istud est maximū miraculū, quod præcipuum in
 nullus propheta potuit stirpitūs delere omni regno.
 omnē idololatriam. Sed in secundo eua-
 cuabit omnem principatum & potesta-
 tem. 1. Corin. 15. Tūc ei omnia erunt sub- 1. Corin. 15.
 iecta, præter eum qui subiecit sibi omnia.
 Enimuero vniuersale imperium obtinuit
 pro se Christus, sed possessionem pro ne-
 bis. Mat. 25. Possidete paratum vobis re- Matth. 25.

DE REGNO

Roma.14.
Galat.4.
gnum: tūc nobis omnia subiecta, ceu co-
heredibus Christi. Rom.14. & Gal.4. tunc
non erimus sub tutoribus, ad Gal.4. Ha-
ctenus de regno Christi vniuersali, quod
dono accepit.

CAP. 4. *De peculiari regno Christi super Ec-
clesiam, quod dicitur regnum
cæli. Dan.2.*

Regnum particulare patris su-
per ecclesiam est, & populū
suum, in quo regnat per fidē
verbum suum, & spiritū san-
ctum, vnde præcipuē dicitur

Psal.77. rex Israel psal.77. & 2.Reg.5. & 7. Id est
2.Regum 5. populi fidelis, qui dicitur ecclesia Dei
& 7.
Numer.20. Num.20. Deut.23. Iudicum.20.1.Reg.17.
Deutero.23. & Iudic.7. Ecclesia sanctorum. Psal.149.
Iudicum 20. Vnde quia rex est cœlestis, & administra-
1.Reg.17. tio spiritualis, dicitur regnū cœlorū: con-
Iudicum 7. trariū regno carnali de quo Ioan.18. Re-
Psal.149. gnum meum non est de hoc mundo. Il-
Ioan.18. lud præbitum est Christo. Mich.5. Ex te
Mich.5. enim exiet dux, qui regat populū meum
Israel. Quod regnum Iudæi cum fanati-
cis anabaptistis, somniant tēporale. Nos
enim credimus illud spirituale habēs pro

sceptro crucem quæ est illis scandalum, cum præstolentur suum Christum victorem orbis, qui debet eos ditare feculentis istis diuitiis, & prosternere hostes eorum quemadmodum factum tempore Hester in Asseri imperio. vnde apostoli nõdum induti virtute ex alto quarunt primatus suos in illo regno. Matth. 21. Dic vt sedeãt duo filij mei vnus ad dexteram & alius ad sinistrã tuã in regno tuo, & Act. 1. Domine si in tẽpore hoc restitues regnũ Israel. Sed vos cõuenio, ô Iudæi, Quid prodest illud regnũ si est tẽporale iis qui defuncti sunt vita ante natiuitatẽ Messie? quid iis, qui futuri sunt à mortẽ Messie? Regnum enim Messie debet esse æternũ. Dan. 2. & 7. Esa. 9. & Psal. 71. Sed cũ mũdus debeat accipere finẽ. Dan. 12. Matth. 24. & Lu. 21. Quomodo esset æternũ? Tota enim doctrina euangelica huc spectat, vt probet regnum Christi spirituale. Ioan. 17. Sicut ei dedisti potestatem omnis carnis vt omne quod dedisti ei, det eis vitã eternã. Hæc est autẽ vita æterna vt cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum vnde. Rom. 8. qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Hest. 9.

Math. 21.

Act. 1.

Daniel. 2.

& 7.

Esaie 9.

Psal. 71.

Daniel 12.

Math. 24.

Luc. 21.

Iohan. 17.

Regni

sacerdotij

Christi late

descriptio.

Rom. 8.

- En regnum Christi & sacerdotium interpellare videlicet. *Hebr. 7.* Sempiternū habet sacerdotium semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Sedet id est regnat cum patre. *Ephes. 1.* Super omnem principatum, & virtutem, & dominationem, &c. dat spiritum sanctum & remissionem peccatorum, nos sanctificat. demū glorificat secū. *Ioan. 16. & 17.* resuscitaturus suos in nouissimo die. Lex regni Christi spiritualis est. *Ioan. 4. Rom. 8. & bella. Ephe. 6. & 1. Pet. 5. & arma spiritualia.* Item sceptrum regni spirituale est videlicet verbum, fides, & spiritus sanctus. Regnum igitur spirituale est. *Ioan. 18.* Regnum meum non est de hoc mundo. *Ioan. 4.* Christus Deus spiritus est. *Ioā. 4.* qui venit vt nos spirituales efficiat, & det bona que mundus non potest, neque dare, neque intelligere, *1. ad Cor. 2. ex Esa. 64.* Oculus non vidit, auris non audiuit & in cor hominis non ascendit, quæ preparauit Deus iis qui diligunt eum, dedit & pacem Spiritualem æternam. *Esa. 9.* Quā mundus non potest neque dare neque auferre. *Ioan. 14.* Quomodo deprimeret corda nostra ad ista terrena quæ spreuit?

Math. 8. Vulpes foueas habent, & volu- Math. 8.
 cres cæli nidus, filius autem hominis non
 habet vbi caput suum reclinat, & Zach. Zach. 9.
 9. Ecce rex tuus venit tibi iustus, saluator,
 & pauper, vt te iustificet, saluet, ditetque 2. Cor. 8.
 spiritualibus sua inopia 2. ad Corinth. 8.
 Voluit præterea suos terrena relinquere Rom. 8.
 vnde Rom. 8. Cohæredes Christi si ta-
 men compatimur vt & simul conglorifi-
 cemur: Spe enim salui facti sumus, con-
 templantibus nobis non quæ videntur, 2. ad Cor. 4.
 sed quæ non videntur, nam quæ videtur
 temporalia sunt, quæ autem non viden-
 tur æterna sunt: vnde regnum pacis Salo- 2. Reg. 7.
 moni promissum. 2. Reg. 7. & Psal. 88.
 Haudquaquã potest intelligi nisi de re- Psal. 88.
 gno Christi, quod est regnum pacis per-
 petuæ. August. 17. Ciuit. cap. 17. & 20. cap. Augustinus
 9. quod hic est sub cruce. Ioan. 15. & 16. & de ciuit. lib.
 2. ad Timoth. 3. Donec in consummatio- 17. cap. 17.
 ne sæculi angelus canat receptui, vt re- & lib. 20.
 quiescant à laboribus suis, quemadmo- cap. 9.
 dum corpus Christi passionibus subie- Iohan. 15.
 ctum fuit, donec acclamatum consum- & 16.
 matum est. Nunc. 1. Ioan. 3. filij dei, sumus. 2. Timot. 3.
 & nondum apparuit quid erimus & Col. Apocal. 14.
 3. vita vestra abscondita est cum Christo. 1. Ioh. 3.
Coloss. 3.

in Deo. Cum autem Christus apparuerit
 vita vestra, tunc & vos apparebitis cum
 illo in gloria, sumus interim reges. 1. Pet.
 1. Petri 2. Apocalip. 5. 2. & Apoc. 5. sed nunc regnum nostrum
 absconditum est. Sumus enim sub tutori-
 bus usque dum manifestetur regnū Chri-
 sti de quo, Luc. 6. adueniat regnum tuum
 id est, manifestetur quod erit in nouissi-
 mo die. Quemadmodum enim, Euange-
 lium est administratio spiritus, 2. ad Cor,
 3. sic regnum Christi spirituale est, vt ex-
 ponunt Apostoli. Act. 15. Dicta prophe-
 tarum loquentium de regno David, dan-
 do Messia, quod hic incipit fide, & con-
 summatione gloriæ terminatur & visio-
 nis Dei. 1. ad Corinth. 13. & 1. Ioā. 3. Quod
 dicitur regnum cœli. Dan. 2. regnum in-
 quam spiritualem dans iusticiam: & vi-
 tam æternam asserens, & potentia Euan-
 gelij regens fideles. Vnde prædicatio re-
 gni, complectitur pœnitentiā, fidem er-
 ga Christum, & Euangelium & remissio-
 nem peccatorum, ceu gratiam. De quo
 Math. 3. 4. 10. Mar. 1. & 6. Lucæ 9. & 10. &
 24. Act. 2. 3. & 20. Christus enim regnat in
 suis per spiritum suum. Ioan. 14. & 16. &
 per fidem Euangelij, per quam suos iusti-

ficat & saluat. Lucæ 17. Regnum Dei in-
 tra vos est. Illud regnū, olim promissum Luc. 17.
 in veteri instrumēto, per omnes prophe-
 tas: Sed in nouo testamento, reuelatum
 & manifestatum est per Ioannem Bapt.
 Christum & Apostolos. Ideo dicitur ve-
 nisse. Hierem. 31. Ezech. 34. & 37. Quod Hieremi. 31.
 vocatur regnum Dauid. Oze. 3. Luc. 1. & Ezech. 34.
 Esa. 9. Nam Dauid fuit rex totius populi Oz. 37.
 Dei, qui vocatur Israēl, sic Christus nunc Luc. 1.
 rex totius populi Dei, qui vocatur do- Ozee. 3.
 mus Iacob. Luc. 1. siue Israēl. Nam veri- Esa. 9.
 Israēlitæ sunt ij, qui colunt, & Deum, & Luc. 1.
 Christum. Dicitur tamen hoc regnum,
 nouum. Regnum siquidem Dauid con-
 stabat vno populo hæbraico, sed istud ex
 Iudæis electis. Rom. 9. & 10. & gentibus. Roma. 9.
 Ioan. 10. & 11. & Ephes. 2. Non enim est Oz. 10.
 distinctio Iudæi & Græci. Rom. 10. Gen- Iohan. 10.
 tiles conuersi sunt Iudæi spirituales. Esa. Oz. 11.
 44. Rom. 2. 3. 4. & 11. Carnales enim Iu- Ephes. 2.
 dæi, qui Christum negarūt regem suum, Rom. 10.
 illis promissum. Zach. 9. Dicite filiæ syon, Esaie. 44.
 Ecce rex tuus venit tibi in commodum Roma. 2. 3.
 & decus tuum, hi non amplius censen- 4. Oz. 11.
 tur populus Dei. Daniel. 9. Non erit eius Zachar. 9.
 populus, qui eum negaturus est. Vnde

- Esaie 65.* Eza. 65. vocabit seruos suos nomine alio, id est, Christianos & nomen vestrum erit in iuramentum. Sunt enim nunc Iudæi
- Apo. 2. & 3.* synagoga Satana. *Apoc. 2. & 3.* Nunc pater per filium regit suum, Ecclesiæ regnū quod in iudicio tradet patri. *1. Cor. 15.* Qui regat per se, non per Christum hominem ceu vicarium. Enimuerò non videmus patrem qui, *1. ad Timoth. 6.* lucem inhabitat, inaccessibilem, nec possumus audire vocem eius. *Exod. 20.* Loquere tu nobis & non loquatur Dominus. Ideo Apostoli cum audissent vocem patris, ceciderunt in terram. *Matth. 17.* Christum autem hominem possumus & videre & audire. Tunc autem videbimus patrem sicuti est. *1. ad Cor. 13.* quando ex Ecclesiâ militanti migrabimus ad triumphantem ex hoc mundo ad patrem. Reges huius sæculi cum inaugurabantur, insigniis regis honestabantur, purpura videlicet, corona, seu diademate, fibula aurea & sceptro. Sed præcipuum quod eos faciebat reges, erat diadema apud Romanos. Apud Iudæos, autem vnctio. Ideo Christus noster & vnctus rex & sacerdos, ut Melchisedec. Olim primoge-

*Vile epistola
lam hebr.*

niti erant reges & sacerdotes vsque ad
 Ruben. Propter cuius scelus regnum da-
 tum est Iude, & sacerdotium tribui Leui.
 Sed Christus qui ex vtraque tribu ortus
 est, vnctus rex & sacerdos vnctione spi-
 ritus, de qua. *Psal. 2. 71. & 109. Esa. 9. & 61.* *Psal. 2. 71.*
 Rex spiritualis & caelestis, qui venit vt re-
 gnet in nobis, nostro & commodo, & ho-
 nore, loco Satane, vt Deus loco Pharao-
 nis regnabat super Israel. Vnde tota admi-
 nistratio istius regni spiritualis est, & cae-
 lestis. *Ioan. 18.* Regnum meum non est de
 hoc mundo. Lex huius regni rex, iustitia,
 pax, bella, arma, victoriae praemium, om-
 nia spiritualia sunt, hoc regnū non subij-
 citur more ethnicorum, neque loco, ne-
 que tempori, neque influentiis caeli sicut
 nec olim hebraei. *Deutero. 4. & 8.* Vnde. *Deutero. 4.*
Hiere. 10. A signis caeli nolite metuere. *8.*
 Nam qui sunt de hoc regno, vncti sunt in
 reges. Ideo dicti Christiani, id est vncti,
 quibus omnia sunt subiecta. *Rom. 8.* Ha-
 redes quidem Dei, coharedes autem
 Christi. *1. ad Corin. 3.* Omnia vestra sunt,
 vos autem Christi, Christus autem Dei. *1. Cor. 3.*

CAP. 5. *Quomodo nomen regni cælorum, multipliciter accipitur in scripturis.*

Daniel. 2.

Tunc vi, ar-
mis, insidiis,
diuitiis, sine
fœdere senie-
bant reges
vnus in alte-
rũ. At deus
in Christo
sine his
in 4. monar-
chia suscita-
uit regnum
quod nõ dis-
soluetur.
Luc. 1.
Marc. 1. 16.
Genes. 49.
Daniel. 9.
Luc. 3.
Math. 3.
Mar. 1.
1. Corinth.
13. & 15.
Baruc. 3.
Sap. 5.
Eccle. 10.
Regnum di-
uersimode
accipitur.
Math. 25.

Regnum Messia dicitur regnũ
cæli vel cælorum. Daniel. 2.
quod oriturum erat sub quar-
ta monarchia. Dan. 2. cessan-
te tēporali regno Dauid. Gene. 49. quod
adūbrabat regnũ spirituale Christi, post
cuius manifestationē cessauit vnctio illa
externa Iudæorum. Dan. 9. Quod primò
prædicat Ioan. Luc. 3. Matth. 3. & Mar. 1.
Demum Christus & Apostoli: vox antè
inaudita vsque ad lætam prædicationem
euangelij, significans aliquod regnũ glo-
riofum, iocūdum, fixum, perpetuum, sta-
bile, incorruptibile. Illius pax, tranquilli-
tas, securitas perpetua, quę in hac vita im-
perfecta, sed mutabũtur in melius. 1. Cor.
13. & 15. Opposita sunt autem in regnis hu-
ius mundi reges, regna, pax, diuitiæ, &c.
Instabilia sunt. Baruc 3. Sap. 5. & Eccle. 10.
Vide de 4. monarchiis, & aliis regnis.
Nota interim, quòd regnum cælorum
aliquãdo accipitur pro gaudio, quo fruũ-
tur animæ per fidem ex hac vita migran-
tes, & ad Deum peruenientes. Matt. 5. 25.

& Luc. 13. Retributio videlicet iustorum Luc. 13.
 pro sua iustitia. Matth. 6. Vide Chrysost. Matth. 6.
 Grego. Cypr. super oratione dominica.
 Aliquando pro malorum retributione, pro
 sua culpa, & bonorum quæ contingent
 in iudicio, vbi manifestabitur regnum
 Christi. Matth. 25. & Luc. 21. De quo dici- Matth. 25.
 mus adueniat regnum tuum, expectantes Luc. 21.
 beatam spem, & aduentum gloriæ magni
 Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi. Ali-
 quando autem regnum cælorum locus est Ad Tit. 2.
 beatorum. Luc. 14. & Matth. 13. Aliquando Luc. 14.
 autem est cõgregatio credentiũ. In terra Matth. 13.
 regnũ ecclesiæ, cõmunitas hominũ cœ-
 lestium, mente ciuium cœli quam Deus
 inuisibiliter regit & inhabitat. Matth. 13. Matth. 13. &
 & 25. Simile est regnum cælorum, &c. 25.
 qui facti sunt cœlestes à spiritu Dei, renũ-
 ciantes mundo, & veteri homini in ba-
 ptismate, qui non coacti spiritu seruitu-
 tis, sed volũtariè spiritu amoris obediũt:
 qui regnant & imperant super hostes spi-
 rituales, peccatum, Satanam, mortem, in-
 fernum, &c. cùm omni iucunditate. Apo. Apoec. 5.
 5. Fecisti nos Deos, reges, &c. Regnum
 Christi & ecclesia, idem sunt: sed voca-
 bulum regni angustius est, cõstans ex iu-

DE REGNO

- Nota eccle-
sia Christi.* tis qui credunt Christo, & sanctifican-
 tur per spiritum sanctū, cuius notæ sunt
 purum verbum, & legitima sacramento-
 rum administratio: in quibus non domi-
 natur peccatum vel concupiscentia: sed
Ezech. 37. Christus rex pacis regit eos. Ezech. 37. &
Mich. 5. Mich. 5. Et regnat in cordibus eorum, fi-
 de, spe, & charitate. Spiritu sancto & ver-
Psal. 190. bo ceu sceptro. Psal. 109. Sceptrum vir-
 tutis tuæ emittet Dominus ex Syon. Nā
Esaie. 2. Esa. 2. De Syon exhibit lex, & verbum Do-
 mini de Hierusalem: regnat enim in do-
 mo Iacob, id est luctantium & militan-
 tium Deo. Israel enim Hebræis est prin-
 ceptus cum Deo: à sar, id est princeps, &
 el id est Deus, miles vincens hostes. Imò
 fide & oratione vincens Deum. Gene-
 sis 32. Nomine etiam regni signatur ver-
Matth. 5. bum Dei, quo ut sceptro regit nos. Mat-
 thæi 5. Minimus vocabitur in regno cœ-
 lorum. Chrysostom. In opere imperfe-
 cto capit. 23. Regnum Dei scriptura est
Matth. 21. & verus & germanus eius sensus. Mat-
*Hieronimus
super. cap.* thæi 21. Auferetur vobis regnum Dei.
 Vbi enim verbum, Dei purum, ibi est
 regnum cœlorum, & Christi. Hieronim.
Matth. 13. super Matth. 13. Prædicatio Euanglij &

notitia, scripturarum deducēs ad vitam,
 est regnum cælorum, quæ Matth. 13. Cō-^{Matth. 13.}
 paratur grano synapis, & fermento. Dici-
 tur etiamnum regnum cælorum fides &
 gratia, per quas vt leges, regnat Christus
 in nobis. Luc. 17. Rom. 14. & 1. ad Cor. ^{Luc. 17.}
 4. & etiam verba iustitiæ. Aliquando etiã ^{Rom. 4.}
 dicitur regnum cælorum rex, vel domi- ^{1. Cor. 4.}
 natus eius, & potestas Euangelij prædi-
 catio, virtus, operatio, & protectio Chri-
 sti. Nam in regno sunt plurima, quæ ta- ^{Quod galli-}
 men vno regni nomine significantur. ^{ce dicitur le}
 Hoc duplex regnū patris videlicet, & vni- ^{regne.}
 uersale regnum orbis datum est vnico fi- ^{Iohan. 13.}
 lio Dei à patre. Ioan. 13. Omnia dedit ei
 pater in manus. Quod tamen etiam iure
 belli voluit assequi. Ius enim erat in no-
 uaculæ cuspidæ, quòd aiunt. Ideo loquē-
 dum de bellis Christi, qui apparuit vt dis- ^{1. Iohan. 3.}
 soluat opera diaboli. 1. Ioan. 3. & Psal. 71. ^{Psal. 71.}
 Siquidem ex ecclesia triūphante descen- ^{Augusti. de}
 dit ad militantem, vt dimicet & det suis ^{civit. lib. 19.}
 victoriam, & pacem, quæ est finis belli.
 19. Ciuit. Dei.

*De bellis & triumphis regis Christi,
quæ causa belli, & quomodo
diabolus cœperit hoc bellum.*

Gen. 1.

Moses Gen. 1. prius quàm lo-
quatur de creatione primi
hominis, nobis exponit do-
minium Christi, & regnum:
qui est hæres vniuersorum,

Psalm. 96.

Hebr. 1.

per quem facta sunt sæcula. Ideo angelis
data lex. Psal. 96. Adorent eum omnes
angeli & Heb. 1. Cum introduxit primo-
genitum in orbem terrarum, dixit, ado-
rent eum omnes angeli, qui ex August. 5.
Gen. & Bernardo cognouerunt filiũ Dei
incarnandum, cui homini subijcerentur
omnia. Detraçtauit autem patris angelus
obedire Christo, patrisque legibus: qui
tamen omnia creauit per filium. Ioan. 1.

Hebr. 1.

Coloss. 1.

Iob. 40.

Ezech. 29.

& Hebr. 1. & Colos. 1. etiam diabolum.
Iob 40. sibi complacens, & quasi non es-
set factus à Deo. Ezech. 29. Ego feci me
ipsum, Deus ego sum: licet esset à Deo
constitutus super alios angelos, vt Adam
super omnes homines, & Christus super
omnes angelos & homines. Colos. 1. &
Ephes. 1. Ipsum dedit caput super omnẽ
ecclesiam.

Coloss. 1.

Ephes. 1.

ecclesiam. Vnde sibi derelictus is angelus ex suo libero arbitrio, peccauit nemine tentante, spreuit Deum, & alios angelos. Esa. 14. & Lu. 10. Factus hostis Dei, & eius iustitiæ punientis; tunc in cælo orta sunt duo regna, scilicet bonorū angelorum, quod est regnum Christi, qui est caput omnis ecclesiæ, etiam angelicę. Colof. 1. ad Phil. 2. In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, &c. Aliud regnum fuit malorum, quorum caput diabolus, sicut postmodum in hoc mundo. Gene. 3. Cœperunt duo regna: Ecclesię, videlicet ab Abel, & mundi, à Cayn. Voluit enim diabolus angelos eum habere pro Deo suo, mēdacio deceptus. Ioan. 8. Sed boni angeli virtutibus cōtrariis peccatis diaboli, armati, virtute Christi & clypeo fidei eius vicerunt. Apo. 12. & eiecerunt eum de cælo cum suis consecratis. Lu. 10. & 2. Pet. 1. Sicut in iudicio separabūt malos de medio iustorū. Matt. 13. Tunc Michael suscipiens causam Christi & suorum, nactus est suum nomen: Michael enim quis sicut Deus interpretatur, cum spiritus nequam dixisset: similis ero altissimo. Vnde assecutus victo-

Esaie 14.

Luc. 10.

In calo duo

regna orta.

Coloff. 1.

Philip. 2.

Genes. 3.

Iohan. 8.

Apocal. 12.

Luce. 10.

2. Petri 1.

Matt. 13.

Michael

quid signi-

ficet.

riam, factus est princeps illius ecclesie
 angelice, qui nunc est victor, & princeps
 ecclesie militantis. Dan. 10. & 12. Apo. 12.
 Victus tunc Satan à Christo per suam
 angelorum militiam, secundò victus est
 ab ipso filio Dei homine. Matt. 12. Luc. 11.
 Ioan. 12. & 16. Colof. 2. 1. Ioã. 3. & Apo. 20.
 Unde, Luc. 10. Videbam, inquit Christus,
 Satanam vt fulgur de cælo cadētem, id-
 que ante hominis creationem. Tunc er-
 go erat Christus: ergo Deus erat, qui vi-
 debat cadentem antequam caderet, cum
 nondum essent angeli, cadētem in abyf-
 sum, & caliginem tenebrarum: & caos
 illud informe. Nōdum enim erat sol ne-
 que luna, nec aliud lumen: & tunc sicut
 Michael nactus est suum nomen ob vi-
 ctoria de illo qui dicebat: ero sicut Deus,
 sic prim⁹ ille angel⁹ vocatus est *σαβωθ*
 psal. 108. Id est calumniator Dei: quod ei
 fecerit iniustitiam: & suum crimen re-
 fert in Deum, accusat etiam & calumnia-
 tur pios. Apoca. 12. Proiectus est calum-
 niator fratrum, dictus est etiã Satan. Iob 1.
 Id est aduersarius, & demon, id est sciēs,
 sed in malum, tunc suo modo doluerunt
 angeli, ruinam suorum vt olim hæbrei

Daniel 10.

12.

Apocal. 12.

Matth. 12.

Luca 11.

Ioã. 12. 16.

Coloff. 2.

1. Ioã. 3.

Apocal. 20.

Luca. 10.

Psal. 118.

Apocal. 12.

Iob. 1.

exitium tribus Bēiamin. Iudic. 21. & Hierem. 31. Vox in rama audita est, tunc toto nixu, desiderarūt salutem nostram, ad reparandam ruinam eorum, tūc sese addixerunt hominum obsequiis, maximè propter filium Dei, qui debuit fieri homo, & non angelus. Hebr. 2. Et quia homines futuri sunt in gloria, similes angelis. Matth. 22. post eam insignem victoriam, ecclesia angelorum militans facta est triumphans, sicut ecclesia nostra militans post vltimam victoriam fiet triumphans.

Iudic. 21.
Hierem. 31.

Heb. 2.
Matth. 22.

Quomodo diabolus, cœperit bellum in terra, contra Christum in suis.

C A P. 7.

Postquam diabolus victus est in cœlo cū suis, & extrusus, videns se non posse auferre Christo regnum cœlestium, molitus est habere regnum terrestrium, & demum infernorum. Vnde adortus est Adam qui erat rex mundi. Gen. 1. & Psal. 8. in figura Christi regis. Rom. 5. qui est forma futuri, & Zach. 13. Adam exemplum meum, quo victo factus est Dominus eius. 2. Petri 2. à quo

O malitiam
Sathane.

Genes. 1.
Psal. 8.
Rom. 5.
Zach. 13.
2. Petri 2.

quis superatus est, eius & seruus est. Arrogauit etiam sibi regnum eius, mundi videlicet, id est filiorum Adam carnaliū.

*Ioan. 12.
14.16.
Iob. 41.
Luc. 11.*

Ioan. 12.14. & 16. Dicitur princeps mundi, qui à nullo potuit pelli. *Iob. 41. & Lu. 11.* Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.

Nam spiritus ex Diony. est fortior omni re corporali. Homo creatus liberi arbitrij, poterat consentire vel non consentire. Vnde non inuito homine, vel coacto neque nolente Deo, sed permittente, victus est, cum esset Dominus quasi dormiens.

*Efficaciter
scilicet.*

*Psal. 43.77.
Matth. 26.*

non excitatus gratiarum actione nec inuocatione, sicut cōtigit Apostolis. *Matth. 26.* Cum enim homo esset imago Dei, quia creatura rationalis, item ad eius similitudinem creatus, vt illum imitaretur, & imitando proficeret ad gloriam visionis. *1. Ioan. 3.* Tunc similes illi erimus. & *Psal. 16.* Satiabor cū apparuerit similitudo tua. Conat⁹ est diabolus eum sibi assimilare, & imprimere illi characterem suum. Vnde si homo coluisset Deum fide & charitate, & spe maiorum, iis quæ promittebat diabolus, fuisset nedum similis Deo, *1. Ioan. 3.* Imo par-

*1. Ioan. 3.
Psal. 16.*

*1. Ioan. 3.
Ioan. 10.*

ticipatione Deus. Ioan. 10. Ego dixi, di-
 estis. Idcirco enim constitutus est primus
 homo huius orbis monarcha, vt omni-
 bus reb⁹ bene vteretur, & ordinaret eas.
 Vnde est origo omnium legum ciuiliū,
 quæ propter mandatum sibi datum, ap-
 probantur: imò ecclesia habet ipsum pri-
 mum mandatum, in quo timorem & fi-
 dem erga Deum exerceat: exinde diabo-
 lus, qui voluit rapere gloriã regni Chri-
 sti, sicut Adam thesauros sapientiæ &
 scientiæ Christi regis, de qua Esa. 7. & ad
 Colof. 2. ad circumueniendum primum
 hominem, vsus est sophismate æquiuo-
 cationis, quod vocant dialectici: Pollice-
 batur enim similitudinem Dei, quam &
 nos expectamus, sed per Christum, qui
 factus est similis nobis, per omnia absque
 peccato, non per Satanam, non per fru-
 ctus terræ, vel aliam creaturã: solus Chri-
 stus imago patris, reparat illam similitu-
 dinem per spiritum suum, & hic & in cœ-
 lo. Est etiam pollicitus quod nequaquã
 moreretur, quod intellexit de morte cor-
 porali. Nã si statim mortui fuissent, quo-
 modo humanum genus multiplicassent, vt præceperat Dominus? Gen. 1. Attamẽ

*Sophisma æ-
quiuocum*

Genes 1.

Ezech. 18.

per peccatū in anima mortui sunt. Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Addit quod aperientur oculi eorum, nō ad videndum omnia, sed suam nuditatem: scientes non omnia, præsentia, præterita & futura: sed bonū & malum. Ipsa experientia, vnde tandem victus amore sui vsque ad contemptum Dei, cecidit in infidelitatem de verbo Dei. Nā non credidit se moriturū, nec peccatum suum dignum morte. Vnde Gen. 3. Dixit Domini ironice: Adam factus est sicut vnus ex nobis. Videte ne sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum. En infidelitatem characterem diaboli, per quam constituuntur filij diaboli, habentes eius similitudinem, qui dicuntur semen eius, id est filij. Gene. 3. & Ioan. 8. vos ex patre diabolo estis. Aufert siquidem similitudinem Dei per quam filij Dei sumus. Vnde datur à Christo nobis fides, per quam iterū sumus filij Dei. Ioan. 1. relicta infidelitate, & caractere, & semine diaboli. Dominus qui videbatur hætenus dormire, apparet ad auram meridianam, qui patefacta potentia Satanæ, demum patefecit cōtra illā Euāgelium de Christo se-

Genes. 3.
Hironica
verba.

Genes. 3.
Ioan 8.

Ioan 1.

mine. Fuit enim amicitia inter mulierem
 & serpētē cū illa peccaret, sed ego inquit
 Dominus, dissoluam eam amicitiam, &
 ponam inimicitias inter te & mulierem,
 quæ est ecclesia. Ephe. 5. signans etiã Ma- Ephes. 5.
 riam matrem Christi. Nam semen pro-
 missum, est tātūm ex muliere. Quam de-
 mum denunciat virginem futurā. Esa. 7. Esaie. 7.
 Non enim loquitur Eux, quæ nō fuit im-
 mediatē mater illius feminis, sed Maria:
 sed conuertit sermonem suum ad serpen-
 tem, & comminando & denuncians bel-
 lum Christi contra diabolum, & victo-
 riam. Gen. 3. Semen diaboli; sunt mali ex Genes. 3.
 peccato nati. Gene. 3. Multiplicabo con- Si non pec-
 ceptus tuos. Nam si non peccassent, soli casset Ada-
 electi fuissent nati: sed in pœnam pecca- mus soli ele-
 ti dictum est: multiplicabo conceptus cti nati fuis-
 tuos: Genuit enim & electos & repro- set.
 bos, vnde fuit Cayn primus filius diaboli,
 initium ecclesiæ Satanæ, & regni mundi:
 primum serpentis semen, ex maligno ha-
 tum. 1. Ion. 3. Imitator inuidiæ ipsius dia- 1. Ioan. 3.
 boli, agricola sectator mundi. Vnde pri-
 mus ædificat in terra ciuitatem Enoch, &
 filij eius inuenerunt omnis generis opifi-
 cia, & artes, pro victu corporis & carnis.

Fuit enim Cayn infidelis, vnde in targum hierosolymitan. dicitur quòd Cayn dixerit Abel, non est iudicium, neque iudex, neque sæculum aliud, neque merces bona dabitur iustis, neque vltio sumetur de impiis, nec ex misericordia Dei creatus est mundus, nec ex misericordia eius gubernatur, eo quòd accepta est oblatio tua cum beneplacito: à me vero non est suscepta, Abel autem asseruit plane oppositum omnium istorum. Quare occisus est à Cayn pro confessione fidei, quæ est fundamentum ecclesiæ Dei, quæ est asserens cõtraria his quæ confessus est Cayn, scilicet quòd sit vnus Deus, omniũ creator & moderator, quòd sit aliud sæculum, quòd Deus iudex iustus reddet vnicuique iuxta opera sua, quòd sit vita æterna nobis parata in alio sæculo per Christum. Vnde infidelitas Cayn, est fundamentũ ecclesiæ Satanæ, & regni mundi, per quã infidelitatem vt sceptrum regnat diabolus in suis, ad Colos. 2. qui nunc operatur in filios incredulitatis: & dicitur princeps tenebrarũ, id est infidelium, sicut Christus lucis, id est fidelium, habentium lumen fidei. Ephe. 5. Eratis enim aliquando

Psal. 61.

Colos. 2.

Ephe. 5.

tenebræ, nunc autem lux in Domino, si enim Abel tantum inuidia fratris fuisset occisus, quomodo esset martyr Dei? qui tamen. Matth. 23. Pronunciatur primus martyrum? Iste error Cayn præualuit apud Gētiles, Epicurum, Lucianum, Democritum, Saduceos: & sæpius impetit nos, tētatio huius infidelitatis Cayn, quæ præualebit in nouissimis tēporibus. 2. Pet. 2. & 3. Et Iudæ cap. vni. væ his qui in viam Cayn abierunt. Abel semen mulieris benedictum, simplex pastor ouium, vbi contemplabatur Christum futurum pastorē, qui pro ouibus immolatus est, in cuius fide & ipse obtulit. Heb. 11. Fide plurimam hostiam Abel quàm Cayn obtulit Deo, per quam testimonium cōsecutus est esse iustus, testimonium prohibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur. Non coluit terram, non ædificauit in hoc mundo, ostendens se ciuem cœli. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor Deus, de qua Hebr. 13. Non habemus hīc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.

2. Petri 2.

3.

S. Iud.

Hebr. 11.

Hebr. 13.

*Quomodo primum prædicatum
euangelium in paradiso, à Deo.*

*O paternam
bonitatem.*

Dominus videns primum hominem deiecto animo & desperato, cuius miserationes super omnia opera eius, ceu Deus ex improviso apparēs,

vt erigat animum primi hominis, denunciat euangelium promissionem seminis quod dissipet regnum Satanæ, de peccato & morte asseret nos in libertatem & gratiæ & vitæ. Illa prædicatio euangelij dedit initium ecclesiæ, & regno Christi.

*Lex in ecclesia
insufficiens sine
euangelio
Christi.*

Nam in ecclesia non sufficit lex sine euangelio Christi, cuius gratia est remissio peccatorum, reconciliatio cum Deo, & persistencia in tentationibus & morte, fide promissionis eius saluati Adam & Eua. Et susceperunt consolationē in morte & vita, plena laboribus & affectionibus, postquam expulsi sunt de paradiso. in terra illa Palestine, quæ demum data est Israelitis: in qua plantata est primum synagoga. Exo. 15. Plantabis eos in monte hereditatis tuæ. Illic demum fundata est & Christi ecclesia. Esa. 2. De Sion exhibit lex,

Exod. 15.

Esaie 2.

& verbum Domini de Hierusalem, &
 Ioan. 4. Salus ex Iudæis est. Item Lu. 24. Ioan. 4.
Luc. 24.
 Oportebat Christum pati, & resurgere à
 mortuis, & ita intrare in gloriam suam, &
 predicari in nomine eius pœnitentiam,
 & remissionem peccatorû in omnes gen-
 tes, incipientibus ab hierosolyma. Quæ
 ecclesia à sua nascentia subdita est perie-
 cutionibus assiduis. Psal. 128. Sæpe expu- Psal. 128.
 gnauerût me à iuuetute mea. 2. ad Tim. 3. 2. Timo. 3.
 Heb. 6. 11. 12. Idque ob verum Dei cultû, Hebr. 6.
11. 12.
 què nō potest ferre Satan, qui tunc cœpit
 per sua membra persequi Christû. in suis.
 Apocal. 13. Agnus occisus est ab origine Apocal. 13.
 mundi. Idecirco suscitatus Cayn contra
 Abel vt extingueretur verbû Dei, & syn-
 cera doctrina. Tunc patuit furor diaboli,
 & quid agat per suos quos agit. 2. ad Ti- 2. Timo. 2.
 moth. 2. Captiui tenentur ad eius volun-
 tatem, quemadmodû spiritus Christi agit
 filios Dei. Rom. 8. qui spiritu Dei agun- Roma. 8.
 tur, hi sunt filij Dei. Potentiam siquidem
 Satanę in suos perspicuè cernimus in Iu- Marc 14.
Luca 22.
 da. Ioan. 13. Mar. 14. Luc. 22. Cayn refert
 similitudinem diaboli, & Abel Dei, qui Ioan. 13.
 fuit figura Christi: & Cayn Iudæorum
 homicidarum, quibus datum signû quē-

admodum & Cayn. Terra suscepit sanguinem Abel, qui adhuc clamat. Gen. 4. & Hebr. 11. & terra ceu ager ecclesie suscepit sanguinem Christi ad bibendum. Matth. 26. & 1. ad Corin. 11. qui clamat misericordiam & reconciliationem. Heb. 12. accessistis ad sanguinem melius clamantem, quam Abel non videtur Abel hominibus uiuus, nihilo secius uiuit Deo, & mortuus loquitur. Hebr. 11. & 12. & Sap. 3. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace, non enim est Deus mortuorum. Matth. 22. Deus qui primū predicauerat euangelium post occisionem Cayn, denunciat demū iram suam. Nam Roma. 1. primū nunciatur in euangelio Dei iustitia, qua gratis iustificat nos seu gratia, demum reuelatur etiam in euangelio ira Dei de cælo. Quapropter Dominus nunciat venturum iudicium horrendum, & pœnam homicidij, aliorumque peccatorum. Deslet Adam centum annis peccatum suum, cernens mortem Abel. Tunc enim cognouit damnum quod incurrit ex peccato. In his duobus filiis incœperunt bella Dei, de quibus Nume. 21. sicut dicitur in libro bellorū Dei. Enim-

Genes. 4.

Hebr. 11.

Matth. 26.

1. Cor. 11.

Hebr. 12.

O admirabile mysterium Sacramenti Eu-
charistici.
Sapienti. 3.

Matth. 22.

Roma. 1.

Quantum
iustitie attulit
Adæ
Abelismors.

Numer. 21.

uero ante Moysen non erat scriptura. *Sephet mit chamot adonai. Genes. 3.*
 Vnde pentateuchus dicitur liber bellorum Dei, maximè Gene. 3. de inimicitia serpentis & mulieris, & filiorum Adam Abel & Cayn, & filiorum Cayn contra filios Seth. Dicitur etiam liber iustorum. *2. Regum 1.*
 2. Reg. 1. quemadmodum euāgelium est liber bellorū Christi, & Apocalypsis bellorum ecclesiæ. Cayn ciuis mundi & semen serpentis, cuius generatio multiplicata est, & constituit ciuitates, & regna, citius quàm generatio Dei. Nam post cētum annos à morte Abel est natus Seth. Generatio Cayn corrumpit fidem, & mores in populo Dei filiis, videlicet Seth, qui filij Dei dicuntur. Gene. 6. In quorum violationem missus *κατάκλιςμος* Abel filius fuit benedictionis quando. Gene. 1. Benedixit Dominus primis parentibus: crescite & multiplicamini, &c. Cayn autem maledictionis. Gene. 3. in pœnam & maledictionem. Multiplicabo conceptus tuos *Id est diluuium. Genes. 1.*
 Nam sine peccato illorum non fuisset natus Cayn, sed soli electi, operatus diabolus primum per Cayn contra Christum, *Genes. 3. Vide mulierum damna pessima.*
 in suis demū per mulieres in generationem Seth, quæ erat Dei. Gen. 6. sicut cō-

Genes. 6.

3. Reg. 11.

Eccle. 47.

Numer. 25.

Necem. 13.

Hieronimus

lib. 2. con-

tra pelag. ad

Ctesiphocē.

Genes. 3.

tra Salom. 3. Reg. 11. Eccle. 47. per Madianitas mulieres, Nume. 25. erga Iudæos & Cananæos, Neem. 13. sic hæreses primò à viris, vt Cayn primus hæreticorum, sed demum per mulieres, Constantiam, Eudoxiam, Iustinam, & alias. Vide Hieron. lib. 2. contra Pelag. ad Ctesiphontem, Symon. mag. per Helenā meretricem, Marchion aliam quam præmisit Romam, Appelles philomenem, Montanus priscam & Maximillam, Donatus, Lucillam, Elpidius, Agapem, Priscillianus gallam, & nostro sæculo id ipsum periclitati sumus. Vide in Cayn exemplum peccati originalis infidelitatem, diffidentiam timorem, desperationem, amorem sui. Nam solus voluit esse hæres mundi. Eua arbitrata promissionem de femine, Gene. 3. complendam in Cayn, ideo dicit possedi hominē per Deum: Cayn enim possessionem significat. Secundus filius dictus est Abel, idem superfluus vel spretus ab Eua, qui tamen erat electus: sicut & Christus spretus est à mundo cum suis: hi duo filij prima vasa sunt reprobatorum & electorum: quia autem Christus descensurus erat ex Seth, qui dicitur positus pro Abel scilicet

cet, & dicitur fundamentum. Prouer.10.
 Iustus quasi fundamentum, sic Christus *Prouerb.10.*
 per eum figuratus, dicitur fundamentū. *Math.16.*
 Matth. 16. 1. ad Cor. 3. & Esa.8. Per Seth *1. Cor.3.*
 enim restitutus est verus Dei cultus & *Esaia.8.*
 per Enosch. Gen. 4. Siquidem cultus Dei *Genes.4.*
 prophanatus erat per idololatriam à filiis
 Cayn, vnde vocatus enosch quasi homo.
 Nam prius vt bruta viuebant sine Deo,
 demptis paucissimis. Post diluuium au-
 tem renouata est promissio de Christo:
 non destitit interim diabolus, quin moli-
 tus fuerit delere fidem promissionis de
 Christo, idque in cōfusione linguarum:
 Attamen remansit apud eos qui retinue-
 rant linguam hæbraicam, qua sola locu-
 tus est totus orbis, vsque ad cōfusionem
 illam linguarum. Et ne omnino interi-
 ret memoria promissionis factæ. Adæ de
 Christo (sine cuius fide nullus vnquam
 saluatus est) inuentæ sunt literæ Hebraicæ *Indic.1.*
 à Mose, demum græcæ à Cadmo tempo- *Quando lite*
 re othoniel, deinde Latinæ à Carmenti- *ra hebraea*
 de tempore Iait Iudicis, per quas literas *græca & la*
 renata est, iterum cognitio promissionis *tina inuenta*
 de Christo venturo, vt patet in Bibliis *& à quibus.*
 Hebr. Item in translatione Caldaica & *Iudic.10.*

*Notatu di-
gna sanè.*

Fathifcente.

græca septuaginta interpretum, quàm vidit Plato, aliique plurimi philosophorū in Ægypto. Vnde in sepulchro cuiusdam philosophi apud Constantinopolim, inuenta est lamina aurea, in qua scriptum erat Christus nascetur ex Maria virgine: & credo in eum, ô Sol iterum me videbis. Helenæ & Constantini temporibus. Itē anno 1242. Imperante Fræderico secūdo, tēpore honorij Papæ, regnante in Castella, Ferdinando, à quodam Iudæo, in Saxo nequaquam fathifcēte, repertus est liber in tribus linguis, hæbraica græca & Latina, cuius folia erant lignea, in quo scriptum erat quod in tertio sæculo.) Nā diuidit tempus totum durationis mundi in tria sæcula) Christus filius Dei nascetur ex Maria virgine, & pro salute hominum patietur. Et erat ibi etiamnum scriptum, quòd illo anno debebat inueniri, regnante Ferdinando. Vnde Iudæus ille cum omnibus suis credidit in Christum. Qualem autem notitiam habuerint de Christo venturo Sybillæ, eamque inuulgarent apud suos Gentiles, notius est ex Augustino & Lactātio, quàm vt opus sit eorum adducere vaticinia fusius. Non
ociabatur

ociabatur interim Satanas, quin circuiret terram. *Iob. 1.* vt custodiret atrium suum, ciens graues persecutiones in eos qui profitebantur fidem Christi, patriarchas, Iosephum, Iobum qui ortus erat ex iis primogenito Nachor fratris Abrahæ, is enim hiis (ex Philone) duxerat in vxorem dinam filiam Iacob. Promissionem de Christo nūciat Iacob moriens. *Gen. 49.* quæ est tertia. Nam de prima promissione *Gen. 3.* de secunda vero, *Gen. 22.* *Genes. 3. 6^a 22^a* Has promissiones cognoscens *Σεκουχος* Ille Satan, redintegrat bellum & quidem solito grauius vt draco & Leo, in ecclesiam Dei, cuius caput Christus, qui in ea patiebatur. *Apoc. 12.* Vide persecutiones quas suscitatur contra Ioseph per fratres, illecebras vxoris Domini sui, & carceres: demum mortuo Ioseph, *Exod. 2.* Sæuit in totum genus Israelis in inuidiam Christi, & palam occidit animas per idololatriam & diffidentiam de promissione Christi. Corpora autem per regem Pharaonem. Vnde adigitur populus Dei vt ad Rauiumque, clamet ad Dominum desiderans liberatorem Christum. *Exod. 4.* *Exod. 4.* Mitte quem missurus es, quem pollicitus est

- Genes. 49.* Iacob. *Gen. 49.* Salutare tuum expectabo Domine, à quo solo debellandus erat ille sæuissimus hostis. *Luc. 11.* cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet: si autem fortior illo superuenerit, & vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Idem, *Matth. 12.* & *1. Ioan. 3.* Ille apparuit vt dissoluat opera diaboli in cuius signum immolatus est agn^o, *Exo. 12.* qui erat figura Christi agni, *Ioan. 1.* sicut Pharaon figura draconis, *Eze. 28.* & *32.* & leonis *Psal. 90.* conculcabis leonem, &c. Vnde volebat tollere omnem expectationem illius feminis Christi, & abolere Dei nomen, & perdere promissionis fidem, deglutire futuri regni spem, sed vide quomodo Christus contriuit Pharaonem, & tot regna Ægypti.
- Exod. 14.* *Sapient. 18.* Dum medium silentium omnipotēs sermo tuus, &c. qui fuit durus bellator, & gladius acutus in Pharaonem, & regnum eius: sed agnus populo Dei. Nam Ægyptij volebant occidere primogenitum Dei, *Exo. 4.* respectu gentilium, & in illo Christum primogenitū:
- Colos. 1.* Vnde meritò primogenita eorū

omnia occisa, Exo. 15. dixit inimicus persequar, &c. Gene. 15. gentem cui seruituri sunt, &c. Victus in Pharaone sicut in Nabuchodonozor & Aman, volentibus delere genus, ex quo Christus, Rom. 1. & 3. & 9. Vnde ex illa victoria contra Ægyptū glorificatus Deus est, & factus notus mundo. Exo. 9. 15. Deut. 4. Rom. 9. & populus Dei exaltatus. Exo. 3. Rom. 3. Sed vide quomodo 40. annis pugnat cū populo Dei in deserto, quē pertrahit ad idololatriam vitulorū. Exo. 32. sicut postmodum tempore Hieroboan, & aliorum regū Israel. 3. Reg. 12. tunc apertē cœpit persequi prophetas Domini. Post exitum de Ægypto & mortem Moyfi, Aaron, Iosue, &c. Iudic. 2. Duxit ad idololatriā per mulieres alienigenas. Interim missi iudices 12. ad fugandam idololatriam, & tuendū populum Dei qui dicti sunt saluatores: Nam vicarij veri saluatoris Christi, quem optat Moyses, Exo. 4. & 32. de quo, Deuter. 18. Post 12. iudices erectum est regnū Dauid, quod est regnum Christi, Luc. 1. Dabit ei Dominus sedem Dauid patris eius, Esa. 9. & Hiere. 23. Quare Christus elegit alios duodecim iudices, Matth. 19.

Exod. 15.

Genes. 15.

Dani. 4.

Rom. 1. 3.

1. 9.

Hest. 7.

Exo. 9. 15.

Deutero. 4.

Rom. 9.

Exod. 3.

Roma. 3.

Exod. 32.

3. Reg. 12.

Iudic. 3.

Exo. 4. 32.

Deut. 18.

Luc. 1.

Esa. 9.

Hier. 23.

Matth. 19.

Sedebitis super sedes 12. iudicantes, &c.
 En 24. Iudices quos seniores vocat. Ioan.
 Apo. 5. & 7. Isti 12. posteriores, videlicet
 apostoli, non sunt vli gladio vt priores,
 Luc. 22. Sinite vsque huc: id enim tem-
 poris, venerat qui nasciturus erat ex illo
 semine, quod non oportuit tunc defen-
 dere materiali gladio, Luc. 22. Ego dispo-
 no vobis, sicut disposuit mihi pater meus
 regnū non armis, sed passionibus, Matth.
 26. Mitte gladium in locum suum. Ha-
 ctenus placuit Deo priorum gladius ma-
 terialis: Nunc autem spiritualis de quo
 Ephe. 6. & Hebr. 4. Viuus est sermo Dei,
 & efficax, & penetrabilior omni gladio
 ancipiti. Pugnauerunt quondam in ma-
 ximis periculis & discriminibus cum pau-
 cis, Iudic. 7. & Deute. 28. & 32. Vnus per-
 sequebatur mille. Plus tamen fide & ora-
 tione euaserunt victores, quam armis. Il-
 las victorias fecit Christus per suos, Esa. 7.
 Voca nomen eius, accelera, spolia, &c.
 Priusquam enim nasceretur de matre Chri-
 stus, vicit in David cui facta promissio:
 idque sine auditione que per nullum pec-
 catum David, vel posteriorum, potuit
 impediri quo minus staret Dominus suae

pollicitationi, *Pfal. 50.* Iustificeris in ser- *Pfal. 50.*
 monibus tuis & vineas cum iudicaris. Sic
 promissiones Abrahe, Isaac, & Iacob quas
 vrget Moyses, *Exo. 32.* Ostenditur enim *Exod. 32.*
 Deus iustus, *Rom. 1.* ex fide promittentis,
 in fidem eius qui promittenti credidit. *Rom 1.*
 Propter hanc promissionem cum diabo-
 lus redintegrasset bellum coeptu, *Exo. 32.* *Exod. 32.*
 In adoratione vitulorum, idque tempo-
 re Hieroboan: Christus qui tunc per suos
 certabat contra Satanam, donec in pro-
 pria conficeret illu, amandauit suos pro-
 phetas gladio verbi Dei armatos, *3. Reg. 11.* *3. Reg. 11.*
12. 16. 1. *Paral. 24. & 36.* de quibus Christus *12. 16.*
Matth. 21. Quomodo missi hora, prima, *1. Para. 24.*
 tertia, sexta, vndecima, &c. Vnde Iehu pri- *35.*
 mus occisus est pro verbo Dei, & Anani, *Matth. 21.*
2. Paral. 16. Deinde missi Helias, & Helifaeus,
 & alij prophete, *3. & 4. Reg.* penè innume- *3. Reg. 16.*
 ri. Patiebatur enim tunc grauissimu bel-
 lum ecclesia Dei, ob Achab, & Hiezabel,
 qui fermè obliterarant cultum Dei, quã-
 do missus Helias: cuius genealogia non
 legitur, sicut nec Melchisedech, *Hebr. 7.*
 Venit cum potentia verbi, & miraculo-
 rum, quæ sunt duo præcipua: qui post-
 modu ceu triuphans per currum igneum

- 4.Reg.2. raptus est in cœlum, 4. Reg.2. Cui suffe-
ctus est Elisæus, cum illo duplici spiritu
prophetiæ videlicet, & miraculorum. Ita-
que cum Elias operatus fuisset octo mi-
racula, iste vsque ad 16. deuenit. Vix na-
cta erat ecclesia Dei minimum pacis, &
ecce tibi de repente suscitatur diabolus
4.Reg.11. Athaliam, 4. Reg.11. ad extinguendū to-
tum genus Dauid, à quo Christus oritu-
rus erat, A 10. tribubus deuenit cultus
Baal, in domum Dauid. Quo factum est,
vt sæuierit ira Dei & in Athaliam, & in
domum Dauid, iuxta verbum Domini.
Psal.88. Si autem dereliquerint filij eius
legem meam, & in iudiciis meis non
ambulauerint, visitabo in virga iniquita-
tes eorum, & in verberibus peccata eo-
rum: misericordiam meam non disper-
dam. Ab eo idcirco seruat Dominus do-
mum Dauid, 4.Reg.20. Quia autem Is-
rael noluit audire prophetas Domini, sed
occidit, 3.Reg.19. Prophetas tuos occide-
rūt, & altaria tua suffoderūt, &c. Matt.23.
3.Reg.19. Hierusalem quæ occidis Prophetas, &
Matth.23. lapidas eos qui ad te missi sunt: Exinde
subsecuta est captiuitas illa Babylonica,
70. annorum in qua tamen ob promif-

sionē illam de Christo, missi sunt ad eos
 Prophetæ ad consolandum populū, pro-
 mittentes reductionem, & propinquum
 aduentum filij Dei, Dan. 9. Agge. 2. & Dan. 9.
 Malach. 3. Omnia enim beneficia illi po- Agge. 2.
 pulo præstita à Deo, angelis, aliisque crea- Malach. 3.
 turis propter Christum nasciturū ex eis
 præstita sunt. Bella etiam Satanæ contra
 illum populum fuerunt ob cultum Dei,
 sed præcipuè propter Messiam ne in eo
 benedicerentur omnes gentes, & periret
 fides promissionis factæ à Deo, Gene. 3. & Gene. 3.
 Abrahamæ, 15. & 22. Non potuit tamen im- 15. & 22.
 pediri propositum Dei, Rom. 8. quos præ- Rom. 8.
 sciuit, & prædestinavit vocavit, & iusti-
 ficauit, &c. idque per vnum Christum.
 Non destitit interim Satanæ noua susci-
 tare bella. Excitauit contra populum Dei
 quatuor monarchias: cōtra mēbra Chri-
 sti (inquām) & in quibus ille patiebatur:
 at non potuerunt eum delere, quinimò
 in omnibus his quatuor monarchiis fuit
 cognitus Deus. Pater ex Nobucodon.
 Cyro, Alexan. Octauiano, qui etiam con-
 tulerunt illi populo plurima beneficia.
 Meditatur iterū diabolus nouum genus
 belli: procurat enim cōbustionem tem-

pli, legis, ciuitatis, item grauissima bella
 tempore Machabæorū. Demum, vt alic-
 naretur populus à vero cultu Dei, suasisit
 duo fieri templa, vnum in Ægypto, ab
 Onia, fauore Ptolomei & Cleopatre, am-
 bitione Oniæ, qui pro se adducebat scri-
 pturam, Esa. 19. quod altare Domini de-
 bebat esse in Ægypto. Id videre est secū-
 do Machab. & lib. 12. cap. 6. antiquitatū
 Iosephi. Confluxere innumeri Iudæi ad
 eum in Ægyptum, quemadmodum no-
 stri Leuiculi Christiani ad ecclesias hæ-
 reticorum, & scismaticorum: & durat il-
 lud templū ad Vespasianum vsque. Haud
 ita multò post, tempore Alexandri, ad
 obliterandum verum Dei cultum, extru-
 ctum est aliud templum, in monte Gari-
 zin, quod in fauorem generi sui Manasse
 fratris Iaddi summi sacerdotis, ædificat
 Senaballa Satrapa Ethnicus, sub Dario,
 & Alexandro gubernator Samarie, & re-
 gionis vltra Iordanem, quam Bataneam
 vocant: de quo templo Ioan. 4. Patres no-
 stri in monte hoc adorauerunt: pro se
 enim citabant scripturam, quod patres
 illorū illic adorauerant. Vnde variæ cō-
 tentiones in populo Dei: quemadmodū

Ioseph. 11.
 antiquitat.
 ca. 7. & 12.
 cap. 1.

obtigit diebus nostris nephastis magno
 ecclesiae dispendio, inter catholicos &
 haesiararchas, qui pro se adducunt etiam
 scripturam, quæadmodum & Samaritæ,
 & asseclæ Oniæ, de quo supra. De his cõ-
 tentionibus hoc tẽporis exortis, Dan. 11. Dan. 11.
 Verum enim uerò templum Hierosoly-
 mitanum tantum Deo probatũ, ubi com-
 pletæ promissiones de Christo, Esa. 2. Ag- Esa. 2. Ag-
ge. 2. Mal-
lach. 3.
 ge. 2. Malach. 3. Ecce ego mitto angelum
 meum, qui preparauit uiam, &c. Et statim
 ueniet ad templum sanctum suum domi-
 nator, quem uos quæritis. At illucescente
 Euangelio, Ioann. 4. Venit hora quando
 neque in monte hoc, neque Hierosoly-
 mis adorabitis. Postrema autem bella Sa-
 tanæ, quæ præcesserunt aduentum Salua-
 toris Christi, contra quem susceperat bel-
 lum Satan, in membris Christi, & corpo-
 re suo mystico, fuerunt longè grauiora
 prioribus: quemadmodum & certamina
 Ecclesiae ante reditum Christi in hunc
 mundũ: Suggestit enim antiquus ille ho-
 stis populo Dei, ut ineat fœdus cum Ro-
 manis. 1. Mach. 7. diffidens de Dei auxi- 1. Mach. 7.
 lio, qui demum cita morte sublatus fuit.
 Vide Dan. 7. Vnde parum durat regnum Dan. 7.

eorum, sed capitur à Romanis tempore Pompeij: sub qua captiuitate adhuc degunt sub quarta illa Monarchia Romanorū, quæ illa est bestia terribilis, de qua Daniel. 7. sub ea interim repleta sunt omnia mysteria de Christo, tunc ablatum sceptrum, Gen. 49. Esa. 11. Libanus cum excelsis cadet, id est sceptrum per Herodem ob dissidia. Ioan. & Aristoboli fratrum, qui nactus regnum, quātum potuit, deleuit domū Dauid regiam, imò sacerdotalem, quæ erant iunctæ. Audierat siquidem nouum regem venturum de domo Dauid, qui restitueret & domum, & regnum Dauid. Esa. 9. & Am. 9. Trucidauit enim ille tyrannus vxorem suam Mariamnem, ex tribu Leui, cum Alexan. & Aristobolo, quos genuerat ex ea, timens regno suo. Deinde sæuit in Christum, & propter eum in pueros. Idque Cæsaris authoritate, qui non est expers tam immanis sceleris. Matth. 2. Tandem Christus sub Rom. passus est, Luc. 18. Matt. 20. & 26. Hæc autem bella à principe Satana intentata sunt, nedum in mēbra Christi, Quinimo in ipsum Christum. Is autem Herodes vt leniret conscientiam suam,

Dan. 7.

Gen. 49.
Esa. 11.Esa. 9. &
Am. 9.

Matth. 2.

Luc. 18.
Matth. 20.
& 26.

tot post cædes, & vt æquaretur in gloria
 Dauid & Salomoni, sumptuosissimè ædi-
 ficat templū ex rapinis, quæ fuit vna cau-
 sa ruinæ templi. *Matt. 24.* Non relinque-
 tur lapis super lapidem. Demum timens *Math. 24.*
 suo regno Diabolus, suscitatur contra Chri-
 stum Cæsarem, Herodem, Phariseos, Scri-
 bas, Saducæos & Senatum quem vocant *Dan. 7.*
 Hebræi Sanedrin, demum totum impe-
 rium Romanum, & decem imperatores.
 Inuadit etiamnum Christū *Matt. 4.* De- *Math. 4.*
 mum *Luc. 22.* Vnde dicit Christus: hæc *Luc. 22.*
 est hora vestra, & potestas tenebrarum:
 sed volens Dei consilium impedire, pro-
 mouit suo inuento sibi malum, accersiuit
 vsque antehac de bellis diaboli tam in
 Ecclesia cœlesti cū esset militās, in qua
 persecutus est Christum angelorū capitū
 ad *Col. 2.* & *Eph. 12.* Demū de bellis con- *Coleff. 2.*
 tra Ecclesiam Christi adhuc peregrinan- *Ephes. 12.*
 tem, & certātem in terra, in quibus etiam
 persequeretur Christum. *Apoc. 12.* Nunc *Apoc. 12.*
 exponendum est de regno Satanæ, quod
 suis bellis nactus est, à quo pulsus per
 Christum.

*De regno diaboli quod suis victoriis
consecutus est à quo pulsus
per Christum.*

Ostquàm autem Michael
nactus est victoriam cum
suis aduersus Satanam, sus-
cipiens causam Christi, cū
adhuc illa angelica ecclesia
esset viatrix & militans, donatus est prin-
cipatu super reliquos angelos. Vnde di-
citur archangelus. i. ad Thef. 4. & Iudæ
cap. vnic. præcipue verò super angelos
administratores ecclesiæ Dei, cuius est
princeps & *ἡγεμὸν* Dan. 10. & 12. pro-
qua assidue certat cum illa militia celesti
quæ exercitus Dei vocatur. Ideo dicitur
Dominus Deus Sabaoth. Esa. 1. & 5. Hie-
rem. 11. & Iacobi 5. Hos angelos Michael
regit, non suis legibus, sed Dei legibus
(inquam) charitatis, quæ docent diligere
Deū & totis conatibus promouere eius
gloriam, vt ille & cognoscatur & adore-
tur. Idcirco per eos data lex ad Galat. 3.
factæ reuelationes, & miracula per quos
etiamnum proteguntur, præcipue prædi-
catores verbi Dei, vt patet in prophetis,

*1. Thef. 4.
Iudæ cap.
vnic.*

*Daniel. 10.
& 12.*

*Id. est exer-
citus.*

*Esa. 1. & 5.
Hiero. 11.*

Iacob. 5.

Galat. 3.

apostolis, aliisque euangelizantibus ver-
 bũ Dei. Præterea lege charitatis ad pro-
 ximum, vt per eos deducantur homines
 ad salutem illorum protectione, illumi-
 natione, & victoria de hostibus malignis.
 hinc Luc. 15. gaudium est angelis super
 vno peccatore pœnitentiam agente. Ex-
 pende cum quanta lætitia deducunt la-
 zarum ad sinum & quietis & consolatio-
 nis. Luc. 16. Omnes etiam qui vicerunt
 cum Michaele, dominantur spiritibus
 nequam, ceu captiuis eorum. 2. Petri 2.
 A quo quis superatus est, eius & seruus
 est. Vnde minimus angelus beatus, plus
 potest quàm omnes angeli nequam. At
 quemadmodum Michael factus est prin-
 ceptus angelorum bonorũ, sic primus an-
 gelus nequam & Satan, princeps eorum
 qui sibi adhæserunt. Vnde Lu. 11. In Bel-
 zebub principe dæmoniorum eijcit dæ-
 monia de cuius principatu Eph. 2. & 6. in-
 de dicitur Pluto, & princeps inferni. Non
 fuit ei satis angelis dominari, quinimo
 molitus est dominari mundo. Vnde di-
 citur princeps mundi. Ioan. 12. 14. & 16.
 & deus huius sæculi. 2. ad Corint. 4. non
 creatione, vt somniat Manicheus, sed per-

3. Reg. 19.

4. Reg. 6.

Actu 5. 8.

et 12.

Luc. 15.

Luc. 16.

2. Petri 2.

Luc. 11.

Ephes. 2.

et 6.

2. Cor. 4.

mittente Deo, captiuans enim primum
 hominem, qui erat rex & princeps huius
 mundi. *Gene. 1.* subiicite, terram & do-
 minamini, & *Pfal. 8.* gloria & honore co-
 ronasti eum, & cōstituisti eum super ope-
 ra manuum tuarum. Vnde per eam victo-
 riam factus est princeps & Adæ, & suoru.
 2. *Petr. 2.* à quo qui superatus est, eius &
 seruus est. Idem *Rom. 5. & 6.* vltra autem
 illam insignem victoriam cōtra primum
 hominem conatus est tribus exercitibus
 totum subiicere mundum de quibus pri-
 mæ *Ioannis 2.* Omne quod est in mūdo,
 aut est concupiscentia carnis, aut oculo-
 rum, aut superbia vitæ. Primus exercitus
 dicitur mannon, id est auaritia. *Matth. 6.*
Leuit. 16. secūds Azazel, de quo *Leuit. 16.* vbi nos
 habemus caper emillarius, per quem no-
 tatur superbia. Tertius Asmodeus de quo
Tob. 3. per quem luxuria, deduxerat etiā
Rom. 1. mundum, ad idololatriam, *Rom. 1. & Sa-*
Sapient. 14. per quam honorem sibi arroga-
 rat diuinum, cogebat homines ad immo-
 lādum ei filios suos, ex *Eusebio & Pf. 105.*
& Ezech. 16. Plurimæ etiam ciuitates im-
 molabant homines idolis, vt *Rhodij*. Itē
 apud *Salaminam & Heliopolim*: ex *Eu-*

*Gene. 1.**Pfal. 8.**2. Petr. 2.*
*Rom. 5. & 6.**1. Ioan. 2.**Matth. 6.*
*Leuit. 16.**Tob. 3.*
*Rom. 1.**Sapient. 14.**Euseb. &*
Pfal. 105.
& Ezech. 16.

febio & Maineto Ægyptio historico. Iti-
 dē fiebat in innumeris locis, ex Dionysio
 halicarnasleo & Diodoro Siculo. Quod *Diodorus.*
 etiam fiebat in noua hispania ante rece-
 ptum euangelium ab hinc 40. annos. sed
 cum omnis princeps debeat suas habere
 leges, quibus cōtineat populum sibi sub-
 ditum, habet diabolus legem carnis, de
 qua Rom. 7. & ad Galat. 5. Nam vt lex quę *Rom. 7.*
 est gratia, agit filios Dei, Ro. 8. sic ille im- *Galat. 5.*
 petus sensus carnis filios diaboli. Idque *Rom. 8.*
 ex iustitia Dei, vt sint similes iumentis.
 Psal. 48. qui voluerunt esse similes Deo, *Psal. 48.*
 Gene. 3. Illa lex pugnat cum lege spiritus *Gene. 3.*
 Rom. 7. ad Gal. 5. quę dicitur lex carnis, *Rom. 7.*
 lex mēbrorum, lex peccati cōtraria Deo *Gala. 5.*
 eiusque legi, cuius stipendiū mors. Ro. 6. *Rom. 6.*
 Deus enim per suam legem quęrit fidem,
 & obedientiam sed lex diaboli diffiden-
 tiam & rebellionem sub ea lege concipi-
 mur, nascimur, viuimus, donec regene-
 remur, Rom. 7. Quis me liberabit à cor- *Rom. 7.*
 pore mortis huius? gratia Dei per Domi- *8.*
 num nostrum Iesum Christum. & 8. Lex
 spiritus vitę liberauit me à lege peccati.
 Protoparentes dono iustitię poterāt co-
 gnoscere Deum & seruare legem, erant

DE REGNO

Luc. 3.

Deo obedientes, & illis omnia subiecta
 vt filiis Dei. Nam, Luc. 3. de Adam dicitur
 qui fuit Dei, scilicet filius sed relicto Dei
 mandato, diabolus princeps tenebrarum
 offudit tenebras obscurissimæ notitiæ
 Dei, quod patuit in Cayn negante prou-
 dentiam Dei. Iudicium aliud sæculum,
 &c. vt patuit supra. En percussio in intel-
 lectu. In voluntate autem loco charitatis
 Dei percussus est amore sui, & rerum
 mūdi à lege Dei pertractus est ad legem
 concupiscentiæ vnde secuta rebellio in
 sensu carnis contra voluntarem & inobe-
 diētiam omniū creaturarū. Sap. 5. Arma-
 uit omnē creaturam in vltionē inimico-
 rū. Vite immortali successit mors. Ro. 5. &
 1. Cor. 15. 6. 1. ad Cor. 15. amorī successit timor nō fi-
 lialis sed seruilis quodam odio coniun-
 ctus, vice fidei dubitatio de Deo eius
 prouidentia misericordia & iustitia. Illud
 regnum diaboli latissimè patet munitum
 potentia. Imperatorum regum, &c. sa-
 pientia philosophorū, poetarum, orato-
 rum longè plures habens quam regnum
 Dei. Matth. 20. Multi sunt vocati, pauci
 sunt electi. & 7. lata est via quæ ducit ad
 perditionē & multi sunt qui ingrediun-
 tur per

Sapient. 5.

Rom. 5.

6.

1. Cor. 15.

Matth. 20

Matth. 7.

tur per illam. Vide tempore Israelis prophetarum Apostolorum, &c. Vnde Augustinus de vero cultu, Credo tres partes mundi fore damnandas. Illud tamen regnum nō constat hominibus liberis, sed extremæ seruitutis: de qua fusissimè sequenti capitulo.

De misera hominis seruitute sub regno & tyrannide diaboli. CAP. IO

Antum est bonum libertatis & inestimabile, vt multi pretulerint vitæ propriæ. Vnde ex Orosio lib. 4. regina Carthaginis cum præcipuis sponte profiliit in ignem, ne fieret captiua Romanorū. Hæc fuit præcipuè causa quòd strenuè & indefessè certauerint Romani non parcentes neque laboribus, neque vitæ ex August. de Ciuit. &c. Cicero & Iurisconsulti arbitratur postremum omnium malorum seruitutem, quam comparant morti, Illā fugiunt animalia, aues, & quicquid habet vitam. Vide Gen. 15. quādo reuelata seruitus Ægyptiaca Abrahæ qualis eum horror inuaserit, quot clamores illius populi in illa dura captiuitate

August. de
ciuit. Dei.
Cic. 2. philippic. & de
Nat. Deor.
Iuriscon. in
l. seruitutem
ff. de reg.
Iur.
Gen. 15.

- Exod. 3.* te Pharaonis, *Exod. 3.* De captiuitate au-
Pfal. 136. tem Babylonis *Pfal. 136.* Super flumina
 Babylonis illic fleuimus, & sedimus in sa-
 licibus: in medio eius suspendimus orga-
 na nostra. Quam etiam complebant vita
Hierem. 31. defuncti, secundum Hebræos *Hierem. 31.*
 Vox in rama audita est, Rachel plorans
 filios suos transeuntes iuxta sepulchrum
 eius cum adducerentur in Babylonem.
 Ea tamen captiuitas tantum corporum
 erat. At per dis. dia. passionem longè grauior
 est captiuitas spiritualis, & quanto perso-
 na est magis libera, dominans cæteris, tã-
 to grauior est seruitus. Homo autem ex
 ipso suo primordio, liber erat à peccato,
 omni miseria, imò omni seruitute quæ ex
Gen. 9. & 19. peccato primùm orta est, *Gen. 9. & 19.*
19. de Ciuit de Ciuit. Erat præterea mundi rex, hæres
 omnium, ceu filius Dei, cui omnes crea-
 turæ obediebant, cui seruebant angeli,
Hebr. 1. *Hebr. 1.* Omnes sunt administratores spi-
Pfal. 90. ritus &c. & *Pfal. 90.* Angelis suis manda-
 uit de re, sed per peccatum, reductus est
Rom. 5. & 6. in extremam seruitutem *Rom. 5. & 6. &*
2. Petr. 2. 2. Petri 2. Et nos extali patre seruo nati
Exod. 21. serui *Exod. 21.* Filij seruorum erant serui:
Ephes. 2. Præterea eramus filij iræ ad *Eph. 2.* Præ-

ter illam autem seruitutem paternam, vendideramus nosmet ipsos diabolo, *Esa. 50.* *Esa. 50⁷*
 in iniquitatibus vestris venditi estis, Ambrosius de vita beata, Voluntarium seruum sibi diabolus auctonatur: nemine iugo seruitutis astrictum possidet, nisi ipse se prius ei, peccatorum ære, vendiderit. *15. quest. 1. Non est.*
 Illud autem æs est delectatio peccati. *2. Timoth. 2.*
 De illa seruitute 2. ad Timoth. 2. Captiui tenentur ad eius voluntatem. Enimvero seruus non est dominus suæ voluntatis, sed eius dominus. Ideo faciunt quod suggerit diabolus, ex August. captiui sunt extra patriam suam ad exequendam voluntatem eius. Permaximè autem dominatur iis, qui sunt in erroribus *Ephes. 2. & Coloss. 2.* Operatur in filios incredulitatis. Idcirco dicitur princeps tenebrarum, *Eph. 2. 4. 5. 6. & Luc. 22.* id est infidelium & hæreticorum. Et cum ille sit omnibus hominibus fortior, *Iob. 41. & Luc. 11.* Nō est quisquam qui possit eripere hæreticum de manu eius nisi intercesserit magna Dei potentia *1. Pet. 4. & 2. Pet. 2.* Vnde de desertoribus fidei *Luc. 11.* assumit septem spiritus nequiores se, id est multos, & ingressi habitant ibi, & fiunt nouissima pe-

Hebr. 6.

iora prioribus, Heb. 6. Impossibile est eos qui semel illuminati sunt, &c. & prolapsi sunt rursus ad pœnitentiam reuocati. Atqui quæadmodum Christus fide vnit sibi suum corpus mysticum, & eius membra, sic diabolus infidelitate & corpus & membra sua, vt sit communicatio idiomatum. Quare dicitur diabolus homo.

Matth. 13.
Psal. 51.
Ioan. 6.

Matth. 13. & Psal. 51. & homo nequam dicitur diabolus Ioan. 6. vnus ex vobis diabolus est, scilicet Iudas. Illa enim seruitus durissima est primùm quia tyrannus fortissimus est

Iob 41.
Luc. 11.
Esa. 9. 4

Iob. 41. & Luc. 11. Esa. 49. Nūquid tolletur à forti, præda? solus enim Christus potens est, ad vindicandum à

Esa. 9.
Matth. 12.
Coloss. 1.
2. Timoth. 2.

tali seruitute, Esa. 9. Matth. 12. & Coloss. 1. & 2. Siquidem ad hoc quod emergamus tali seruitute, opus est pœnitentia, quæ à Deo est 2. ad Timoth. 2. Si forsitan det il-

1. Pet. 5.

lis Deus pœnitentiam & resipiscant à laqueis diaboli: opus est etiam fide dono Dei qua vincitur, 1. Pet. 5. cui resistite fortes in fide. Ideo ei supra modum aduersatur, & molitur multifariam subuertere.

Luc. 22.

Vnde Luc. 22. Satanus expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te vt non deficiat fides tua. Secun-

dò immanis est illa seruitus. Quandoquidem ille tyrannus est inimicus noster, *μὴ ἀνθρώπος ἀλλ' ἄλλοδακτος*, hominum irreconciliabilis hostis, qui (ex Gregorio) nullo placatur obsequio, *ἀνεύχματος*, nullam dans suis requiem, *Trenor. 3.* Lassis non dabatur requies, *Hiere. 16.* Seruietis diis alienis qui non dabunt vobis requiẽ die neque nocte. Primò affliguntur sui hinc inopia *Pfal. 33.* Diuites eguerunt, & esurierunt *Luc. 15.* Is qui profectus fuerat in regionem longinquam cœpit egere. Tametsi inopia huius sæculi minima est prout est alia vêturi sæculi *Luc. 16. & Esa. 65.* Serui mei comedent, & vos esurietis. Adhæc sunt ligatis manibus & pedibus in carcere. *Matth. 18. & 22.* Adde quod is tyrannus non est proximus noster. Nam *Luc. 10.* dicitur proximus qui potest præstare misericordiam, vel cui potest præstari: quorum neutrum pertinet diabolo Vnde Gregorius, Stultū est offenso Deo, seruire diabolo, qui nullo placatur obsequio: cui quanto plus homo seruerit, tantò amplius eum torquebit. Is sæuissimus tyrannus non contentus patribus, iubebat filios immolari *Deut. 32. Psal. 106.*

Ezech. 16.

Eze. 11.

Ezech. 16. Eze. 11. Agamenon immolauit filium proprium, vt haberet ventos secundos. Pyrrhus immolauit Aftyanaetem filium Hectoris, ad sepulchrum Achillis. Suscitabat bella, vt impleretur infernus, Oenomanus philosophus & orator graecus, libro de falsitate oraculorum, cum Athenienses premerentur fame ob necem Androgæi, consulunt Apollinem, qui iussit vt singulis annis mitterent septem mares & tot foeminas in Cretam, sacrificandas. Expende quæ turpia eo ciente committebantur in festis Veneris, Priappi, Bacchi: quæ in ludis scænicis inuenerunt etiam peccata innaturalia, de quibus, Rom. 1. & cõsulunt. Illud autem regnum super genus humanum, non est nactus diabolus suo merito, sed quoniam homo illi cõtra legem Dei consenserat, Dei iusto iudicio factus est captiuus sub eius tyrãnide: quemadmodum Nabuchodon, sua mala voluntate subiecit populũ Dei, qui tamen ex Dei iustitia merebatur esse subiectus & Dominus volebat illi solui tributum: quemadmodum & latro soluit lictori. Quapropter non erat faciendum satis illi tortori vt eximeremur illa serui-

Rom. 1.

tute sed Deo, qui donec pendamus peccati debitū nos subiecerat illi, quod nunc persolutum est à Christo.

Quomodo Christus debellauit Satanam, & expulit à regno suo.

C A P. II.

Imperatores post insignes suas victorias & triūphos, curarunt habere qui scriberent eorum prælia & victorias Herodotū, Homerum, Iustinum, Titum Liuium, Suetonium, Valeriū, Eutropium: scriptura autem tam veteris quam noui instrumenti, tanquam vnum ex præcipuis mysteriis Messiaë, exponit & bella & victorias Messiaë, de quibus fusissimè Ezech. 38. 39. Zac. vltimò, & Soph. 4. & Dauid, Psal. 71. Vnde de bella veteris testamenti, de quibus in lib. Moyfi. Iudicum & regum, adumbra-
bant bella & triumphos Christi, per quæ liberati sumus maximè à peccato, Psal. 71. & 129. Siquidem anima potior est corpore & bonis, quæ mūdus potest sibi subijcere tyrannide. Attamen liberatio à seruitute istorū corporalium plurimū con-
fert ad libertatem animæ: Quomodo (in-

Exec. 38. 39.
Zach. vlti.
& Soph. 4.
& Dauid
Psal. 71.

Psal. 71.
& 129.

136. & psal.
105.

quit) cantabimus canticum Domini in terra aliena? 136. & Psal. 105. Salua nos domine Deus noster, & congrega nos de nationibus, vt confiteamur nomini sancto tuo & gloriemur in laude tua. Vnde Rabbi Moyfes ben Maimon in suo Deutero. tit. de pœnit. c. 9. dicit, quod etiam liberatio corporalis, facit ad spiritualem à peccato, de qua numeri 23. Liberabit filios Seth, id est, omnes filios Noe, qui fuit ex Seth, Propter hoc (inquit) desiderarūt Israel & Prophetæ & sapientes eorū, dies Messie, vt quiescant à subiectione regnorum nequam, quæ dimittant Israel, vt laborēt in lege & præceptis & inueniatur in eis requies & multiplicēt iustitiam per quam mereātur vitam futuri seculi. Idem fermè dicit titulo de regibus & bellis eorum cap. vlt. tempore (inquit) Messie non erit bellum, fames, zelus, &c. sed omnia in abundantia vt nullam habeant curam nisi cognoscendi Deum. Idcirco Messias debet vincere omnes nationes gentium, & educere Israel ab earum subiectione. Dominus enim dicitur vir pugne. Exo. 15. In cuius nomine, 1. Reg. 17. Dauid deuicit Goliath: quod quidem nomem com-

Exod. 15.

1. Reg. 17.

municauit Messia ex lib. Sanedr. cap.
 Zach. 1. vir equitans, &c. Attamen oppo- *Zach. 1.*
 situm eius quod dicit iste Rabbi, patet in
 rerum natura. Diuitia enim & pax tem-
 poralis potius dant occasionem peccati,
 Deuteron. 8. & 32. impinguatus, dilatatus *Deute. 8. &*
 incrassatus recalcitrauit, idē prouerbio- *32.*
 rum 20. Quod autem Messias non sit vē- *Prouer. 20.*
 turus vi armorum corporalium, Esa. 42. & *Esa. 42. &*
 Matth. 12. Non contendet, neque clama- *Matth. 12.*
 bit, &c. Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi *Zach. 9.*
 iustus saluator, & ipse pauper in secundo
 quidem aduentu liberabit ab omnimoda
 seruitute & peccati & miseria. Tūc enim
 adimplebitur quod tantoperè postula-
 mus, Matth. 6. Libera nos à malo, Iudæi *Matth. 6.*
 enim confundunt formam primi aduen-
 tus & effectum illius de quibus Esa. 42.
 Zac. 9. & Dan. 9. cū forma secūdi aduen-
 tus gloriosa de qua, Ezech. 39. Dan. 9. Zac. *Esa. 42.*
 9. Sophon. 4. Matt. 16. 24. & 25. Luc. 21. & *Zacha. 9.*
 1. ad Thessal. 4. Cuius effectus est iudica- *Dan. 9.*
 re & animaduertere in rebelles tā ex ho- *Ezech. 39.*
 minibus quam angelis. In primo autem *Dan. 9.*
 aduentu quoniam apparuit vt dissoluat *Zacha. 9.*
 opera diaboli, prouocauit eum ad singu- *Sophon. 4.*
 lare certamen, Matth. 4. qui habuit legiti- *Matth 16.*
24. & 25.
Luc. 21. &
1. ad Thes. 4
Matth h. 4.

Deuter. 32.
Psal. 95. &
106.
Matth. 4.

Gene. 3.
Psal. 71.
Ioan. 12.
Matth. 4.

Matt. 10.
& 16.
Luc. 16.
Luc. 21.
Luc. 1. 18.
Matt. 23.
Mat. 6. & 8
Ioan. 14.

Esa. 53.

Ioan. 14.

mam causam pugnandi contra immanissimum hostem Dei, qui arrogabat sibi cultum & adorationem Deo propria Deut. 32. Psal. 95. & 106. ut vellet etiam se adorari à Christo Matth. 4. Item erat hostis humani generis quod fraude captiuasset. Priusquam autem congredierentur, Christus, tanquam per faciales, ore prophetarum denunciauerat ei bellum, Gene. 3. Psal. 71. Et is ipse Christus Ioannis 12. quem ipse diabolus adortus est in deserto, Mat. 4. tribus certaminibus voluptate scilicet, superbia & auaritia, primum deuicit verbo damnans omnem voluptatem, Matt. 10. & 16. & Luc. 16. predicatque crucem, Luc. 21. Superbiam autem humilitate deuicit quam etiam predicat, Luc. 1. 18. & Matt. 23. auaritiam contemptu diuitiarum, Matth. 6. & 8. Certatum in morte iussu patris. Ioan. 14. sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio, ad hoc missus ut suis vulneribus consequeretur victoriam nouo pugnandi genere: nam nobile vincendi genus est patientia, Esa. 53. propter scelus populi mei, &c. Vicit nullo spirituali vulnere recepto Ioan. 14. venit enim princeps, &c. & in me, non habet quicquam. Siftitur an-

te tribunal patris in horto, cruce: item coram Pilato, Herode, Iudæis & ab omnibus declaratur innocēs à Pilato, Hærode, vxore Pilati, Iuda centurione, latrone, à flentibus cum, denique à percutientibus pectora sua declaratur iustus, Act. 2. & 3. Dicunt Apostolis quid faciemus fratres? Vnde victoria Christi, dicitur Dei, Esa. 9. Sceptum eius superasti sicut in die Madian, Iudic. 7. At dices cum victoria (ex August.) sit repugnātium subiugatio, quomodò sua morte vicit Christus, nam bellatores dissentiunt & Christus volebat suam mortem item pater & diabolus & Iudæi: respondetur quòd is bellat & militat qui suis laboribus, sudoribus, fatigationibus & cæteris id genus, opus alterius conatur destruere & cum extra possessionē exigere, quod plerunque contingit prudentia, arte, strategemate, bonoque dolo contra hostem qui meretur illudi & falli, qui sæpius proprio gladio iugulatur, & capitur laqueo, quē aliis parauerat, vt Aman Hest. 7. & licet iidem voluerint, non tamen eadem intentione. Vnde quæ Christus & passus est in vita & morte, eò spectabant, vt dif-

Act. 2. & 3.

Esa. 9.

Iudic. 7.

Hest. 7.

DE REGNO

Colof. 2. solueret opera diaboli & satisfaceret iustitiæ diuinæ. Qua satisfactione deleuit & vicit peccatum, delens chyrographum decreti ad Coloss. 2. & omnia quæ consequuntur peccatum, diabolum videlicet, mortem, infernum & mundum diaboli regnum, Ioan. 16. Confidite, ego vici mundum. Præterea tanquam mediator Dei & hominum, 1. ad Timoth. 2. conciliavit nobis patris amicitiam, vnde dicitur princeps pacis, Esa. 9. Triumphauit enim Christus non violentia, & dominatu, sed lege iustitiæ, veritatis & sapientiæ, vt iam nõ valeat potestas Satanz in hominẽ reum mortis, eo quòd interfecerit hominem iustũ Christum videlicet. In quo nulla causa mortis, vt patuit cõfecto processu. Vnde iustissima lege tenetur dimittere credentes in Christũ hominem quem iniustẽ occidit detinebat enim hominem captiuum tantum, vt executor diuinæ iustitiæ ob peccatũ, quod erat causa propter quam dominabatur homini, & trahebat ad mortẽ: quare dicitur princeps mortis, Hebr. 2. & Sapient. 1. Inuidia enim diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Quia tamen abusus est sua mortis

Hebr. 2.
Sapient. 1.

potestate in filium Dei innocētem & dilectissimum, Matth. 3. & 17. amisit suam Matth. 3. 6.
 potestatē super eos qui sunt Christi membra, & corpus eius. In quibus olim regnabat per peccatum & infidelitatem, præcipuē super Ethnicos. 2. ad Cor. 4. & Ephes. 2. & 4. à quibus pellendus erat per Eph. 2. 6. 4.
 Christū, qui debebat regnare super eos. Gen. 49.
 Gen. 49. Esa. 11. 42. 49. Ozeæ 1. & 2. & Esa. 11. 42.
 Gen. 22. In femine tuo benedicētur omnes gentes. Vnde Ioan. 10. Habeo alias 49.
 oues quæ non sunt ex hoc ouili, & eas Ose. 1. 6. 2.
 oportet me adducere, & fiet vnum ouile, Gen. 22.
 & vnus pastor. Nam ex Iudæis & gentibus constituit vnā ecclesiam. ad Eph. 2. Ioan. 10.
 tum dominium diaboli super Israel ablatum erat post legem. Ideo serpens suspensus est. Num. 21. & Deus voluit dici Dominus Israel. De victoria autē, & triumpho Christi, Psal. 47. & Esa. 63. Vnde Num. 21.
 cantica istius triumphī decantantur in cælo assiduē s. Psal. 47.
Esa. 63.

7. & 14. Apocal.

De armis, quibus vsus est Christus in suo certamine contra Satanam.

2. Cor. 10.
Ephes. 6.

Ephes. 6.

Arma, quibus vsus est Christus non sunt carnalia & huius sæculi, sicut nec bellum istud carnale est, sed spiritualia: 2. ad Cor. 10. & ad Eph. 6. quãdoquidem corporale nequam agit in spirituale per contactum, inimici verò sunt spirituales: ad Eph. 6. Ea autem arma duplicia sunt. Quædam enim quibus vsus est semel in carne sua mortali, quæ fuerunt eius caro & sanguis, tota denique natura humana assumpta, omniãque membra ipsius quibus tanquã instrumentis diuinitati vnitis, vicit & eiecit diabolum, ab his qui volunt esse milites sub Christo. Possumus etiam intelligere arma quibus vsus est in carne mortali, instrumenta passionis, crucem, clauos, lanceam, &c. quibus vsus exercens opus nostræ redemptionis contra diabolum, quem deuicit, vt mereretur regnũ super ecclesiam. Esa. 9. Factus est principatus super humerum eius, apprehendens arma & scutum, clauos, lanceam, coronã

quibus meruit apud patrem & manubias
 diaboli distribuit. Luc. 11. Si autem for- Luc. 11.
 tior illo superueniens vicerit illum, vni-
 uersa vasa eius eripiet, & spolia eius distri-
 buet. Abacuc 3. Cornua in manibus eius Abac. 3.
 Hieronymus, Cornua in manibus sunt
 vexilla crucis, & trophæa. Ibi est abscon-
 dita fortitudo quando dixit: Deus Deus
 meus vt quid dereliquisti me? Ecce no-
 uum regnandi modum. Alia sunt arma,
 quibus & nos vtimur sub Christo, mili-
 tantes videlicet, obedientia, humilitas,
 paupertas, patientia, &c. Zach. 9. & ad Zac. 9.
 Philip. 2. quibus armatus certauit, pro iu- Philip. 2.
 stitia ad vsque mortem. Hæc sunt quibus
 vulnerauit superbū Pharaonem. Psal. 88. Psal. 88.
 Vide ibi & victoriam, & gratiarum actio-
 nem. Lucæ 1. Fecit robur per brachium Luc. 1.
 suum. De his armis Psal. 44. Sap. 5. Psal. Psal. 44.
 90. Rom. 13. Fides, spes, charitas, patien- Sapient. 5.
 tia, humilitas, cæteræque virtutes arma Psal. 90.
 sunt nostri Imperatoris Christi, quibus Rom. 13.
 ineffabili modo mutat corda hominum
 destruens arma diaboli in omnibus qui
 sub rege Christo militare statuerūt Psal. Psal. 45.
 45. Venite & videte opera Domini, &c.
 auferens bella: arcum conteret, & con-

Luca 12.

Ioan. 4.

Rom. 6.

fringet arma, & scuta comburet igni. De quo Luc. 12. Illo igni liquefcit omnis armatura diaboli & confumitur tumor, arrogantia, præfumptio de fuis viribus, amor fui & huius sæculi. Ioan. 4. Qui biberit ex aqua quam ego dederò ei, non fitiet in æternum. Illa aqua eft charitas, & amor: qui etiam dicitur ignis qui confumpfit in Magdalena voluptatem, &c. Item ficut membra Chrifti fuerunt eius arma, fic noftra, quibus debemus pugnare aduerfus diabolum. Rom. 6. Exhibete membra veftra feruire iuftitiæ. Chriftus abftulit arma noftra, quibus certabamus contra Deum, & fecit pacem cum Deo. Attamen reliquit nobis bellum affiduum cõtra diabolum, & regnum eius. Docuit tamen nos pugnare contra illum tyrannum iam victum & dedit fua arma quibus eum oppreffit. Siquidem in omnibus Chrifto regeneratis, victus eft diabolus vt non dominetur ad interitum fempiternum. Victus eft, inquam, in his qui fpiritum fidei fufceperunt, non tamen ligatus omnino, neque exactus extra fines ecclefie. Vnde perdius & pernõx impugnat & infidiatur, quia nondum eft completa

pleta victoria, sicut Iud. 3. relictis Chanaanē in exercitiū Israelitarum. Atqui quādiu erimus in hac militante ecclesia, & campo certaminis, opus est assiduē pugnare. 1. Pet. 5. & orare ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Data est enim potestas tentandi nos, at in bonum nostrum. 2. ad Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimē certauerit. Incessit nos siquidem per carnē, vt Adam per Euam. Genes. 3. quatenus auertatur mens à Deo per sensus internos externosque; à quibus dependent operationes, intellectus, & voluntatis, quibus colitur Deus spiritu & voluntate, fide & amore: interim per Christum effractum est robur eius. Apoc. 20. Pugnauit olim in deserto Christus 40. diebus Mar. 1. armatus colloquio, diuino verbo, oratione perenni, & ieiunio: vt Moyses in montē Synai. Matth. 17. Hoc genus dæmoniorū non eijcitur nisi in oratione & ieiunio: in passione verò 40. horis pro quo certant pater, angeli, & omnes item creaturæ. At in secūdo aduentu debellaturus orbem, & euacuaturus omnem principatum & potestatem, intrusus dæmonem eū suis

1. Petr. 5.

2. Tim. 2.

Gen. 3.

Apoc. 20.

Mar. 1.

Matth. 17.

Luc. 21.

in ignitum carcerem armabit totam cœlestem militiam. Luc. 21. Virtutes cœlorum commouebuntur, ad eoque omnem creaturam in ultionem inimicorum. En bella, victoriam, arma nostri regis Messia, non carnalia, ut prestolantur in suo Messia Iudæi, sed spiritualia, qualia etiam cognouerunt Cabalisticorum, alique profioris ingenij. Nunc velamen positum est super cor eorum cum legitur scriptura. 2. ad Cor. 3. & Esa. 29. Sed veniet quando corda filiorum conuertentur ad corda patrum, ut sentiant cognoscantque differentiam primi & secundi aduentus Christi, quorum primus est in humilitate, & deiectione, alterum verò in potentia & gloria. Matth. 24. Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa, & maiestate: & tunc plangent omnes tribus terræ.

2. Cor. 3. & Esa. 29.

Matth. 24.

CAP. 13.

De victoria Christi, & præmio victoriae.

CHristus occultè pugnauit, primùm aduersus Satanã & regnũ eius per suos Adam, Euã, Abel, Seth, Enoch, Noe, pa-

triarchas, & prophetas: qui fide Christi
 bellatoris futuri & victoris adepti sunt vi-
 ctorias infignes. Hebr. II. Sancti per fidē Hebr. II.
 vicerunt regna, &c. I. Ioan. 5. Hæc est vi- I. Ioan. 5.
 ctoria quæ vincit mundum fides nostra.
 Ita vt demum super eos diabolus neque
 regnaret, neq; dominaretur illis, ad per-
 ditionem & mortem sempiternam. Ta-
 metſi nondum eſſet contritum caput ſer-
 pentis, regnum peccati ſcilicet, & mor-
 tis: quod erat vni Chriſto reſeruatum,
 qui illud caput contriuit, & portas inferi
 reſerauit, liberans iuſtos: imò & quosdam
 ex inferiori inferno ex Auguſt. in epiſt.
 ad Euodiuſ ianuas cœli aperuit eis qui Auguſt. epi-
ſtol. ad Euo-
dium.
 contra ſerpentem illum ſui triumphii ve-
 xilla protenderent Chriſtus ſiquidem po-
 ſuit hamum ſub carne ſua vnde diabolus
 mordens carnem captus eſt id eſt procu-
 curans mortem Chriſti per quam puta-
 bat eum deuorare ſicut alios trahere ad
 regnum ſuum & delere nomē & regnū
 Chriſti quod tamen promouit per mor-
 tem eius Philip. 2. Deus exaltauit illum, Philip. 2.
 &c. ſiquidem accepit Chriſtus regiam
 omnium poteſtatem & iudiciariam fa-
 cultatēque fundandī eccleſiam ſuam,

ex gentibus, & eam regendi. Nam ignorabat Satan se vincendum morte Christi, & eijciendum, gētēque in Christo mortuo benedicendas. 1. ad Cor. 2. Si cognouissent, nunquam gloriæ Dominum crucifixissent. Vicit Christus humilitate, paciētia, & obediētia: quę tria in morte præcipuē eius eminuerunt. Coloss. 1. Eripuit nos de potestate tenebrarum, &c. Data est potestas ex seruis diaboli facere filios Dei. Vnde quando post suam mortem Christus receptus est à gentibus (Ioan. 10. & 11. Alias oues habeo, & cæt. Et 11. passurus erat vt filios Dei per gratiam electionis scilicet congregaret.) tunc cœpit destriui idololatria sicut prædictum fuerat, Esa. 11. Zach. 13. & 14. Hierem. 16. regnū Dei & ecclesie olim ex solis Iudæis constabat, nunc ex illis & gentibus. Ideo dicitur nouum. Cōtra quod armauit se Sathanas vt leo, suscitauitque fortissimum imperium Romanum, quod fermē 300. annis lacefcuiuit illud nouum regnū Christi. Quod imperium licet esset munitissimū & fermē inexpugnabile, Dan. 2. & 7. Attamen subiugatum est à Christo sine gladio, vt prædictum, Esa. 26. Ciuitas

1. Cor. 2.

Coloss. 1.

Ioan. 10.
& 11.

Esa. 11.

Zach. 13.

& 14.

Hierem. 16.

Apoc. 5. &

Ioan. 12.

Dan. 2. & 7

Esa. 26.

sublimis humiliabitur, id est Roma. Itidē vaticinatæ sunt & Sybillæ, de quibus 18. Ciuit. & Lact. libr. 1. & 4. Inter quas erythraea sic loquitur: In vltima ætate humiliabitur proles diuina, vnietur diuinitati humanitas, iacebit in fœno agn^o, & puelari officio educabitur Deus homo, signa precedent apud Iudæos mulier vetustissima, scilicet Elizabeth, puerum concipiet, stella orbis mirabitur, & ducatū præstabit, scilicet Magis. Hic habens 30. annos, eliget sibi de piscatoribus abiectissimæque hominibus numerū duodenarium, vnūque diabolum, Iudam videlicet, Nō in gladio bellōve Æneadem urbem, id est Romam, regēsque subijciet: sed in hamo piscatoris, scilicet Petri. Nam ex August. per piscatorem lucratus est imperatorem. Huic quatuor animalia surgent in testimonium, id est quatuor euangelistæ. Huic cōtradictetur à bestia, id est Machometo. Erit autem bestia horribilis, cuius rugitus vsque ad gentes Punicas audietur de victoria Christi contra diabolum, Psal. 19. 21. 29. 68. Esa. 9. 53. Zach. 9. 12. & 13. Abac. 3. Vnde tanquam victus ligatus est Sathan. Lucæ 11. & Apoc. 20. non

Lactan. lib.

1. & 4.

Iodis. 6.

Psal. 19. 21.

29. 68.

Esa. 9. 53.

Zat. 9. 12.

& 13.

Abac. 3.

Luc. 11.

Apor. 20.

- in persona, sed in potentia, quæ omnino amisit suas vires post victoriam Christi, qui primum vicerat illum, Matth. 4. In cuius signum Demum solo verbo expellebat spiritus nequam, Matth. 8. 9. 12. & 15. Luc. 4. & Mar. 1. Nam quemadmodum debellato Adam, in eo etiam debellati sunt filij eius: sic oppresso Sathana, oppressi sunt & omnes filij eius: & quotquot attinent ad regnū eius, tam ex Angelis quam hominibus ideo fide Christi vincimus & dæmones, & mūdum. 1. Pet. 5. & 1. Ioan. 5. ex quibus constat ecclesia Sathanæ. Inde potestas expellendi dæmones fide Christi data est Apostolis, Matt. 10. & Luc. 9. & 10. adeoque aliis credētibus, Mar. 16. At qui in secunda victoria quam nactus est Christus in morte patuit exitium totius regni Sathanici. Colof. 2. expolians principatus & potestates traduxit cōfidenter palā triūphans illos in semetipso, Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras & 16. princeps huius mūdi iam iudicatus est. Cessauit statim idololatria. Zac. 13. Tunc disperdam nomina idolorum, & c. Cessarunt & oracula Delphicū, Pythium, aliæque oracula. In Bœtia olim multiuo-
- Matth. 4.
Matth. 8. 9.
12. & 15.
Luc. 4.
Marc. 1.
1. Pet. 5.
1. Ioan. 5.
Matth. 10.
Luc. 9. & 10
Mar. 16.
Coloff. 2.
Ioan. 12.
Zach. 13.

ca dicta. Vnde Porphyr. libr. de oracul.
cessantibus.

*Ablata est Pithij vox haud reuocabilis vlli,
Temporibus longis etiam iam cessat. Apollo
Clauibus occlusus filet: ergo rite peractis
Discedas patria & redeas ad limina sacris.*

Et in libro quem edidit contra religionē
Christianam: ex quo enim Iesus colitur
nihil vtilitatis à diis consequi possumus.

Quinetiā augustus hoc excepit oraculū:

Ἡ εἰς Ἑβραίων ἑλεγε τοῖς με θεοῖς κελεύειν ἀνέχεσθαι
τὸν ἱερεῖον προλιπεῖν καὶ αἰδοῦν ἀνδρῶν ἰσθῶν
οἱ ποῦ ἐπιδοσίων ἐκ ἑωμῶν ἡμετερέων.

*Puer hebraeus diis beatis imperans iubet me
Hæc domū linquere, & rursus in orcū reuerti
Quid superest, abi tacitus ex aris nostris.*

Ipso enim die Christi mortis ex insulis
Echinadibus facta est vox à dæmonibus
magnum Deum Pan mortuum. vide Plu-
tarchum & Euseb. quod potest intelligi
de Christo Deo vel de ipso principe dæ-
moniorum cuius potestas eo die interiit,
Hebr. 2. Per mortem destruxit eum qui
mortis habebat imperium. Interrogatus
aliquando Apollo de vera religione, &
quæ esset omnibus superstes, sic respon-
dit: Ne me vtinam supremum scisciteris

de sancto ac diuino genitore & sobole
 chara rebus magni induperantis & flatu,
 qui mundum astrictum cōtinet omnem,
 mōtes, tellurem, fluuios, mare, tartara &
 ignem, aëraque; heu templis is me disce-
 dere ab istis coget, linquetur quo edebā
 oracula limen. Vide in fine, 2. li. de peren-
 ni philosophia. Post incōparabilē Christi
 victoriam destrui cœperunt templa deo-
 rum, altaria, responsa, maximē præfenti-
 bus fidelibus, à quibus dæmones dicebāt
 se vexari: vestes, corpora, sepulchra san-
 ctorum, fugant dæmones. Quid ergo nō
 poterunt fides & orationes sanctorū ad-
 uersus dæmones, quos etiam olim iudi-
 caturi sumus? 1. ad Corinth. 6. De conuel-
 lenda illa idololatria, Ezech. 30. & Mal. 1.
 Hoc nō potuit Moyfes nec quōtquot fue-
 rūt prophete suis miraculis & portētis, ne
 patriarche quidem. Hoc vni Christo re-
 seruatum erat. Idcirco, Leui. 10. Nadab &
 Abiu volentes adolere cum igni alieno,
 puniti sunt de præsumptione, quod vel-
 lent sacra offerre pro extraneis. Sequi-
 tur enim, Sanctificabor in propinquis id
 est Christo & Apostolis quibus præordi-
 nata fuerat extraneorū conuersio. Gene,

1. Cor. 6.
 Ezech. 30.
 Malac. 1.

Leuit. 10.

Gen. 49.

49. & Esa. 11. Leuabit Dominus signum, *Esa. 11.*
 & congregabit dispersos Israel, Ioan. 10. *Ioan. 10.*
 & 11. à quatuor v̄ctis: de quibus, Matt. 24. *Matth. 24.*
 Vnde, Deuter. 30. Si ad cardines cœli fue- *Deute. 30.*
 ris dissipatus, inde congregabit te Domi-
 nus Deus tuus. Eapropter misi sunt A-
 postoli per vniuersum orbem, Matt. 28. *Matth. 28.*
 Mar. 6. Rom. 10. & Colof. 1. id præcinne- *Mar. 6.*
 rat Esa. 27. 49. 66. ad hoc munus datæ om- *Rom. 10.*
 nium linguæ Apostolis. En quomodo *Colof. 1.*
 Christus suâ victoria nactus est dominiũ *Esa. 27. 49.*
 super gētes, in quibus maximè regnabat *66.*
 diabolus. Ephes. 2. & 4. Aliud *Act. 2.*
 & 4. victoria Christi est quòd ad se pertraxerit *Ephes. 2.*
 omnem virtutem numinum, Ioan. 12. Si *Ioan. 12.*
 exaltatus fuero à terra, omnia traham ad
 me ipsum. Enimuerò principatus qui erat
 super multorum humeros, nunc super so-
 lius Christi humerũ impositus est. Esa. 9. *Esa. 9.*
 Currebatur olim pro diuersitate rerum
 ad diuersa numina, pro fruge, vino, victo-
 ria, secundo vento, in mari ad Cererem,
 Bacchum, Martem, Neptunum, &c. Nũc
 ad vnum Christum, in quo pater collo-
 cavit omnia. Ioan. 13. Omnia dedit ei pa- *Ioan. 13.*
 ter in manus & 17. omnia tua mea sunt &
 Matth. 11. omnia mihi tradita sunt à patre *Matth. 11.*

meo, venite ad me omnes, &c. Ille diues
 est affatim in omnes qui inuocant illum,
 Rom. 10. & 2. ad Corint. 1. prater ea pro se
 obtinuit Christus suæ resurrectionis ac-
 celerationem, sui que nominis manife-
 stationē, vt fuerit cognitus Deus. Ioan. 8.
 & 12. Cum exaltaueritis filium hominis,
 tūc cognoscetis quia ego sum, & 17. Cla-
 rifica me pater claritate quā habui prius
 quā mundus fieret apud te. Nactus est
 etiam omnium dominium. Matth. 28. &
 Philip. 2. vsque antehac de his quæ cesse-
 runt in gloriam Christi victoris. Sed quia
 nobis vicit sicut & pro nobis mortuus est,
 operę pretium est, quid nobis ex eius vi-
 ctoria contigerit, expendere. Nam ultra
 potestatem super daemones de qua, Mar.
 6. & facultatem iudicādi eos. 1. ad Cor. 6.
 Angelos iudicabimus, à graui seruitute
 asseruit nos in libertatem filiorum Dei, &
 quidē solus, Ioan. 8. Si filius vos liberaue-
 rit verē liberi eritis. Quapropter in mor-
 te noluit neque apostolos socios, neque
 angelos liberatores. Matth. 26. vt benefi-
 cium cum creationis tum redemptionis
 vni verbo Dei per quē omnia facta sunt
 & restaurata debeatur. Plus enim sumus

obnoxij Deo redemptionis beneficio
quam creationis. Ideo, Esa. 64. Exerta vo-
ce clamat, torcular calcaui solus, qui vo-
luit fieri homo pro reparatione ipsius
Adæ qui voluit esse Deus.

Esa. 64.

*De captiuitate peccati, à qua vindi-
cati per Christum.*

CAP. 14

Inter eximia quæ consequuti
sum⁹, victrice illa Christi mor-
te, est gratia, quam benedi-
ctionē vocat sermo Hebræus

de qua Gen. 22. In semine tuo bened-
dicetur omnes gentes, id est donabuntur
gratia & recōciliatione cū patre, Rom. 5.
2. ad Corint. 5. & ad Ephe. 1. per illam de-
uenimus ad gratiam illam cōsummatam,
& regnum cœleste, quod iure belli nobis
acquirit, non sibi. Nam ceu filius Dei
heres erat vniuersorū, Heb. 1. 2. & 3. Ideo
proficiscēs ad mortem dicit, Luc. 22. Ego
dispono vobis morte mea regnum, sicut
disposuit mihi pater, & Ioan. 14. vado vo-
bis parare locum. Alterū beneficium est
liberatio à captiuitate peccati, & quidem
grauissima, de qua Ioan. 8. Rom. 6. & 7.
& ad Tit. 2. Illa siquidem seruitus eo gra-

Gen. 22.

Rom. 5.

2. Cor. 5.

Ephes. 1.

Heb. 1. 2. 3.

Luc. 22.

Ioan. 14.

Ioan. 8.

Ro. 6. & 7.

Tit. 2.

Ioan. 1.

uior est quo vilior primum quia peccatū nihil est ex Augu. Ioā. 1. Sine ipso factū est nihil, id est peccatum, quod est duntaxat priuatio boni. Quādoquidem ens & bonum conuertuntur primo Eth. Vnde quia peccatū nihil habet entis, nec ideo bonitatis: ex August. de natura boni & Ansel. de conceptu virginali. Omnia siquidem facta à Deo sunt bona Genes. 1. Atqui peccatum non est à Deo. Non est igitur neque bonum, neque ens. Quare melius est esse seruū diaboli, qui est substantia, quàm peccati. Aliud quod nos reuocare debet à seruitute peccati est tyrannus eius in eos qui subsunt eius imperio. Nam primum eos excæcat 3. Eth. omnis malus ignorans: & Sapient. 2. Excæcauit eos malitia eorum Roman. 1. & Ephes. 4. Item serui eius nunquam fatiantur. Luc. 15. de filio exitij, qui nunquam potuit satiari in regione peccati. Item ab illa seruitute nullus potest semetipsum afferere viribus suis, non redire ad iustitiam, non ytique habere illam voluntatis rectitudinem & libertatem, qua possit esse & viuere absq; peccato. Adhæc liber est causa sui. At seruus alterius gratia pro quo la-

Gen. 1.

Sapient. 2.

Rom. 1.

Ephes. 4.

Luc. 15.

borat illi obedit. & Matth. 6. Nemo potest duobus dominis seruire. Vnde non promeretur neque gratiam neque gloriam, quoadiu uiuit sub peccati tyrānide. Matth. 7. non potest arbor mala bonos fructus facere, & Luc. 11. qui non colligit mecum dispergit, Per totam noctem laborātes (inquit) nihil cepimus. Amissum enim est tempus nobis quō sumus in peccato. Cāterum verberat & pūgit assidue Esa. 63. 66. & Mar. 9. Vermis eorum non morietur vnde August. 1. Confessionum, Iussisti Domine & sic est vt poena sua sit sibi omnis inordinatus affectus: peccatū enim adducit mœrorem quemadmodū & opus bonum, lætitiā 9. & 10. Eth. Et Prouerb. 16. securā mens quasi iuge conuiuium: item seruus peccati omni momento est in timore. Leuit. 26. & Deut. 28. Dabit tibi Dominus cor pauidum & Prouerb. 28. Fugit impius nemine persequente. Adde etiam quōd peccatum detinet assidue seruos suos funibus vinctos de quibus Psal 118. Funēs peccatorū circumplexi sunt me. & Prouerb. 5. Funibus peccatorum quisque constringitur: de quibus Esa. 52. & 58. Illa vincula sunt pri-

Matth. 6.

Matth. 7.

Luc. 11.

Esa. 63. 66.

Marc. 9.

August. 1.

Prouerb. 16.

Leuit. 26.

Deut. 28.

Prouerb. 28.

Psal. 118.

Prouerb. 5.

Esa. 52. & 58.

2. Tim. 3.

mum voluptas. 2. ad Timoth. 3. Voluptatum magis amatores quam Dei Hieron. Ferreas mentes libido domat: secundo presumptio de Dei misericordia: Item 3. desperatio de venia: sed quarto aliorum exempla. Ecce quæ detinent hominem in peccato. Aliud quod nobis ostendit illius seruitutis immanitatem sub peccato, est quod vnus peccati seruus, statim fit seruus multorum. Nam peccatum vnū est pœna alterius peccati. Rom. 1. Malum siquidem malum trudit, vt est in prouerbio. Peccatum enim quod per pœnitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Quanto plus homo manet in peccato tanto plus se inuoluit vt auis in visco. Nam cum sit extra gratiam & & protectionem Dei, non potest à peccato abstinere cum lex carnis continuo operetur opus suum. Rom. 7. & Gal. 5. nisi adsit lex spiritus. Illa equidem lex carnis rationis iudicium peruertit, & facit vt voluntas trahatur ad appetitum sensitium, & ex rationali facit animale, destruit etiamnum corpus, & animam cum potentiis. Item peccatum diu obductum deducit ad publicum scelus, vt puniatur

Rom. 1.

Gregor. in
Ezech. 6.
25. Moral.

Rom. 7.

Gal. 5.

à Deo. De utroque ut constat ex parcemia
 peccatum antiquum noua confusio. Vi-
 de quí Dauid, Petrus, Iudas, ex vno pec-
 cato lapsi, in alia alioqui grauiora, ex diu-
 turnitate etiam peccati sequitur indura-
 tio incurabilis. Hierem. 5. & Iob 41. Opus Hi. rem. 5.
 est enim à Deo trahi Ioã. 6. & donari gra- Iob. 41.
 tia à Deo per Christum. Demum sequi- Ioan. 6.
 tur longè grauius reatus scilicet & obli-
 gatio ad pœnam æternam quæ à Deo of-
 fenso & iudice remittitur quando iusti-
 ficamur gratia Dei quàm fide Christi cõ-
 sequimur. Et ut paucis absoluamus, pec-
 catum aufert gratiam, qua iustificamur,
 & qua in baptismo donati sumus: addu-
 cit culpam per quam peccator est in ira
 Dei, & debitor pœnæ æternæ. Et demum
 tertio nulla eius opera sunt grata Deo di-
 gna vita æterna. 1. ad Cor. 13. Si tradidero 1. Cor. 13.
 corpus meum ita ut ardeam, si impartitus
 fuero omnes facultates meas, charitatem
 autem non habuero, nihil mihi prodest.
 Captiuatur volútas à cõcupiscẽtia. Ro. 7. Rom. 7.
 ut non possimus prestare quod volumus.
 Cum enim dominatur concupiscẽtia,
 non parcit mater filio: quod pater de Se-
 miramide cõcubente cum filio proprio,

1. Reg. 3.
Genes. 35.
& 49.
2. Reg. 16.

1. Reg. 21.

Dan. 4.

Rom. 7.

Ioan. 8.

CAP. 15. *Quomodo per Christum liberati sumus à peccati captiuitate.*

Rom. 8.

qui tandem eam trucidauit. Amon cū
sore, 2. Re. 13. Rubē cū nouerca, Gen. 35.
& 49. Abfalon cum concubinis patris,
2. Reg. 16. Patet etiam de irascibili vi in
Saulē contra sacerdotes Domini, primi
Reg. 21. Captiuatur etiam sensus ob pec-
catum, vt cernere est in Nabucod. qui fa-
ctus vt bos, Dan. 4. Per peccatum etiam
ex regibus fiunt serui. Patet de Ieconia,
Balthaf. & regibus Palestinæ, quos sube-
git Iosue & intercidit. Passiones siquidē
peccatorum fructificant morti. Rom. 7.
Animaduerte quāso quā lōgē grauior
sit illa peccati captiuitas & seruitus Ægy-
ptiaca & Babylonica, à qua non Moyse,
non Cyrus, non Esdras, qui & Malachias
secundum Hebræos, nec alius quisquam
liberat, sed solus Christus, qui dicit, Ioā. 8.
Si filius vos liberauerit verè liberi eritis.

Christus veniens in similitudi-
nem carnis peccati, Rom. 8. de
peccato, id est de se ipso, factus
hostia, pro peccato damnauit
peccatum. Apud Hebræos enim eodem
nomine

nomine vocatur peccatum & hostia pro peccato chata ^{שׁוּבָה} Vnde Isai. 53. Si fuerit pro peccato animam suam videbit semen longæuum, & secundæ ad Corin. 5. Isa. 53.
2. Cor. 5.

eum qui non nouerat peccatum, pro nobis fecit peccatum, id est hostiam pro peccato, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso qui ad hoc venit vt tolleret peccata mundi. Ioan. 1. vnde, Matt. 1. Vocabis nomen eius Iesum, id est, saluatorem. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum, quemadmodum præcinnit Dauid. Psal. 129. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. Lex enim nõ liberabat à seruitute peccati: quinimo lex erat virtus peccati, 1. ad Corint. 15. augens peccatum, Rom. 7. per affectum peccandi. Quare qui sub lege militabant, cauebant à peccatis externè, vel timore pœnæ, vel affectione commodi. Idque vi legis carnis non oppressa per legem spiritus, Rom. 7. condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati: quis me liberabit? gratia Dei per Iesum Christum, per

quem contritum est caput serpētis, id est,
Gene. 3. regnum peccati, *Gene. 3.* Iugum oneris
Esa. 9. virga humeri & sceptrum diaboli. *Esa. 9.*
Colof. 2. Ad hoc siquidē passus est Christus vt suo
 sacrificio deleret chyrographum decreti,
Matth. 26. ad *Colof. 2.* & impetraret vt verus sacer-
 dos remissionem omnium peccatorum
 suis. *Matth. 26.* hic est sanguis qui pro vo-
 bis effundetur in remissionem peccato-
1. Ioan. 1. rum. Ideo, *1. Ioan. 1.* dicitur sanguis Chri-
 sti emundat nos ab omni peccato, in quo
 habemus redemptionem & remissionem
 peccatorum. Virtus autem & sanguinis &
 mortis Christi nobis applicatur, fide & sa-
 cramentis, per quæ haurimus gratiam ex
 illo fonte, vt iam peccatum non regnet
 in nobis credentibus, sed gratia per iusti-
 tiam, *Rom. 6.* Nihil enim damnationis
Rom. 6. est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui nō se-
 cundum carnem ambulant, sed secundū
 legem spiritus, quæ est charitas, quæ fa-
 cit vt iam non timore pœnæ, vel affectu
 proprii commodi, ex philautia, sed Dei
 amore, per quem moritur in nobis om-
 nis affectus peccandi, vt iam nō obedia-
 mus cōcupiscentiis nostris nec domine-
 tur in nobis peccatum, sicut nec mors in

Christo dominatur, in cuius morte baptizati sumus, ut omnino moriamur peccato. Per legem equidem carnis diabolus dominabatur mundo. At cum regeneramur, in Christo liberamur ab huius legis vi, atque dominatu, à peccati originis reatu & dānatione. Tametsi remaneat actu illa concupiscentia, quam Paulus vocat peccatum, id est pœnam peccati, sicut & Petrus, 1. Petr. 2. Pertulit in corpore suo peccata, hoc est pœnas peccatorum nostrorum per quas deleuit & pœnas & culpas suorum. Ea tamen concupiscentia inefficax est in regeneratis, nisi relinquāt legem spiritus, sintque desertores militiæ & vexillorum Christi, ut iterum seruiant carni & semetipsos subdant legibus diaboli ex filiis fidei fiant filij diffidentia: in quibus est efficax spiritus erroris, Ephe. 2. & Colof. 2. Atqui baptismus tollit peccatum, daturque in eo spiritus sancti gratia contra concupiscentiam, ut virtute spiritus iustificatio legis in nobis impleatur, qui non secundum carnem sed secundum spiritum ambulamus. Ideo si quis spiritum Christi non habet non est eius, qui est arabo hæreditatis nostræ, qui reddit testi-

Rom. 8.
Bernar. ser.
cana domi-
ni de baptif-
mo.

1. Petr. 2.

Ephe. 2. &
Colof. 2.

Rom. 8.
Eph. 1. & 4.
& 2. ad
Corint. 5.

monium spiritu nostro quod sumus filij Dei, quādo sentimus nos haudquaquam accepisse spiritū seruitutis in timore, sed spiritū amoris & adoptionis: in quo clamamus Abba pater, siquidē nō timemus eum vt serui qui plus metuūt pœnā quā dominum, sed amamus vt filij patrem, seruiamus ei & obseruamus eius iussū amore. Qui tales sunt filij, sunt hæredes quidem Dei: cohæredes autem Christi. Ipsius autem baptismi vis tota vita exercenda est, vt illa concupiscentia radix omnis peccati sensim eradicetur, donec absorbeat quod mortale est, idque mortificatione & abnegatione sui.

Rom. 8. &
ad Gal. 4.

Rom. 8. &
ad Gal. 4.

2. ad Cor. 5.

Rom. 6. &

8. & 2. ad
Cor. 4.

C A P. 16 *De seruitute miseriæ & mortis, à quibus asserti per victoriam Christi.*

De seruitute culpæ (de qua supra) fusissimè sequitur durissima illa captiuitas innumerarū calamitatum de quibus Rom. 8. & Iob. 14. Fames, sitis, frigus, calor, egritudines, quas Physici dicunt esse trecentas, quibus subijcitur miserū corpus humanum. Vnde Salomon cū memoraf-

Rom. 8.
Iob 14.

fer bonam partem calamitatum huius vitæ, Laudaui (inquit) magis mortuos quã *Eccles. 4.* viuentes, & fœlicioſiorem utroque iudicauit qui necdum natus eſt nec vidit mala quę ſub cœlo fiunt. Vnde Thraces ex Solino lib. 2. Lugebant natales filiorum & gaudebant in eorum morte. Puer incipit vitam à fletu, nec ante 40. diem oſtendit ſignum lætitię. Aiunt quendam Philoſophum exiſtimari præcipuum bonum hominis non naſci: ſecundum autem ſi illud non contigerit, citò mori. Vnde Agamedes & Trophoniſus ædificato tēplo Apollinis Pythij, orantes ſibi dari quod optimum eſſet, cum obdormiſſent nunquam deinde ſurrexerunt vnde Poeta de Amphirao,

Iuppiter hęc totis animis, hęc magnꝰ Apollo

Diligit, & iuſti metas non attigit æui:

Quã ſuperi miſerum ſtamen mortalibus æui

Neuere, vt viui deſtenda per omnia durent.

Præcipua miſeria quę conſequitur peccatum eſt ipſa mors, ex peccato illata homini cuius captiuitas omnibus eſt communis, nullus expers eſt illius. Quis eſt *Gene. 3.* qui viuet & non videbit mortem? Siqui- *Rom. 5. & 6*
1. ad Cor. 15
Eccle. 25.
Pſal. 88.

labimur in terram quæ non reuertuntur.

2. Reg. 14.

Quemadmodum enim seruus timet Dominum sic & homines mortem, Chriftom. Qui mortem formidat seruus est, & omnia sustinet ne moriatur, de quo

Hebr. 2.

Hebr. 2. Liberaret eos qui per totam vitam, timore mortis, obnoxij erant seruituti. Id quod plus facit mortem formidabile est mortis aculeus qui percellit nos & ducit ad mortem æternam, in qua de-

Math. 13. &

22.

Iob 7.

continentur captiui ligatis manibus & pedibus: vnde nulla est assertio Iob. 7. Qui descendit ad inferos non ascendet nec reuertetur vltra in domum suam. Adde etiam quod sine Christo authore vitæ & qui primitiæ est dormientium, perpetuo cõclusisset homines mors, vt nullus fuisset vnquam suscitatus. Idcirco gētes quæ virtutē Christi ignorarunt, inficiatæ sunt resurrectionem mortuorū Act. 17. & 26.

Act. 17.

& 26.

Ex Hebræis etiam Saducæi qui cum Epicuro, Dicæarco, Leucippo, Democrito, & Plinio negabant æternitatem animorum Math. 22. Hactenus de tyrannide mortis quam confecit sua morte Christus, vt possimus nunc illi insultare. Vbi

1. ad Cor. 15. est mors victoria tua, vbi est mors aculeus

tuis? &c. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum Dominum nostrum, qui destruxit mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per euangelium, 2. ad Timoth. 1. 2. ad Tim. 1.

Quomodo liberati à captiuitate mortis per Christum triumphatorem. CAP. 17

Multi arbitrati sunt mortem ex conditione naturæ hominibus cōtingere, tametsi natura ipsa meditetur perpetuitatem & illam desideret. At longè aliud nobis promittit diuinus sermo Rom. 5. per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Idem 1. ad Corinth. 15. Rom. 5.
 Initiū siquidem peccati à muliere, & per illam omnes morimur. Christus autem sua morte nactus est victoriā contra peccatum. 2. ad Cor. 5. quod est mors animæ 1. ad Cor. 15
 Ezec. 18. Anima quæ peccauerit ipsa morietur, & causa mortis corporis & inferni Ecc. 25.
 qui ex peccato ardet. Debellator peccati debellauit & mortē factum peccati. Oze. Rom. 6. & 8
 13. O mors ero mors tua, de qua 1. Petri 3. 2. ad Cor. 5.
 Deglutiens mortem, vt vitæ æternæ hæ- Esa 53.
Ioan. 1.

redes efficeremur profectus in cœlū subiectis sibi angelis & potestatibus & virtutibus. Quare versa est mors nostra in somnū Ioan. II. postquàm ademptus est illi aculeus, peccatum videlicet. I. ad Cor. 15. Vnde nunc non intoxicat non occidit sed deducit nos à morte ad veram vitam. Nam temporalis vita æternæ vitæ cōparata, mors est potius dicenda, quàm vita: Christus enim qui est vita vestiuit se morte & vita, duello certauit cum morte, quæ tandem victa est à vita longè fortiori morte. Prius enim mors uia erat ad mortem æternam: nunc autem est via ad æternam vitam. Ioan. 5. cap. Qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitam æternam, & in iudicium non veniet sed transiet à morte ad vitam. Stipendia siquidem peccati mors: gratia autem Dei vita æterna. Rom. 6. Rex noster Christus per mortem descendit ad inferos, & rediit inde victor profectus ad vitam æternam ac cœlestem. Et hoc nobis obtinuit vt per mortem non descendamus ad inferos sed conscēdamus ad veram vitam, æternamque. Enimvero in resurrectione destruxit mortem corporum

Ioan. II.

I. ad Cor. 15

Ioan. 5.

Rom. 6.

primùm in semetipso, & demùm in suis.
 Eius enim resurrectio causa est nostræ, I.
 ad Cor. 15. Christus resurrexit à mortuis *I. ad Cor. 15.*
 primitiæ dormientium: quandoquidem
 per hominem mors & per hominem re-
 surrectio mortuorum: sicut in Adam om-
 nes moriuntur, ita in Christo omnes vi-
 uificabuntur. Effecit nos immortales &
 impassibiles, vt ante peccatum: & licet
 non possideamus actu, interim posside-
 mus meritò passionis Christi, & habitu
 (quod aiunt) Ephes. 2. nos cum resuscita- *Ephes. 2.*
 uit. Coloss. 3. vita vestra abscondita est *Coloss. 3.*
 Christo. Hoc tantillo temporis cum ma-
 nebimus in morte, videbitur mors do-
 dominari: attamē quia incorporati mor-
 ti Christi Rom. 6: & vitæ eius, in illo vi- *Rom. 6.*
 uimus. Interim expectamus beatam spē
 & aduentum gloriæ magni Dei & salua-
 toris nostri Iesu Christi, in quo triumphā-
 bimus de morte per Christum & spiritū
 suum, Rom. 8. qui sumus membra eius fi- *Rom. 8.*
 de & baptismo illi coniuncti. Nunc re-
 suscitauit nos à morte animarū illud ver-
 bum Dei, quod est vita: sed tunc demum
 à morte corporum. Ioan. 5. Sicut pater su- *Ioan. 5.*
 scitat mortuos, ita & filius tunc relegabi-

Esa. 25. tur mors. *Esa. 25.* Præcipitabit mortem in
1. ad Cor. 15. sempiternum & *1. ad Corinth. 15.* No-
Apoc. 21. uissimè inimica mors destruetur, tunc
 erit plena restitutio regni Christi de qua
Act. 1. Actuum 1. Domine si in tempore hoc
 restitues regnum Israel restituum (in-
 quit) sed dies & hora illius restitutionis
 crunt vobis ignota, quæ pater reposuit
 in sua potestate. Tunc adimplebitur quod
 tantoperè postulamus quotidie, libera
 nos à malo tam peccati quam miserix &
 mortis, quas adducit peccatum. Resurre-
 ctio Christi causa est bonorum resurre-
 ctionis cum immutatione: malorum ve-
1. ad Cor. 15. rò sine immutatione, *1. ad Corinth. 15.* &
Hebr. 6. *Hebr. 6.* Non rursus iacentes fundamē-
 tum pœnitentiæ ab operibus mortuis, &c.
 ac resurrectionis mortuorum & iudicij
 æterni. Christo enim data est omnis po-
 testas in cœlo & in terra cœlestium, ter-
 restrium, & infernorum: igitur mortis &
Apoc. 1. inferni habet: siquidem clauis mortis &
 inferni, *Apoc. 1.* qui secunda sua manife-
 statione renouabit macrocosmum & mi-
ad Phil. 3. crocosmum. Interim ad *Philip. 3.* saluato-
 rem expectamus Dominum nostrum Ie-
 sum Christum qui reformabit corpus hu-

mile nostrum & mortale corpori gloriæ
 suæ cōfiguratum. Pro argumento autem
 futuræ resurrectionis iussit auferri lapi-
 dem sub quo conclusi tenebamus à mor-
 te, Ioan. 11. & Matth. 28. Per angelos abla-
 tus lapis sepulchri: Nam illi erunt mini-
 stri resurrectionis nostræ, 1. ad Corint. 15.
 1. ad Thef. 4. Matth. 13. & 24. Item in eius
 morte aperta sepulchra sanctorum qui
 in die resurrectionis cum Christo suscita-
 ti sunt, Matth. 27. Olim mors cedebat in
 malum nostrum: Nunc autem in cōmo-
 dum. Siquidem diligentibus Deum om-
 nia cooperantur in bonum, Roma. 8. &
 1. ad Cor. 3. Omnia vestra sunt, siue mors
 siue vita. Mihi autem viuere, inquit Pau-
 lus, Christus est & mori lucrum, ad Phil. 1.
 Si enim viuimus, Domino viuimus: si au-
 tem morimur Domino morimur siue vi-
 uimus siue morimur Domini sumus, Ro.
 14. Christi autem resurrectio nedum est
 causa efficiens resurrectionis nostri, qui-
 nimo & exemplaris. Vnde primò voluit
 conformari nos suæ passioni, quàm glo-
 riæ suæ resurrectionis, Roma. 8. Si tamen
 compatimur vt & simul cōglorificemur
 & ad Phil. 3. ad cognoscendum illum &

Ioan. 11. &

Matth. 28.

1 ad Cor. 15

1. ad Thef. 4

Matth. 13. &

24.

Matth. 27.

Rom. 8. &

1. ad Cor. 3.

ad Phil. 1.

Rom. 14.

Rom. 8.

ad Phil. 3.

DE REGNO

virtutem resurrectionis eius, & societate
 passionis illius, configurati morti eius, si
 quomodo occurram ad resurrectionem
 quæ est ex mortuis: vita nostra siquidem
 à solo Deo fonte vite est in quo vivimus,
 Act.17. Et qui vitam largitur solus, resti-
 tuit amissam Deus scilicet. Sed humani-
 tas Christi instrumentum deitatis est. Vn-
 de patet Christum esse Deum, Roma.1.
 Manifestatus est filius Dei in potentia ex
 resurrectione mortuorum. Ideo illi con-
 iuncti fide & baptismo, primùm absolui-
 mur debito mortis, quæ cedit nobis in
 meritum, non autem in non regeneratis.
 Abluitur anima à peccato, cõfertur etiã-
 num vitæ æternæ hereditas, quam spe te-
 nemus, ad Titum 3. vt iustificati ipsius gra-
 tia, simus hæredes secundum spem vitæ
 æternæ, in corpore videlicet & anima,
 natura integra. Itẽ crucifigitur & minui-
 tur concupiscentia carnis, quæ etiam nõ
 imputatur renatis Christo. Rom.8. Nihil
 damnationis est iis, qui sunt in Chri-
 sto Iesu, qui non secundum
 carnem ambulant.

Act.17.

Roma.1.

Tit.3.

Rom.8.

Cur relicta mors aliæve pœnæ post vi- CAP. 18
 Etoriam peccati & mortis.

Vum gratia Christi multis
 parasanguis anteuertat pec-
 catum, Rom. 5. cap. sed non Rom. 5.
 sicut peccatum ita & donū.
 Rapietur quisquam in admi-
 rationem cur Christus veniens nō repa-
 rauerit omnia, quæ per peccatum nobis
 contigerunt, & restituta sit humana na-
 tura ad suam iustam integritatem, sine hu-
 ius vitæ pœnis & morte, hoc affatim ex-
 ponit, August. 12. Ciuit. & de baptis. par- August. de
ciuit. Dei.
 uulorum. At primum ne amitteretur co-
 rona & triumphus martyrum, virginum,
 aliorumque piorum. Ea enim quæ prepe-
 diunt viam salutis, sublata sunt: at non ea
 quæ muniunt viam, vt puta tribulatio-
 nis, tentationes, persecutiones, & mors.
 Siquidem non est seruus maior domino
 suo: Oportuit Christum pati, & ita intrare Ioan. 14.
Luc. 14.
 in gloriam suam. Qui passus est nobis re-
 linquit exemplum vt sequamur vestigia
 eius. 1. Pet. 2. Quamobrem per multas tri- 1. Pet. 2.
 bulationes oportet nos intrare in regnū
 cœlorum, Act. 14. Si enim commortui Act. 14.

2. Tim. 2.

sumus & conuiuemus, si sustinebimus & conregnabimus, si negauerimus, & ille negabit nos. Character enim & tessera militum Christi crux est ideo inquit rex noster & triumphator Christus cōmilitonibus suis: vos estis qui permāsistis mecum in tentationibus meis: ego autem dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus, regnum, &c. Non enim coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Quo-

Luc. 22.

2. Timo. 2.

modo enim certaremus, quomodo pateremur exemplo capitis nostri & ducis, si essemus & impassibiles, & immortales. Præterea si exemisset nos laboribus, & morte, amitteremus & fidem & spem futuræ vitæ. Nam quod videt quis, quid sperat? Cōcederent insuper omnes ad Christi baptismum non propter Deum vel vitam futuram: sed affectu commodi huius vitæ & ad fugiendam mortem, amore sui pertracti. Cæterum, oportet ex hominibus resarciri angelorum numerum qui lapsi sunt diuersorum ordinū: & differentis gloriæ. Nam in domo patris mei mansiones multæ sunt: secundum diuersitatem gratiarum, & operum. Nullus ibit inficias quin Seraphin, anteuortat Che-

Ioan. 14.

rubin, & istæ inferiores ordines, quorum isti sunt principes quos & illuminant, & amandant Zach. 1. & 2. Si autem non esset mors, neque passio, neque labores, omnes in illo regno pij essent æquales gloria. Nihil esset plus martyribus quã puelo vnus diei: quod Paulus exerta voce diffitetur, 1. ad Corint. 15. alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia stellarum: stella enim à stella differt claritate: sic & resurrectio mortuorum, & illa fœlicitas æterna: alioquin quomodo polliceretur Christus se daturum vnicique & redditurũ iuxta opera sua. Matth. 16. & Apocal. vlt. & 1. Cor. 3. vnusquisque mercedem recipiet secũdum suum laborem & 2. Cor. 5. Quod clarissimè patet. Matt. 25. Alia causa est vt contineamur in humilitate sub iugo miserix huius vitæ, & recognoscamus beneficia Christi, eũque in passionibus imitemur in bonũ nostrum & coronam. Patientia enim tantum bonum est, vt dicat Gregorius, Maioris glorię esset mala pati cum patientia quam bene operari. Vnde post donum fidei, maximum donũ est pro Christo pati Philip. 1.

Zac. 1. & 2.

1. Cor. 15.

Matth. 16.

Apoc. vlt.

1. Cor. 3.

2. Cor. 5.

Matth. 25.

Philip. 1.

In nullo terreamini ab aduersariis: quæ

est illis causa perditionis, vobis autem salutis & hoc à Deo. Quia à vobis donatū est pro Christo, vt non solum in eum credatis, sed etiam pro illo patiamini. super quo Chrysost. eructat verba digna se, id est aurea. Christus enim in primo suo aduentu tantum purgauit personas in se credentes: sed in secūdo restituet totum humanum genus. Ideo quādiu viuimus in hac natura & massa corrupta, subijcitur concupiscentiæ fonti omnis peccati, & pœnis, & morti tantum ablatum est regnum & dominium horum. Rom. 6. Hęc enim nobis contingunt ex corruptione naturæ, originali iustitia destituta, & plus vni quàm alteri ex diuersitate dispositionis corpori. Enimvero Christus abstulit ea quæ impediunt salutem nostrā, quemadmodum est peccatum: nō ea quæ promouent, vt istæ necessitates vitæ & mors quæ adigūt siquidem nos ad cognoscendam infirmitatem nostram. Esa. 26. Vexatio dabit intellectum. Item humiliant nos. Oze. 6. Humiliatio tua in medio tui: adeoque à culpa deterrent: cuius grauitatem coniectamus ex pœnis. Secundum enim quātitatem delicti est & plagarum modus.

Rom. 6.

modus. Iob. 6. Terrores Domini militant
 contra me: excitant etiam nos ad quaerendam vitam coelestem in qua erimus liberi his malis Mich. 2. Surgite, ite quia nō habetis hic requiem. Mala enim quae nos hic premunt ad Deum nos ire compellūt. Christus in primo quidem suo adventu abstulit peccatum. Ioan. 1. In secundo autem absoluet nos omnibus pœnis quas inuexit peccatum. Apoc. 21.

Iob. 6.

Deut. 25.

Mich. 2.

Gregor. I

Ioan. 1.

Apoc. 21.

*De libertate ac dominio & seruitute
 legis per Christum parta.*

CAP. 19

Non immerito Dominus pollicitus est nobis benedictionem per Christum. Gen. 22. & Gal. 3. Nam eramus omnes sub maledicto transgressionis legis constituti: cū siquidē essemus omnes peccatores, eramus & transgressores vel legis naturæ, Rom. 2. vel scriptæ Rom. 3. præuicatorum enim reputauimus omnes peccatores terræ. Psalm. 118. Omne enim peccatum est iniquitas *in évoyia*, sed maledicti (inquit ps.) qui declinant à mandatis tuis, & de lege naturæ quam omnes transgressi sunt. De lege autem Moysei inquit Christus nemo

Gen. 22.

Gal. 3.

Rom. 2.

Psalm. 118.

1. Ioan. 3.

Ioan. 7. *ex vobis facit legē Ioan. 7. & Pet. Act. 15.*
 Act. 15. *onus quod neque nos neque patres nostri*
 potuerunt portare, sed per gratiam Do-
 mini nostri Iesu Christi credimus saluari.
 qui enim offenderit in vho factus est
 Iacob. 2. *omnium reus Iacobi 2. Atqui quādiu lex*
 carnis est in nobis quæ per animam con-
 cupiscit aduersus spiritum ad Gal. 5. non
 Galat. 5. *diligimus Deum ex toto corde & ex to-*
 ta anima ex August. de perfect. iustitiæ &
 August. de perf. iust. *Roma. 8. Nam quod impossibile erat legi*
 Rom. 8. *quæ infirmabatur secundum carnem per*
 legem carnis, Deus filium suum mittens
 de peccato id est de se ipso immolato,
 pro peccato damnauit peccatum, vt ius-
 titia legis in nobis impleretur. Propterea
 dicitur Christus finis legis, ad iustitiam
 omni credenti. Roma. 10. Adde etiā quod
 non implemus illud præceptum non cō-
 cupiscas ad Gal. 5. At omne peccatum re-
 ducitur ad illud non cōcupiscas. Roma. 7.
 Hæc duo inquit August. Diliges Domi-
 num ex toto corde & tota anima, & non
 (cōcupiscas non plene obseruamus in hac
 vita. Quare opus est vt quotidie didamus
 Dimitte nobis nobis debita nostra. Idcirco
 opus iustitiæ Christi quæ dicitur Hebr.

benedictio בְּרֵכָה Id est donum quam iustitiam fide consequimur, Rom. 8. & 10. Rom. 8. 10.
 Quia lex spiritualis est & nos carnales, Rom. 7. ad eam seruandā operæ prætium est à spiritu sancto nobis infundī gratiā, & charitatem. Is autem spiritus per fidem Christi nobis præstatur: sine quo spiritu charitatis seruamus tantum externè legē: non gratis, propter Deum duntaxat sed intus est amor commodi, vel timor pœnæ qui non est cum charitate, 1. Ioan. 4. 1. Ioan. 4.
 Vna enim cupiditas carnalis qua peccatū augetur non sanat alium. Vnde hi sunt filij ancillæ, Gal. 4. qui ex cupiditate mercedis seruant legem. Nos igitur conuicti, & confessi præuaricatores legis, subiicimur duplici maledicto: culpæ videlicet & pœnæ. Quare Christus suscipit maledictum: pœnæ opprobrium factus, & execratio, Gal. 3. & Roma. 15. cum iniquis reputatus in morte, Esa. 53. Nos reputauimus eum quasi percussum à Deo: suscepit utique maledictum legis & execrationem, Deuter. 21. Maledictus qui pendet in ligno. Sicut dicitur peccatum, Rom. 8. Gala. 3. Roma. 15. Esa. 53. Deut. 21. Roma. 8.
 2. Corint. 5. Nullus enim nostrum habet completam legis iustitiam: quæ tamen 2. Cor. 5.

Pfal. 14.
23.
Mat. 5.
Ioan. 7.
Roma. 8.
2. Cor. 5.
Rom. 10.
1. Cor. 1.
Rom. 4.
Si desit fides
cultas operandi prae-
pue in mor-
se.
Ad gal. 4.
Rom. 6.
1. ad Tim. 2.

necessaria est ad consecutionem vitae.
 Psal. 14. & 23. Depto vno Christo qui ha-
 buit perfectissimam, Mat. 5. Non praeteri-
 bit vnum iota, vel vnus apex à lege, quin
 omnia fiant, & adimpleatur, à me scilicet.
 Quae enim placita sunt patri, facio sem-
 per. Illa autem iustitia legis, qua Christus
 praeditus est per fidem, efficitur nostra,
 Rom. 8. 2. Corint. 5. Finis enim legis Chri-
 stus est, ad iustitiam omni credenti: qui fa-
 ctus est nobis iustitia, sanctificatio, & re-
 depto. Siquidem reputatur fides de Chri-
 sto ad iustitiam, Rom. 4. perinde atque si
 legi satisfecerimus. Ideo in Christo, & per
 Christum, datur nobis cum iustitia fidei,
 tum etiam legis, per quam asserimur à le-
 gis maledicto: cui obnoxij sunt quot-
 quot adamusim non seruant eam vsque
 ad vnum iota, & apicem. En iam praemō-
 stratum quomodo liberati à maledicto le-
 gis. Nunc exponendum est quomodo li-
 berati à dominio legis. Christus enim fa-
 ctus est sub lege, vt eos qui sub lege erant
 redimeret, Non enim inquit Paul, Ro. 6.
 estis sub lege, neque iustis est lex posita.
 Non quod simus exleges. Sumus enim
 in lege cum eam adimplemus, & serua-

mus non pertracti vel timore seruili, vel mercenaria cupiditate, sed agimus spiritu Dei, spiritu inquam charitatis, qui testimonium perhibet quod sumus filij Dei. Enimvero eadem est lex Dei & nostra charitas: videlicet, 1. Ioan. 4. vt quemadmodum ille est, sic & nos in hoc mundo sumus, vt sicut ille per charitatem operatur, sic & nos ceu filij, imitemur patrem. Is enim qui est in lege amicus est iustitię: & ex amore cauet à peccato. Is autem dicitur esse sub lege, & spiritu seruitutis, qui solo timore pœnæ auocatur à malo: interim inimicus est iustitię: odio prosequens legem, & eius latorem. Cum enim peccatum omne ex ipsa concupiscentia oriatur. Illa autem irritata per legem, tantum abest vt minuatur, quin potius accrescit. Opus est ergo vt per spiritum sanctum sanetur voluntas, qui loco malę concupiscentię infundat bonam concupiscentiam: id est charitatem, & tum non indiget legis imperio, 1. ad Timoth. 1. Iustis non est lex posita. Nam vtrò operantur adacti amore, & charitatis lege illam iustitiam Christi. Lex ostendit & non exhibet, Roma. 3. 4. & Galata. 3. sed ad Chri-

1. Ioan. 4.

Roma. 7. &
Iac. 1.

1. ad Tim. 1.

Rom. 3. 4.
& Gal. 3.

stum nos remittit vt fide eius iustificemur. Nam lex per Moysen data est: gratia autem, & veritas per Iesum Christum. De illa iustitia testati sunt lex & propheta; Roma. 3. De qua Bernardus, Non tāquam inuitis imposta est lex sed voluntariis: eo liberaliter data, quo suauiter inspirata. Matth. 11. Iugum enim meū suauē est. Bona lex charitas quæ facit vt suauiter portentur leges Dei. Item tercio vindicati sumus per Christum à iugo legis, cæremoniarum. Galata. 5. & Act. 15. & iudicialium. Matth. 5. & Ioannis 8. de quibus infra. Animaduerte autem quod nullus vnquam per legem consecutus est vitam æternam sed per fidem Iesu Christi. Rom. 4. & Galat. 3. & 4. Merces siquidem fidei est visio Dei. Opera verò legis habent suam mercedem, & augent hæreditatem, quam fide consequimur: quemadmodum Iacob dedit Ioseph partem extra fratres suos Gen. 28. & Ioan. 4. Lex tantum pedagogus est in Christo Gal. 3. seruans à malo & præparans ad fidē: qua reuelata in aduentu Christi, Sumus extra pedagogum & tutores Galat. 4. Apti ad hæreditatem capeſſendam quam nō dat

Rom. 3.

Bernard. 11.
Epi. ad Car-
tusenses.
Matt. 11.Galat. 5. &
Act. 15.
Matth. 5. &
Ioan. 8.Rom. 4.
Gal. 3.
& 4.Gene. 28. &
Ioan. 4.
Gala. 3.

Gala. 4.

ipse pedagogus, sed filiatio que nobis cō-
tingit fide. Ioan. 1. & Gal. 3. Vnde in Chri-
sto consequimur iusticiam legis: per iusti-
tiam fidei. Christus igitur nos asseruit à
maledicto legis dominio, & iugo, à lege
peccati, & mortis in qua nascimur: & in
Christo exhibetur nobis remissio trans-
gressionum legis. Ephes. 1. Hebr. 9. Act. 5.
& 10. & 13. Per Christum vobis remissio
peccatorū annunciat̄ ab omnibus qui-
bus non potuistis in lege Moyſi iustifica-
ri in hoc omnis qui credit iustificatur.

*De libertate Christiana, quam nacti
sumus per Christum.* C A P. 20

EXposuimus iā qui in Chri-
sto benedictionem adepti
sunt: omnes gentes in Adā
maledictæ: cū ille factus
est sub maledicto, & in-
uētus sicut reus inter duos
maleficos crucifixus: factus est sub lege
tanquam seruus legis, vt nos vindicaret
ab eius seruitute. Gal. 4. Ipse demum cū
esset filius Dei liberrimus. Matth. 17. For-
mam serui accepit subditus morbis no-
stris, Heb. 3. & 4. Item morti quam timuit

Matth. 26. vt seruus. Matth. 26. submittens se etiam
 hosti in mēbris suis, Hærodi, Pilato, &c.
 Luc. 22. Hæc est hora vestra & potestas
 tenebrarum, quæ nūc mihi dominari vi-
 detur tanquam relicto à patre luminum,
 angelis lucis & apostolis qui erant lumi-
 naria mundi. Omnia nunc extingui vi-
 dentur & solæ tenebræ sese obtrudunt.
 Siquidem eramus peccati serui. in conti-
 nuo timore seruorum. Prouerb. 28. Fugit
 impius nemine persequente. Vide quid
 timeant Adam & Cayn se abscondentes
 à facie Domini. Gen. 3. & 4. Degebamus
 miserrimè sub dura seruitute diaboli li-
 gatis manibus & pedibus. At rex noster
 Christus sua seruitute nos in gloriosam
 afferuit libertatem. Luc. 1. & Gal. 4. Iac.
 1. & 2. si filius inquit vos liberauerit verè
 liberi eritis. Hæc autem libertas latius pa-
 tet & insignius, quàm libertas huius nō-
 stri sæculi videatur. Vnde magnopere no-
 tandum quod ipsis etiam Apostolorum
 temporibus plurimi abusi sunt Christia-
 na libertate ex August. 14. de fide & ope-
 ribus & 1. Pet. 2. quasi liberi non quasi ve-
 lamen habentes malitiæ libertatem &
 Galat. 5. ne libertatem detis in occasionem

1. Pet. 2.

Galat. 5.

carnis. Illam libertatem quærebant Galatæ: illam expectant Iudæi: illam somniant Anabaptistæ & libertini. suadebāt enim se non teneri ad legem vel opera bona quòd sufficeret sola fides. Quam sentētiā etiam suo tempore tutati sunt multi hebræorum dicti carraim quorum antimachi facti sunt Rabbanim: & quorum sententiæ subscribit potior pars synagogæ huius nostri temporis, asserens præter fidem necessariam charitatem cū operibus bonis: Christus enim ultra fidē vrget & bona opera. *Mat. 5. & 7.* Omnis arbor quæ non fecerit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, & *Mat. 21.* Maledicit arbori sterili de qua *Lu. 23.* In arido quid fiet? Contra hanc hæresim certat Paul. *Rom. 2. 6. 7. 8. & 13.* vsque ad finem & ad *Ephes. 2.* Atqui in epistolis suis Paulus primùm de fide concionatur, demùm de operibus. Contra eos (inquit Augustinus) qui docuerunt sufficere fidē sine operibus, strinxerunt suas epistolas Petrus, Ioannes, Iacobus, & Iudas. Vnde in iudicio Christus non iudicabit de fide (qui enim non credit, iam iudicatus est) *Matth. 16.* sed de operibus *Matth. 16. 24. 25.* *Rom. 14.*

*Mat. 5. & 7**Matth. 21.**Rom. 2. 6. 7.**8. & 13.**Ephes. 2.**Matth. 16.**24. 25.**Rom. 14.*

2. Cor. 5. & Apocal. ultimo. Præterea hi libertini fatebantur se non teneri ad obedientiam principum maximè Ethnicorum. Ioan. 8. Nemini vnquã seruiuimus. Ea ansa suscitauit plurima dissidia Iudas Theodas Symon Gaulanitis zelotæ, &c.
- Aët. 5. Christus tamen, quem iussit pater auditum iri, obediuit Cæsari gentili & idololatræ. Luc. 22. Matt. 17. & iussit alios obedire. Matt. 22. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Itidem Paulus Rom. 13. & 1. Petr. 2. Vnde & si seruitus hominum orta est ex peccato Gen. 9. & 19. Ciuit. At tamen docet Paul. obedire dominis. 1. Cor. 7. Eph. 6. & Coloss. 3. etiam discolis. Ideo maximopere expendendum est, quòd in fine mundi, in quo nunc sumus, hæretici promittât libertatem carnis 2. Pet. 2. quæ est vilissima seruitus vt viuant homines belial, id est, sine iugo vt siba, 2. Reg. 20. De talibus filiis Belial, quos nos libertinos nuncupamus. Deut. 13. & Iudic. 19. 1. Reg. 2. 3. Reg. 21. & 2. Corinth. 6. conuëctio Christi ad Belial: quo nomine vocatus est & diabolus sine iugo: cuius membra sunt, qui sequuntur hæc carnis libertatem quæ est omnium pessima seruitus.
2. Cor. 5.
Apoc. vlt.
- Ioan. 8.
- Aët. 5.
- Luc 22.
Matth. 17.
Matth. 22.
Rom. 13.
1. Pet. 2.
- Gen. 9. &
19.
1. Cor. 7.
Ephes. 6.
Coloss. 3.
2. Reg. 20.
- Deut. 13.
Iudic. 19.
1. Reg. 2.
3. Reg. 21.
2. Cor. 6.

Quam secuti sunt Epicuri, quorum secta
 numerosior fuit aliis tribus sectis philo-
 sophorum, item Machometani, Vualdē-
 ses, Albigenes & hæretici huius nostræ
 ætatis infælicissime, qui euocarunt 36. hæ-
 reticorum sectas olim ecclesiæ iudicio &
 sæculi gladio profligatas, huius impiæ li-
 bertatis primus assertor fuit, Mart. Luthe-
 rus monachus exititius, votifragus, à qua
 lerna orti anabaptistæ Zuingliani, & Ru-
 stici in Germania qui detractabant obe-
 dire dominis suis. Ex quibus diuersis præ-
 liis contra dominos suos tam prophanos
 quam ecclesiasticos perierunt trecenta
 milia: Anabaptistæ enim statuerunt gla-
 dio delere omnes dominos, quos vocant
 impios: & damnant omnes magistratus.
 De illo prothoconcionatore libertatis
 carnis Luthero prædixit Petrus, 2. Petr. 2. 2. Petr. 2.
 & Iudas in epistola. Nam Arrius debuit
 præcedere Machometum, quorum vter-
 que negat Christi diuinitatem & Mart.
 Lutherus antichristum quorum vter-
 que erit assertor libertatis carnis
 ad inescandos homines,
 more Epicuri.

*In quibus consistat libertas populi
Christiani.*

Quum ecclesia Dei à sua nascentia fuerit subdita afflictionibus & calamitatibus, sub dura seruitute dæmonū, infestatione, ante imperia & post imperia tyrannorum regum Ægypti, Babylonis, Assyriæ, Syriæ, Moab, Amon, Philistinorum, &c. Videtur libertas ecclesiæ nomen sine re: Attamē nusquam est libertas nisi in ecclesia, nō more Stoicorum qui dicunt solos sapientes liberos. Atqui alia est Christi libertas de qua Ioan. 8. Si filius vos liberauerit verè liberi eritis, non vmbra libertatis sed vera, deleta peccato cum incommodis quæ ad se trahit, vt cæcias nubes pacata ira Dei, abolita morte, sublatis humanis calamitatibus, donata æterna iustitia, luce, vita, gloria, Illam consequuti sumus per Christum, quæ in hac vita inchoatur dūtaxat: Nam non sumus omanino liberi à peccato & pœna. Quapropter oramus, libera nos à malo. Hic delibamus, sed in resurrectione erit integra, Ro. 8. & Apo. 21.

Ioan. 8.

Rom. 8. &
Apo. 21.

quando sublatis omnibus malis fruemur
 vita æterna, familiaritate Dei & Christi
 eius Ioan.17. Sicut ego & tu pater vnum
 sumus, ita & ipsi vnum sint in nobis quã
 do erimus coniuncti & intellectu & vo-
 luntate per visionem & amorem. Liber-
 tatem hãc Christianam nanciscimur per
 gratiam charitatem & spiritum sanctum
 2. ad Cor.3. vbi spiritus Domini ibi & li-
 bertas: qui spiritus reddit mentes liberas,
 assistit in tribulationibus vt mitiget & fa-
 ciat, vt cooperentur in bonum, Rom.8. Rom.8.
 ad gloriam Dei primum, Phil.1. Magni-
 ficabitur Christus in carne mea siue per
 mortem siue per vitam. Item ad commo-
 dum proprium & ecclesiæ. Idcirco gau-
 dent in tribulationibus, Rom.5. Rom.5.
 certi de gloria æterna ad quam peruenitur per
 tribulationes, Rom.8.2. Cor.1.& 2.ad Ti-
 mot.1. Act.14. In illa vita erit consumma-
 ta libertas. Spiritualem hanc & veram li-
 bertatem ignorantes Ethnici in tribula-
 tionibus & calamitatibus fracti sunt im-
 patientia, desperatione, &c. nullam ha-
 bẽtes consolationem. Vnde plurimi sibi
 cõsciuerunt mortẽ, vt Hannibal, Cleopa-
 tra, Cato, Polycrates, Nero, &c. Seruitus

Ioan.17.

2. ad Cor.3.

Rom.8.

Philip.1.

Rom.5.

Rom.8. &

2. Cor.1. &

2. ad Tim.1

Act.14.

8. m. 31

peccati affert mala innumera sed libertas a peccato innumera bona, quæ per solum Christum nobis cōtingit cuius fide iustificati ex seruis peccati, sim⁹ filij liberi. Quapropter nō potest diabolus accusare nos Apoc. 12. proiectus est accusator fratrum non lex Rom. 8. Quis accusabit aduersus filios Dei? Deus est qui iustificat, quis est qui condemnet? Nēdum autem sumus liberi ab omni accusatione, quinimo ab ipsius legis maledictō per Christum, in quo deriuata tota ira patris aduersus peccatum. Esa. 53. Dominus posuit iniquitates omnium nostrum. Ideo dicitur maledictum sacrificium & victima pro peccato. En primum gradum libertatis Christianæ qui ostendit Deū nos habere protectorem, defensorem, amicum, vt non timēamus quicquid nobis obtigerit afflictionis & calamitatis. Alia pars libertatis est quia per Christum datus est nobis spiritus sanctus qui illuminat mentes noua luce, & fugat tenebras peccati, facitque novos motus in voluntate, aufert timorem, & affert amorem. 1. Ioan. 4. nos gubernat & agit, Roman. 8. dat auxilium vs obediāmus legi non coacti & detur re-

Apoc. 12.

Rom. 8.

1. Ioan. 4.

Rom. 8.

missio peccatorum imputeturque nobis
iustitia Christi. Roman. 8. & 10. Is gradus Rom. 8. 64
reddit nos certos quod à spiritu sancto 10.
adiutemur & gubernemur. Hæc conso-
latio solabatur patres vtriusque testamē-
ti, patriarchas, prophetas, Apostolos, Ste-
phanum, Laurentium: quam consolatio-
nem non senserunt in suis calamitatibus
Gentiles, Pompeius, Themistocles, Ci-
cero, hannibal, M. Antho, &c. De illo spi-
ritu Luc. 11. Pater dabit spiritum bonum Luc. 11.
petentibus se. In magnis periculis manet
illa libertas, in quibus premimur vt serui
sub iugo. Illam libertatē non potest nun-
dus neque dare, neque auferre. Illam ha-
buit Ioseph in carcere, Daniel inter leo-
nes, inter carbones Laurentius. Tertius
libertatis gradus est esse liberum à legē:
pro qua libertate enim & cominus cer-
tat Paul. ad Rom. Galat. Philip. Coloss. vt
eximat nos ceremonialibus & iudiciali-
bus: Nam ex Rab. Moysē Ben Mainon
lex habebat 613. præcepta 218. affirmati-
ua & 365. negatiua. Quorum potior pars
pertinebat ad ceremonias, ad tempus im-
posita ad probandam obedientiam, vt
præceptum Adæ, item vt ab idololatria

Hierem. 7. auocarentur. *Hierem. 7.* Non sum locutus de verbo holocaustumatum & victimarum cum patribus vestris, & non præcepi eis in die qua eduxi eos de terra Ægypti. Non enim dederat Moyfi nisi decem verba quibus explicatur lex naturæ: sed videns eorum propensum animum ad idololatriam. *Exod. 32.* Addidit 103. præcepta cæremonialia, quæ continebāt eos in Dei cultu: erant figuræ & vimbæ Christi & rerum Ecclesiæ cultusque spiritalis, quem illi non attendentes solis externis inhiærebant: quos cultus internos saepe exposuit Christus & Paul. *Roman. 12. Coloss. 2. & 1. Cor. 10.* Erant illa importabilia *Act. 15.* quæ consummata sunt in Christi passione, & resurrectione. Unde quando post mortem Christi interit *Respub. Iudæorū*, cessarunt illa mandata tum cæremonialia tum iudicialia; sicut tabulæ Solonis Athenis, & decemurales Romæ. Iudicialia siquidem defuerunt ablato sceptro & cæremonialia ablato sacerdotio & destructo templo *Hebr. 7. & 8.* Nam à Christo nouum regnum & sacerdotium orta sunt: ideo Iudæi non possunt seruire legalia non habentes neque

Rom. 2.

Coloss. 2.

1. Cor. 10.

Act. 15.

Gen. 49.

Heb. 7. & 8.

que

que sacerdotium, neque regnū quæ uti-
 que haberent si Deus vellet illa seruari.
 Item nec moralia possunt seruari sine spi-
 ritu charitatis qui nulli datur sine Chri-
 sto ad Gal. 3. Vnde quæ nunc seruant Iu- *Galat. 3.*
 dæi sunt iussa Phariseorum, eorūque
 doctorum sine verbo Dei, lex autem mo-
 ralis: quæ est à lege Dei æterna immuta-
 bili & explicatio legis naturæ remanet
 perpetuò: Lex siquidem naturæ docet
 quod creatura debet subijci creatori, eū
 super omnia diligere eiq; obedire in iis,
 quæ iussit: item docet quod contra pec-
 catum irascatur & quòd iustitia eius re-
 quirat pœnam peccatorum, quæ tota ce-
 cidit super Christū propter nos. Illa mo-
 ralis lex est onus & iugum importabile
 viribus nostris. Esa. 9. & Actū. 15. Primò *Esa. 9. &*
 quia sine spiritu charitatis alleuiante sed *Act. 15.*
 est cum spiritu timoris, Rom. 8. & Hebr. *Rom. 8.*
 10. Irritam quis faciens legem Moyfi sine *Heb. 10.*
 vlla miseratione duobus vel tribus testi-
 bus moritur vnde illo spiritu timoris a-
 ctus vellet non esse neque legem, neque
 legislatorem: seruat tantū exterius ti-
 more non internè: cum tamen Deus qui
 est mens requirat mentem. Ioann. 4. *Ioan. 4.*

- Veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate. Atqui per fidem Christi datur nobis spiritus sanctus charitatis. Galat. 3. Accepistis spiritum ex auditu fidei, & nō ex auditu legis: per quem efficimur spirituales sicut & lex spiritualis est. Rom. 7. Et ex charitate quæ est plenitudo legis, implemus legē. Rom. 8. Qui spiritu Dei aguntur hi sunt filij Dei: tūc enim est vera libertas cum ex amore operamur & lætitia. Vnde gratia & charitas faciunt nos liberos, quando non timore sed amore agimur. Metus siquidem legis ademptus est nobis per Christum. Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis in timore quē exhibet lex, sed spiritum adōptionis qui fide nobis præstatur, per quē clamamus & inuocamus Deum vt patrem: & hoc est nomen Dei quod nobis prædicauit Christus. Ioan. 17. Manifestaui nomen tuum omnibus quos dedisti mihi, quod scilicet sis pater eorum reconciliatus beneuolus, & illorum amantissimus. Pater, inquit, meus amat vos quia vos me amatis. Moyses autem prædicauit eum Dominum vindicem, minacem: vnde dicūt Exo. 20. Non loquatur nobis Dominus.

Ideo illa lex cum maximis terroribus data. Exod. 19. Hebr. 12. Illi enim sub lege sunt, qui timore obseruant legem: sed in lege qui amore obseruant etiam si non esset lex. 1. Timot. 1. Iustis non est lex posita. Hi autē qui sunt expertes fidei Christi, stant sub maledicto legis, habentque legem eos accusantem tam naturę quam Moyſi. At nihil damnationis est iis, qui Rom. 8. sunt in Christo Iesu per legem spiritus vitę, per quem asserimur à lege peccati & mortis in libertatem filiorum Dei vt iustitia legis in nobis impleatur per Christum. Vnde possumus insultare legi accusanti dicentes. Quid tu iudicas alienum seruum? Nam serui Christi sunt maximè liberi.

De libertate à legibus humanis.

C A P. 22

Aſertores libertatis carnis, de quibus præmonuit nos Petrus & Iudas, astruunt nos liberos à constitutionibus humanis. Vnde dicunt ritus & constitutiones Ecclesię in adiaphoris non mereri remissionem peccatorum, non esse iustitiam euangelij &

quod non astringant ad peccatum. Quare extra casum scandali possunt omitti sine peccato. Item secundum eos profcribuntur hæ constitutiones, Ezech. 20. Esa. 29. & Matth. 15. Sine causa me colunt docentes doctrinas & mandata hominũ. Dicũt præterea quod sine verbo Dei nõ sunt fingendi cultus diuini, quemadmodum Iudæi commenti sunt, Exod. 32. Et Hieroboam, 3. Reg. 12. Itidem & gentiles. Nam vera Dei cognitio inuocatio & voluntas petenda sunt à verbo Dei. Quapropter dicunt oblationem in missa, inuocationem sanctorum, cœlibatum perpetuum sacerdotum esse contra verbum Dei. Ritus tamen (inquiunt) ordinati, pro bono regimine & ordine seruando, in ecclesia obseruandi sunt præter opinionem iustitiæ aut necessitatis. Nam hoc pugnat contra doctrinam euangelij & fidei (qua sola iustificamur) si astruamus illas constitutiones placare iram Dei, ad promerendam gratiam & remissionem peccatorum. Hinc sustulerunt delectum ciborum, aliásque constitutiones sanctas à principio nascentis Ecclesiæ receptas: eo quod statueremus abstinentiam aliásque

Ezech. 20.

Esa. 29.

Matth. 15.

Exod. 32.

3. Reg. 12.

constitutiones vtilis ad promerendam gratiam: secundò quia diuinis mandatis præferebantur, & tertio demùm quod grauaarent conscientias: Non enim poterant omnes seruari, & tamen iudicabant eas esse cultus necessarios. Quamobrem dānant omnia bona opera abstinentiam monasticam, vota, &c. En ruina & exitium & pietatis & totius Reipublicæ Christiane, hoc nostro infelicissimo æuo. Pro responsione autem animaduertendum est primùm quòd veri Dei cultus sunt in spiritu, Ioan. 4. Veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate, & psal. 49. Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua, inuoca me in die tribulationis, eruā te & honorificabis me. De quibus affatim, Roma. 2. & 6. & Philip. 3. & Colof. 2. Attamen quādiu sumus in carne opus est ceteremoniis externis, sine quibus labimur in atheismum. Israelite enim imo tota ecclesia ab Abel habuit suas ceteromonias, quas reseruarunt etiam gentiles post confusionem linguarū, Gen. 11.

Ioan. 4.

Psal. 49.

Roman. 2.

6.

Philip. 3.

Coloff. 2.

Gen. 11.

olim immolāndus esset homo pro restauratione generis humani, immolabant homines seruabāntque ritus aliorum sacrificiorum more populi Dei, qui per illa sacrificia protestabantur fidem vnici sacrificij expiatori Christi: cuius fide assequerentur remissionem peccati tum originis tum etiam aliorum, & incorporabantur Christo fide & amore: & sic manducabant spiritualiter Christum hominem,

1. Cor. 10.

1. Corint. 10. Patres nostri eādem escam spiritualem manducauerūt. Habuit Noe suas cæremonias. Abraham sine scriptura seruauit mandata, iudicia, & cæremonias, Gen. 26. Ista cæremonia pertinent ad alendam societate in ecclesia ad pietatem promouent, ordo & decor seruatur in ecclesia. Faciunt etiam ad mysterium: sic ieiunia & festa statis temporibus, aliaque cæremonia quæ licet cernantur exterius, attamen interiùs signant spiritualia & inducunt ad illa: vt lumen in templo adumbrat fidem, ignis charitatē, vestimenta sacerdotum virtutes quibus debent armari & ornari. Patet ex Clemente, Dionisio, Policrate, Origene homilia quinta numeri. Disciplina enim ser-

Gen. 26.

uanda est in ecclesia, & harmonia, & or-
do: quæ sine cæremoniis pereunt. Vnde
Apostolorū constitutiones, Act. 15. Act. 15. astringebāt fideles, & alia quæ docuit eos Chri-
stus 40. diebus quibus locutus est de re-
gno Dei & illius administratione, Act. 1. Act. 1.
quæ ore tradiderunt Apostoli ecclesiæ si-
ne scriptura. Vide Augustinum ad Ianua.
In c. illa. 12. distinct. Vnde Lutherus sub
mortem suam conquerebatur de suis, in-
disciplinatis post relictas constitutiones
& cæremonias ecclesiasticas & quòd lō-
ge melior erat ille populus sub Papatu. vi-
de nunc confusionem quæ intercessit in
hæreticis, quot sectæ, quot conuentitiæ
cæremoniæ: Lupus siquidem rapit & di-
spergit oues postquam desciscit à caulis
& vnico ouili Christi pastoris. Cū dicunt
refractarij isti, quòd cultus sine verbo nō
placant iram Dei: diuersum magnoperè
habet scriptura: Nam ieiuniis orationi-
bus aliisque placarunt iram Niniuite sine
verbo mandante, Ionæ 2. Rex indicit ie- Ionæ 2.
iunium, cui in ea re tenebantur obedire
Niuitæ: quo ieiunio placatus est Deus.
Item Dauid præcepit ieiunium, 2. Reg. 1. 2. Reg. 1.
Saul, 1. Reg. 14. sine verbo Dei iubente & 1. Reg. 14.

cui, tenebantur obedire subditi. Vnde parum abfuit quin Saul animaduernerit in Ionathan morte. Vide de Elia, Eliseo, Rechabitis, Hierem. 35. Samuele, Ezechia & aliis: in libr. Reg. 1. Esd. Iud. Hest. Daniele, Ioanne Baptista, Anna prophetissa, Luc. 2. Anachoretis, quorum ieiunia alięque obseruationes placuerunt Deo, & pacarunt iram Dei, alięque plurima beneficia obtinuerunt pro se & aliis: & tamen nullum erat verbum scriptum ista iubens. Scripturę autem quas adducunt, Ezech. 20, & Esa. 29. Damnant cultũ idolatrarũ, non ieiunia & alia quibus obtinuerunt misericordiam & veniam. Nõ est recens hęc doctrina damnans & constitutiones & cęremonias ecclesię Christi. Hoc enim primũ suaserũt Chęrinus, Iouinianus, Vigilantius, contra quos Hieronymus: Itẽ Vualdęses, Vuiclefuuus, Ioan. Hus, Ioan. de Vuessalia, & cęterę id genus pestes hęreticorum. Videmus plurimas legis trãsgressiones nõ puniri morte: attamen inobedientia sacerdotis dånatur morte, Deut. 17. Ideo constitutiones Apostolorum communes toti Ecclesię, quas obseruat totus orbis Christianus

Luc. 2.

Ezech. 20. &
Esa. 29.

Deut. 7.

ab oriente in occidentem, vt de quadra-
gesima, verbo sacramentorū, orationibus
pro iis qui in fide decesserunt, non cen-
sentur humani sed diuini iuris, quas didi-
cerunt ex ore Christi ante scripturam no-
ui testamenti, sine qua stetit Ecclesia lō-
go tempore: imò per 2000. annorum ste-
tit sine scriptura, Ecclesia. Quantum atti-
net ad delectum ciborum non eos dam-
namus quasi immundos, vt pote qui sint
à malo principio, vt docebāt Marchion,
Manes, Tatiani, Eucratitæ, Priscilliani,
Albigenses: sed eum delectum obserua-
mus pro maiori abstinentia, & quia mi-
nus alunt venerem. Enimuerò illa duo
constitutionū genera quæ ponit August.
ad Ianua. in can. illa. 12. dist. astringunt ad
peccatum, vt peruium est, Act. 15. 1. Cor.
11. & 14. Si enim leges ciuiles quæ subser-
uiunt corporibus & fortunis, astringunt
ad peccatum, Rom. 13. Subditi estote, nō
tantum propter iram, sed etiam propter
cōscientiam, multo plus præpositorū Ec-
clesiæ: quandoquidem sacerdotium lon-
gè præstat regiæ dignitati ex Chrysost. de
sacerdotio & Ambrosio. Vnde, Hebr. 13.
Obedite præpositis vestris, maximè quā-

Act. 15.

1. Corint. 11.

14.

Rom. 13.

Chrysost. de

Sacerd. &

Ambr.

Hebr. 13.

do iussa illa seruiunt disciplinæ, & tendunt ad pietatem. Tametsi iustificationē, remissionem peccatorum, & vim salutis non tribuamus neque ciuilibus, neque Ecclesiasticis decretis seu constitutionibus, sed vni Christo maximè remissionē culpæ: nec spem nostram constituamus in illis: sed in Christo & eius gratia & ea causa damnat Apost. legalia. Galat. 3. Coloss. 2. Ipse interim seruauit abstinentiam, & sanctificauit sabbatum. Act. 21. Circumcidit Timoth. Act. 16. tantum damnat quòd tribuatur eis iustificatio, & vis salutis, quæ vni soli Christo tribuenda est. Itē externa obseruatio istorū est inutilis coram Deo, nisi accedat animus, vtens eis in finem pietatis, ad quam sunt ordinatæ. Hæc arguit Christus. Matth. 15. & tamen modo rectè ordinentur vult ea obseruari. Matth. 23. Illa oportuit facere, ea tamen conditione, ne præcipua legis & grauiora postponantur. Contra illos autem libertinos carnis seu magis seruos huius temporis, vide Cyprianum sermone de ieiunio & tentatione Christi: Itē Hieron. in comment. Hierem. 3. Nulla inquit hæresis nisi propter gulam & ventrem con-

Galat. 3.

Coloss. 2.

Act. 21.

Timos. 16.

Matth. 15.

Matth. 23.

Hier. m. 3.

struitur vt seducat mulierculas oneratas peccatis. 2. ad Timot. 3. Psal. 13. qui deuorant plebem meã, &c. Matt. 23. Comeditis domos viduarum, &c. Interim tamen vt adimant mœstitiã conscientiæ & contritionem peccatorum, cantant suos psal mos humano ingenio compositos, vt illis ceu tubis exhortationis inflamment corda suorum: sic olim vsi donatistæ, ex August. ad inquisit. Ianuar. ca. 83. Vbi fusissimè loquitur de constitutionibus humanis. Doctrinam autem quòd constitutiones ecclesiasticæ non ligent desumpsit Mart. ex Geof. in lect. 6. de vita spirit. qui dicit quòd leges humanæ non obligant nisi fundentur in iure naturali vel iure positiuo. Vnde (inquit) potestares superiores non aliud agunt quam magistri legem Dei intimando, vel docendo: cuius contrarium superius probatum est: nam quemadmodum spiritus Pauli cum adulter excommunicaretur. 1. Corinth. 5. adde-
2. Timot. 2.
Psal. 13.
Matth. 23.

rat, sic spiritus Christi in congregationibus & conciliis catholicæ ecclesiæ
1. Cor. 5.
Matth. 18.

18. Vbi sunt duo vel tres cõgregati in nomine meo in medio eorum sum & Ioan.
Ioan. 14.

14. Non relinquam vos orphanos: vado

Luce. 10. & 21

Matth. 10.

2. Corint. 2.

& 13.

Matth. 5.

Matth. 22.

Marc. 7.

Hebr. 13.

Ephes. 6.

Coloss. 3.

Rom. 13.

Ad Tit. 2.

1. Pet. 2.

1. Cor. 11.

& venio ad vos: qui loquitur per os eccle-
 się & per eam obligat & astringit ad pec-
 catum. Christiana enim libertas non exi-
 mit nos obedientia parentum. Matth. 5.
 neque dominorum, Matth. 22. & Mar. 7.
 neque prælatorum Hebr. 13. vt videre est
 Ephes. 6. Coloss. 3. Rom. 13. ad Tit. 2. &
 1. Pet. 2. quando enim constitutiones spe-
 ctant bonum animę, conseruationem fi-
 dei & charitatis Christianę, pacē & tran-
 quillitatem Reip. ad coercendum con-
 tumaces & rebelles, sunt & optimę &
 obseruandę: ieiunia enim compescunt
 carnis concupiscentiam, festi dies exciēt
 mētem vt vacet Deo, faciātque spirituale
 Sabbatum proficiat in fide & charitate
 aliisque internis virtutibus. Paulus enim
 super Christianos etsi liberos fatetur se
 habere potestatem in ædificationem. Et
 cum statuisset de cœna. 1. ad Cor. 11. in-
 quit si quis vult contentiosus esse nos ta-
 lem consuetudinem non habemus. En
 consuetudinem sine scripto de qua non
 contendendum. Præterea promittit alia
 se ordinaturum sine scripto. Christiana
 libertas non aufert ius gentium, non legē
 conjugalem, contractus iuramenta, ob-

seruantiam v̄otorum, & promissorū, non
 gradus affinitatis & cognationis in ma-
 trimonio quos natura decet ex August. *August. 16.*
 16. Ciuit. cap. 15. Multa enim sunt homi- *ciuit. cap. 15.*
 num statuta de rebus Reipublicæ neces-
 sariis & commodis, & sine quibus socie-
 tas humana nō potest seruari, ex August. *August. 2. de*
 2. de Doctr. Christiana, de quibus scri- *doctr. christ.*
 ptura euāgelij ne quicquam statuit. Sine
 peccato siquidem eramus liberi à culpa
 & miseria omnique seruitute. Attamen
 fuisset diuersitas talētorum & donorum
 & aliqui præfuissent aliis non tyrannicè
 nec pro suo commodo: nulla fuisset co-
 acta seruitus, quæ est ex peccato. Gen. 19. *Gen. 19.*
 ciuit. idque post diluuium scilicet: vnus
 hominis sub alio seruus dicitur qui ca-
 ptus in bello potuit occidi, tamen serua-
 tur vt seruiat victori: quod plus cedit in
 commodum victo, quam victori seruitus
 culpæ & miseriæ cōmunitati toti generi
 humano. Secunda seruitus sub alio ho-
 mine est particularis: nos eramus serui
 peccati, miseriæ, mortis: à qua non pote-
 ramus eximi, & apprehēdere vitam æter-
 nam. Verum Christus qui nos occidere
 poterat morte æterna reseruauit nos li-

Galat. 4.
Hebr. 9.

berans à seruitute. Galat. 4. Heb. 9. & manumisit nos vt ei seruiamus. Hæc ipsa seruitus magna censetur libertas & regnare Quocirca iusti pro magno honore vocantur serui Dei, qui seruiunt ei amore & charitate. 2. Cor. 3. Vbi spiritus Domini, ibi charitas Rom. 8. & 14. Domini sumus 1. Cor. 7. 2. Cor. 5. 1. Pet. 4. Prima & maxima libertas est in Deo, qui nulli subijcitur: in secundo gradu sunt beati expertes omnis mali & confirmati in bono: in tertio Adā expertis omnis mali sed non confirmatus: in quarto nos Coloss. 1. eripuit nos expectantes perfectissimam libertatem in gloria quã spe tenemus. Rom. 8.

2. Cor. 3.
Rom. 8. &
14.
1. Cor. 7.
2. Cor. 5.
1. Pet. 4.

Coloss. 1.

Rom. 8.

C A P. 23

De pace regni Christi.

Mnes prophetae qui vaticinati sunt de rege Messia, & regno eius promittunt nobis pacem perennem à nullo inturbandam, Esa. 2. & 9. 11. & Psal. 71. quam Iudæi sibi pollicentur per suum Messiam, sed tantummodo corporalem. Christus autem non attulit eam sed potius bella, eorum censura, Matth. 10. Non veni pacem mittere, sed

Esa. 2. 9. &
11.
Psal. 71.

Matth. 10.

gladium : & secundum Rabbi , Moysen, Ben, Maimon, fuit causa ruinæ Iudæorū. Ideo non recipiunt Christum nostrum pro Messia licet Rabbi heliezer dicat illam pacem Messiaē spectandam in sæculo venturo . Eapropter videndum est de triplici pace temporali videlicet & spiritali regni Christi in hoc sæculo, & demū de pace æterna regni cælorum. De prima attēdēdū est quomodo Christus venerit tēpore quartæ monarchiæ, Dan. 2. & 7. & Dan. 2. & 7. Gen. 49. quo tempore fuit pax vniuersalis, vnde, Luc. 2. Exiit edictum à Cæsare Augusto vt describeretur vniuersus orbis : quæ durauit 115. annis vsque ad destructionem templi. Quam pacem infregerūt Iudæi per suum pseudomessiam Ben cozba sub quo rebellarūt Romanis. Tempore illius pacis floruerunt ingenia præclarissima maximè tempore Octauiani Augusti Romæ reperti sunt viginti septem miliones ciuium . Fuerūt tunc permultæ diuitiæ, vt patet in ædificiis & Romæ & hierosolymis in tēplo & aliis ædificiis per Hærodem. Nomine enim pacis Christus & Hebræi vocant omnimodam felicitatem . Sub illa pace propagatū est

Rom. 10.
Coloss. 1.

euangellium per totum mundū, Rom. 10.
& Col. 1. Illa enim pax temporalis maxi-
moperè necessaria est regnis: sub ea co-
luntur, horti, agri, vineæ, pascuntur tutè
animalia, homines abundant omnibus
bonis, ædificantur villæ, oppida restau-
rantur & ornantur, crescunt, opes, alun-
tur voluptates, vigent leges, studia, & ar-
tes, instituuntur iuuenes, senes quiescunt
in otio, virgines seruantur in sua purita-
te, floret Reipublicæ disciplina, feruet re-
ligio, pollet iustitia & humanitas. Ob il-
lam pacem Dominus suscitauit illos he-
roas medios inter Deos & homines phi-
losophorum iudicio, qui nutu Dei ere-
xerunt monarchias quibus Dominus ex-
hibuit sua miracula præcipuè Alexandro
ex Iosepho. Enimuerò quatuor monar-
chiæ Assyriorum, Persarum, Græcorum,
Romanorū suscitatae sunt Dei providen-
tia vt extinctis regulis tyrannis qui sese
mutuò conficiebant magno populorum
dispendio, potestas esset penes vnum pu-
blicæ pacis & iuris conseruandi gratia.
Succurrit nobis, Dan. 7. In hac parte. Bo-
na pacis affatim ostēdit Cassiodorus epi-
lib. 1. Pacem docet natura: nam similitu-
do

Dan. 7.

do causa est dilectionis, Eccl. 13. Item ho- Eccl. 13.
 mo est animal mansuetum absque armis
 natum quod non contingit aliis anima-
 libus, quæ habet dentes, cornua, ungues,
 &c, id genus. Adde quod omnia quæ sunt
 hominis pacem suadent. Vnde finis belli
 hominum pax est, Augu. 19. Ciuit. Veget.
 libr. 3, cap. 5. Cicero lib. Officiorum & 10.
 Eth. Arist. Bellamus, ut pacem habeamus:
 ad hoc leges constitutæ ut viuamus in pa-
 ce & quidem cum Deo, qui non est Deus
 dissentionis sed pacis, 1. Corint. 14. Opti- 1. Cor. 14.
 mum sacrificium Deo gratum est pax, Psal. 133.
 Psal. 133. Ecce quam bonum & quam iocū-
 dum habitare fratres in vnum: & pau-
 lopost, quoniam illic mandauit Dominus
 benedictionem & vitam usque in sæcu-
 lum. Dæmon autem *δὲ οὐρανῶν* est pero-
 sus pacem & suscitatur bella, quæ sunt exiti-
 um animarum, bonorum, religionis, ius-
 titiæ, legum, virtutum & effrænis trans-
 gressio omnium mandatorum legis na-
 turæ scriptæ, & euangelij impunè: Vnum Genf. sermo.
 enim ex quatuor peccatis de quibus vix cane domini
 homo potest facere satis est cōsulere bel-
 lum maximè iniustum. Sicut enim donū
 pacis est maximum. 4. Reg. 20. & Efa. 38. 4. Reg. 20.
Efa. 38.

sic bellum est maximè signum iræ Dei.
 Nam post excæcationem mentium de
 qua Esa. 6. 2. Cor. 4. & Ephes. 4. qua nunc
 plectuntur Iudæi. Roma. II. Nullum gra-
 uitus malum bello, quod refugit David.
 2. Reg. 24. Data illi optione plagarum
 Dei: Siquidem concordia res crescunt &
 discordia maximè dilabuntur. Nam om-
 ne regnū in se diuisum desolabitur. Mat-
 thæi 12. & Luc. II. siue sit monarchia siue
 imperium: bella siquidem præstiterunt
 accrementum imperio Turcarum hoc
 inauspicato æuo, auxerunt hæreticos.
 Vualdenses, Husitas, Lutheran. Zuing.
 &c. Huiusmodi pestes, mala dissentionū,
 contra quas Paul. Roma. 16. & schismatū
 in ecclesia impediuerunt innumeras mi-
 riades infidelium à fide nostra suscipien-
 da: & alij qui recenter receperant descie-
 uerunt à fide: quod paruit tempore Ma-
 chom. in Manich. Nestorianis, Iacobitis
 & consecranæis Berylli, qui in odium Ca-
 tholicorū prodiderunt Machometo Sy-
 riam, Agyptum aliasque Oriētis provin-
 cias: & Sergius Nestorianus Monachus
 cum aliis duodecim: ex his quatuor sectis
 composuerunt Alchoranum Machome-

Esa. 6.

2. Cor. 4.

Ephes. 4.

Rom. II.

2. Reg. 24.

Matt. 12.

Luc. II.

Rom. 16.

to. Inter quatuor enim flagella Dei (id est) famem, pestilentiam, bellum, & malas bestias grauior est plaga belli, quod est lerna & mare omnium malorum. Incirco pœtæ dicunt bellum ab inferis imitti furiarum ministerio: Bellum siquidē dicitur per antiphrasim quia non bellum, vel à belluis dicitur. De malis quæ attulerunt bella in Græcia, Pannonia, Germania, & Galliis, vide Hieron. epistolam ad Heliodorum & ad Geruntiam de monogamia. Dominus enim prohibuit fundere sanguinem. Gen. 9. & vesci sanguine. Pythag. nolebat animalia occidere. hæc eò spectabant vt auocarentur homines ab homicidio quod bellum intēdit. Notandum autem plurimum est quod diabolus diffidorum amicus, quādo soluetur in fine mundi Apoc. 20. Suscitabit Apoc. 20. grauiora bella cæteris præteritis, Mat. 24. Matth. 24. & Luc. 21. quæ erunt signa propinqui iudicij, quod nunc nostro dispendio experimur: ex bombardis, stlopis, artificialibusque fulgetris, & cæteris id genus armis: priscis ignotis. Romani enim tametsi Ethnici & sine Deo parcebant mulieribus, & pueris: & Gotthi fugiētibus ad e-des Gal. 4.

sacras. at nūc nulli sexui parcitur, vel atati.
 Christus rex pacis, venit ad nos tempo
 re pacis, Esa. 2. Docuit pacem, Zach. 9. &
 reliquit in testamento pacem, Ioan. 13. 14.
 17. sint vnum sicut ego & tu vnū sumus.
 Hāc pacē clamat Paul. Rom. 14. 1. Cor. 11.
 Ephes. 4. 1. Thessal. 5. & 1. Petr. 2. pro pace
 alenda iubet Christus: & consulit, Mat. 5.
 vt auferenti vestem detur & pallium, ci-
 tius quā interrumpatur pax. Pro pace
 soluit tributum, Matth. 17. ad hoc enim da-
 tur tributum regibus, vt quiescat popu-
 lus in pace. Iudæis quibus promissum re-
 gnum tēporale temporalibus bellis opus
 erat: Iudic. 3. & pace quam promittit Do-
 minus, Leuit. 26. & Deutero. 28. At nos
 quorum regnum est spirituale, opus est
 habere bella spiritualia de quibus Eph. 6.
 Item pacem spirituales quam mundus
 non potest dare, nec auferre, Ioan. 14. &
 16. Gaudium vestrū nemo tollet à vobis.
 Vnde quanto bella sunt immaniora
 pro Christo contra nos, tanto
 maior est pax.

Zach. 9.
 Ioan. 13.
 14. 17.

Roma. 14.
 1. Cor. 11.
 Ephes. 4.
 1. Thes. 5. &
 1. Petr. 2.
 Matth. 5.

Matth. 17.

Iudic. 3.
 Leuit. 26. &
 Deut. 28.

Ephes. 6.

Ioan. 14.
 & 16.

De pace spirituali regni Christi.

CAP. 24

Vemadmodū omnia suam
 appetunt fœlicitatem tan-
 quam finem: ita & pacem
 tanquam bonum vltimum:
 quæ est coniunctio aliquo-
 rum: ex qua resultat quies, & tranquillitas,
 quando res est in suo ordine naturali
 collocata. Illa verò est multiplex quæ-
 dam corporis & partium eius inter se,
 corporis & animæ, alia autem rationis &
 partis sensitivæ, alia hominis ad Deum
 cuius legi obedit, alia verò hominum in-
 ter sese & concordia sub eadem lege:
 alia hominis ad animalia, aliasque creaturas:
 postrema æterna cum Deo, quando ex-
 pertes omnis mali cum peccati, tū pœnæ,
 cōiungemur vni Deo: à quo processimus
 vt sicut ille est & nos simus, Ioan. 17. & 1.
 Ioan. 3. Hanc autem multiplicem pacem
 amissam in Adam, recepimus in Christo,
 licet æternam nō possideamus integram
 nisi merito Christi nobis exhibito & spe.
 Sed primū expendendum est de pace
 hominis cū Deo, quam amiseramus per
 peccatum. Iniquitates (inquit) vestrę diui-

10. Eth. &
19. de civit.Ioan. 17. &
1. Ioan. 3.

- Esa. 59.* serūt inter vos & Deum vestrum, *Esa. 59.*
Sapient. 5. Qui armavit omnem creaturā aduersum
 nos *Sapient. 5.* certant contra nos inde-
 fessè mala peccati seu culpę & pœnę pec-
 catorum. Vnde clamamus, Libera nos à
 malo. Noster autem Salomon rex pacis
Esa. 9. Christus, *Esa. 9.* conciliata nobis patris a-
 micitia, attulit pacem quam promiserunt
 prophetæ, acclamarunt angeli. Illam vo-
 luit & Apostolos & nos prædicare, *Matt.*
10. Luc. 2. *Rom. 10.* & *2. Corint. 5.* Testis illius pa-
 cis est pater, *Mat. 17.* hic est filius meus di-
 lectus, in quo mihi complaceo, per quem
 alij mihi placent tanquam per eum recõ-
 ciliati, *Ephe. 1.* gratificauit nos in dilecto
 filio suo & *Rom. 5.* Cum inimici essemus,
 secundū tempus reconciliati sumus Deo
 per mortem filij eius. Item testis est spiri-
 tus sanctus, *Rom. 8.* Spiritus contestatur
 spiritui nostro quod sumus filij Dei: hanc
 testantur angeli, apostoli, & omnes crea-
 turæ: illam adepti sumus per vni-
 cum Christum quem ad hoc dedit no-
 bis pater, *Esa. 9.* & *Ioan. 3.* idque ex bona
 voluntate & gratia Dei, non ex operibus
 iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum
 suam misericordiam. Enimuerò Christus

qui est pax & reconciliatio nostra, attulit
 remissionem peccatorum. Ioan. 1. Ecce
 agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi,
 & saluum fecit populum suum à peccatis
 eorum. Coloss. 2. Pacificans per sangui-
 nē crucis eius, siue quæ in cœlis, siue quæ
 in terris sunt facta: siquidem remissione
 peccatorum quæ erāt causa diffidij cum
 Deo. Esa. 59. & Sap. 14. sublato peccato
 & data gratia reconciliamur Deo: quam
 reconciliationem demum sequitur pax,
 & tranquillitas mentis, à mordente con-
 scientia. Roma. 2. cogitationibus inter se
 inuicem accusantibus, &c. Fide autem
 consequimur illam pacem. Rom. 5. Iusti-
 ficati ex fide, pacem habemus ad Deum,
 per Dominum nostrum Iesum Christū:
 Nam fide ingeritur menti nostræ, quod
 Christus pro peccatis nostris dependit.
 Vnde si cor nostrum reprehenderit nos,
 Deus maior est corde nostro. 1. Ioan. 4.
 Hęc autem pacem effert Salomon super
 omnia quæ in hoc mundo possunt desi-
 derari cum enim commemorasset deli-
 cias, honores, & diuitias mundi, tandem
 intulit Ecclesiasti. 1. hęc omnia vanitas,
 & afflictio spiritus. At secuta mens quasi

Ioan. 1.
Esa. 59.

Matth. 1.
Coloss. 2.

Esa. 59.
Sap. 14.

Roma. 2.

Rom. 5.

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 4.

Ecclesi. 1.

Prouerb. 15. iuge conuiuium, quæ affert nobis indici-
Rom. 14. bilem lætitiã. *Roma. 14.* Regnum Dei
 non est esca, neque potus, sed iustitia, quã
 fide consequimur, & pax & gaudium in
 in spiritu sancto. Nã fructus spiritus fidei,
Galat. 5. est iustitia, & pax, & gaudium in spiritu
 sancto. Huius pacis expertes sunt quot-
 quot extra Christum degūt. Non est (in-
 quit) pax impiis. *Esa. 48.* Alia autem pax
 est erga nos quæ ex priori proficiscitur
 quam largitur nobis spiritus sanctus mor-
Rom. 8. tificans concupiscentiam nostram ne do-
 minetur in nobis. *Roma. 8.* si spiritu facta
 carnis mortificaueritis, uiuetis. Is spiritus
 concupiscit aduersus carnem ut non liti-
 get eõtra Dei mandata, sed faciat ex amo-
 re: hæc pax amica est virtutum, discordãs
 à vitis. Fac (inquit August.) iustitiam, &
 habebis pacem. Oritur etiam ex pace
 Christi pax cum proximo, quæ est tessera
 filiorum Dei. *Matth. 5.* beati pacifici, quo-
 niã filij Dei vacabũtur. Diligite inquit
 inimicos vestros, & benefacite iis qui
 oderunt vos: ut sitis filij patris vestri qui
 in cælis est. Illa est testamentaria quam
Inan. 13. & 14. legauit nobis Christus moriens. *Ioan. 13.*
 & 14. Illa enim pax cum charitate nobis

infunditur ex August. super Ioan. Charitas
 semper habet pacem, quam facit. 1. ad
 Corinth. 13. Illa est quæ facit duos popu- 1. Cor. 13.
 los vnum. Ephes. 2. Spiritus enim qui est Ephes. 2.
 nexus patris & filij, per charitatem vnit
 membra corporis Christi. Coloss. 3. Pri- Coloss. 3.
 ma pax cum Deo oritur à gratia, per quã
 est peccatorum reconciliatio cum Deo, Aug. lib. re-
 & tranquillitas mētis: qui habet eam, ha- tract.
 bet pacem cum omnibus creaturis. Dili-
 gentibus enim Deum, omnia cooperan-
 tur in bonum. Rom. 8. Illa pax complecti- Rom. 8.
 tur remissionem peccatorum, adoptio-
 nem in filios, pacem & victoriam, in vita
 & morte vitam & æternam foelicitatem,
 ad quam fit transitus per mortem. Ioan. Ioan 3. & 5.
 3. & 5. Illam nõ dat lex, sicut nec gratiam:
 secus non esset gratia. Roma. 11. Si autem Rom. 11.
 ex operibus, iam non est gratia, sed datur
 per fidem Christi, per quã credimus pro-
 missionibus Dei. Vnde illa reddit nos se-
 curos & certos de remissione peccatorũ,
 & benignitate diuina facit nos amicos
 Dei. Ioan. 15. & 16. sed amicorum omnia Ioan. 15.
 sunt communia: ideo pater cum Christo & 16.
 dedit nobis omnia. Roma. 8. Non est re- Rom. 8.
 conciliatio illa cum Deo, sicut est inundi

reconciliatio: de qua dicitur ab inimico reconciliato, Libera nos & maximè hoc proceribus contingit. Ac Deus longè fecus plus se beneuolum exhibet reconciliatis, quam iis qui sine peccato vixerunt. Quod patuit de Petro, Paulo, Magdal. Matheo, latrone & publicanis, Luc. 15. & 19. Illam pacem nullus potest nobis neque dare, neque auferre nisi consentiamus peccato. Illam habemus inter passiones & tormenta huius sæculi, Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis: in me autè pacem. Nam illa affert fœlicem successum & fœlicitatem, quam expectamus. Nō dū enim est illa pax absoluta: quandiu sumus vallati peccatis, pœnis, mundo, malis hominib⁹, & diabolo. Idcirco oramus quotidie libera nos à malo: quod erit cū per Christum deueniemus ad pacem triumphantis ecclesiæ: quādo erimus sine culpa, sine macula, sine ruga, sine pœnis: in libertate filiorum Dei: qui non esurient neque sitient amplius: quibus absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum & mors ultra non erit neque luctus neque clamor neque dolor. Tūc erimus separati à diabolo & membris suis. Mat. 3.

Luc. 15. &
19.

Ioan. 16.

Esa. 49.
Apoc. 7.
Apoca. 21.

Matth. 3.
& 26.

& 26. Illius pacis nullus erit finis. Sedebit ^{Esa. 9.} inquit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta, Esa. 32. Illa est pax quæ exuperat omnem sensum : quam optabat Symeon, Luc. 2. Nunc dimitte seruum tuum Domine in pace. Vnde quemadmodum ^{1. de celo.} omnis motus est ad quietem, sic nostri conatus ad illam quietem & pacem: ad quã opus est peruenire per bella: sicut Christus, Luc. 24. Nõ coronabitur nisi qui legitime certauerit ceu cataphractus miles Iesu Christi.

De præliis militum regni Christi.

CAP. 12

Christus nouus homo cœlestis, ex filio Dei factus est filius hominis, & hominũ seruus: etiam impiorum: submissus pontificibus malis, Ethnicis hominibus, adcoque omnibus incõmodis nostris dempto peccato, Hebr. 2. & 4. vt nos vindicaret in libertatem: Imò ex seruis peccati, & diaboli redderet filios Dei: qui ex amore magna animi libertate seruiamus illi. Non enim nobis impartitus est libertatẽ carnis, quam meditantur Chiliastæ & Ana-

Efa. 60. baptistæ: contra quos Hierony. Efa. 60.
 Matth. 19. & Matt. 19. tantum in suo primo aduen-
 tu liberauit nos malis culpæ, aliisque præ-
 pedientibus ab ingressu paradisi occlusi,
 Gen. 3. non à malis corporis quæ promo-
 uent nostram salutem. Vnde quandiu vi-
 uemus in hac militanti Ecclesia, cōtinuo
 Matth. 5. certamini expositi erimus. Nam militia
 2. Cor. 1. Iaco. 1. est vita hominis super terram. Christus
 Act. 14. Rom. 8. rex triumphator, reliquit nobis pacē spi-
 1. Pet. 1. & 2. ritualem cum Deo & conscientia nostra:
 Iob 7. sed interim reliquit nos in campo certa-
 minis: vt per bellum tandem ad pacem
 Matt. 10. deueniamus. Vnde, Matth. 10. Ecce ego
 Rom. 13. mitto vos sicut oues in medio luporum
 2. Cor. 10. & Ioan. 15. Si me persecuti sunt & vos per-
 Eph. 6. sequentur. De bello & armis militū Chri-
 1. Thes. 5. sti, Rom. 13. 2. Cor. 10. Eph. 6. 1. Thes. 5. 1. ad
 1. ad Tim. 6. 2. Timo. 6. 2. Timot. 2. 3. & 4. Heb. 11. Gen. 3.
 2. Timo. 2. 3. & 4. Heb. 11. Gen. 3.
 & 4. & Eccle. 3. Vnde bella patrum veteris te-
 Hebr. 11. stamenti fuerunt figura nostrorum spiri-
 Gene. 3. tualium, Grego. 31. Moral. & 23. quæst. 1.
 Eccle. 3. nisi bella. Item August. 12. Ciuit. 16. & 22.
 Grego. 31. c. 24. Quapropter in baptismo vngimur
 Moral. & vt milites, vnde dicimur Christiani vn-
 23. quæst. 1. cti: Christus tamen qui in pace est præ-
 August. 12. mium, in bello est virtus, 1. Cor. 1. & 15. qui
 Ciuit. 16. & 22. c. 24. 1. Corint. 1.
 22. c. 24. & 15.

nusquam nõ adest suis militibus. Ego (inquit) vobiscũ sum omnibus diebus. Adest & spiritus sanctus, induens nos virtute ex alto, cui non poterunt resistere neque vires, neque verba, neque sapientia mundi: per quem ecclesia terribilis est vt castrorum acies ordinata, inexpugnabilis: primum à Christo fundata, & doctrina & miraculis Apostolorum. Ideò in fundamento ponuntur nomina eorum. Apoc. *Apoc. 21.* 21. Item rigata sanguine martyrum, confirmata in fide per doctores ex scripturis sacris & earum interpretationibus, à confessoribus, orationibus, & exemplis. At tamen manebit in cruce vsque ad consummationem sæculi & interitum mundi. Deus enim hoc statuit vt omnes electi sint cõformes Christo in passionibus: *Rom. 8.* *2. Cor. 1.* *2. Timot. 1.* *3.* crux enim est signum regis Christi, & militiæ eius & tessera filiorum Dei, qui corripit omnem filium quem diligit Hæbr. *Hebr. 12.* 12. Sed quomodo Christus qui non gaudet malis nostris sed compatitur, voluit nos subijcere his calamitatibus? Nam omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu *2. Tim. 3.* persecutiones patiuntur, vel internè per tentationes & angustias super afflictio-

nes proprias, vel errores peccati, aut mor-
Pfal. 16. 17. tis *Pfal. 16. & 17.* vel super malis ecclesiæ
 & proximorum, vt Hieremias, Daniel,
Rom. 9. Nehæmias, Paulus *Roma. 9. 2. ad Cor. 11.*
2. Cor. 11. & 12. vel patiuntur externè persecutiones
6. 12. vt prophetæ *Matth. 5. & 23.* Apostoli *Act.*
Matth. 5. & 23. 4. 5. 6. 7. aliique sancti & iusti *Hebr. 11.*
23. Sed nota primùm quòd causa mortis &
Act. 4. 5. malorum huius vitæ, non est fortuna ne-
6. 7. que fatum neque influentiæ cœlorum,
Heb. 11. sed Deus *Esa. 45.* Ego Dominus faciens
Esa. 45. pacem & creâs malum, &c. *Tren. 3.* Quis
Tren. 3. dicit vt fieret non iubente Domino &
Am. 3. Am. 3. si est malum in ciuitate quod non
 fecerit Dominus malū videlicet pœnæ.
 Sed scaturigo omnium malorum est pri-
Rom. 5. mum hominis peccatum *Roma. 5.* à quo
 corrupta humana natura quæ habet etiã-
 num alia peculiaria peccata quibus ac-
 cersit iram Dei prauis cupiditatibus vt
 Cayn, Esau, fratres Ioseph, regnum Israel
 decem tribuum: demum regnum Dauid
 in quo remanserat cultus Dei: sed vide iu-
 stitiæ Dei animaduersionem. Ad illa sce-
 lera incitat diabolus vt irritetur ira Dei
 & crescant mala nostra quæ ex inuidia &
 odio nobis optat de quo *Gen. 3. Luc. 11.*

1. Pet. 5. Apoc. 12. & toto libro. Licet enim 1. Pet. 5.
 mundus assidue affligatur morbis, morti- Apoc. 12.
 bus, ruinis regnorum, regum, ciuitatum,
 &c. ecclesia tamen Dei multo grauiora
 patitur. Ioan. 16. Mundus gaudebit: vos Ioan. 16.
 autem contristabimini. Sauiunt impij in
 pios & denique mundus totus Gen. 3.
 inimicitias ponam inter semen tuum, id
 est filios tuos: & semen mulieris, id est fi- Gen. 3.
 lios ecclesiae: quod patet Ioan. 15. 16. 17. & Ioan. 15. 16.
 Hebr. 11. Lapidati sunt, secti sunt, tentati Hebr. 11.
 sunt, quibus dignus non erat mundus: pa-
 titur Abel à fratre, à fratribus Ioseph, sic
 Isaac & Iacob à fratribus à nepote, Esay.
 Hieremias à regibus, pōtificibus, & pro-
 phetis, Christus à pontificibus, Hærode,
 Pilato, Iuda, &c. Deficeret me tempus si
 recensuero quid patres, quid prophetae,
 quid Apostoli, quid denique omnes pij
 passi sunt in hoc militantis ecclesiae cam-
 po: quæ est vnica Dei hæreditas propter
 quam creatur mundus Hierem. 32. Si nō Hier. 32.
 esset fœdus meum cum ecclesia scilicet,
 statuta cœli & terræ non posuissem pro-
 pter quam omnia bona veniunt in mun-
 do August. Math. 5. Solem sum oriri facit Math. 5.
 super bonos & malos, sed propter bonos:

propter eam durat mūdus, vnde finis ecclesie erit exitium mundi. Illa enim semper fuit in paucis Dan. 9. Imminuti sumus plusquam omnes gentes: quæ dicitur pusillus grex. Luc. 12. & assiduis agitata procellis & tamen durat plusquam omnes monarchie imperia & regna. In quo maximè relucet Dei prouidentia, contra Epicurum. Illa enim exauditur, liberatur, sustentatur in suis tribulationibus per quas Deus vult ostendere iram suam contra peccatum toti generi humano commune, atque alia particularia etiam minima quibus non caret ecclesia. 1. Ioan 2. Si dixerimus quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, &c. Oportet, inquit, vt iudicium incipiat à domo Dei: & si primum à nobis quid iis, qui non credunt euangelio Domini nostri Iesu Christi? 1. Pet. 4. & Hierem. 25. inquit Dominus. Ecce in ciuitate in qua inuocatum est nomen meum, ego incipio affligere, & vos quasi innocētes & immunes eritis. Vnde Grego. quoties mortem saluatoris attendo, & patientiam Iob, & mortem Ioannis Baptistæ considero, dico tibi ô peccator. hic considera quid passuri sunt illi quos

Dan. 9.

Luc. 12.

Psal. 4. 33.
49. 90.

1. Ioan. 2.

1. Pet. 4.

quos reprobat, si tantum patiuntur quos amat si (inquit) in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Cum enim iudicamur, à Domino, corripimur ut non cum hoc mundo damnemur. In morte Christi maxima patuit ira Dei contra peccatum. Alia causa tribulationum Ecclesie & exercitus Christi est. Deus enim plurima pollicetur bona suis, quæ tamen non largitur in hoc mundo: quin potius mali prosperentur, de quo conqueritur David, Psal. 72. Hierem. 12. Iob 21. Abacuc 1. oportet ergo esse sæculum longè melius, & aliam vitam præstantiorem ista, & iudicium futurum, in quo puniantur mali & boni remunerantur, in corpore & anima. Alia etiam ratio est ut contineamur in humilitate, 2. ad Corint. 1. responsum mortis accepimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitavit mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit. Mihi (inquit) bonum quia humiliasti me ut discamus iustificationes tuas. De hoc, 2. Cor. 12. Esa. 26. & 28. tantummodo sola vexatio intellectum dabit. Item ut reluceat in ecclesia Dei potentia, bonitas, & providentia: nam absque præfidiis humanis stat firma contra dia-

Psal. 72.

Hierem. 12.

Iob 21.

Abac. 1.

2. Cor. 1.

Psal. 118.

2. Cor. 12.

Esa. 26. &

28.

Matth. 16.

1. Petr. 2.

Gene. 22.

Iob 22.

Deute. 8.

Rom. 5.

Matth. 5.

Ioan. 16.

Rom. 8.

2. Tim. 2.

Act. 14.

Iaco. 1.

1. Petr. 1.

Psal. 49.

bolū & totum mundum, *Matth. 16.* Adde quod tribulationibus probatur fides, *1. Pe. 2.* quod patuit in Abraham, *Gen. 22.* & *Iob 22.* *Deuter. 8.* adduxit te Dominus 40. annis per desertum, vt affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur. Crux enim est quasi tortura, per quam cognoscimus nos, & alij cognoscunt dona Dei in nobis. Item augent spem. *Rom. 5.* Tribulatio, patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem. Item est signū vitæ æternæ, *Matth. 5.* beati estis cum maledixerint vos, & persecuti fuerint, &c. gaudete in illa die, & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Beati qui nunc fletis quia ridebitis, de hoc, *Ioan. 16.* *Rom. 8.* 2. ad *Timot. 2.* *Act. 14.* *Iacob. 1.* & *1. Petr. 1.* Item demum dant occasionē inuocandi Deum, & gratias agendi pro liberatione, *Psal. 49.* Inuoca me in die tribulationis, eruam te & honorificabis me. Vide de Israelitis in omni captiuitate, de tribus pueris, Daniele, Ioseph, Dauid, Iona, Susanna, & Apostolis, aliisque iustis. Modus autem quo debeamus perferre tribulationes, est patiētia sine mur-

muratione, Luc. 21. Col. 1. & Philip. 1. Imò *Luc. 21.*
 cum gaudio, Iacobi 1. & Rom. 5. Illam au- *Col. 1.*
 tem patientiam oportet petere à Deo, cū *Philip. 1.*
 sit donum eius, Gal. 5. Psal. 61. ab ipso pa- *Iaco. 1.*
 tientia mea. Hoc enim statuendum est *Rom. 5.*
 quòd omnia quæ proficiuntur à Deo, *Gal. 5.*
 sunt bona. Istæ autem tribulationes sunt *Psal. 61.*
 à prouidentia Dei, sine qua nō cadit pas-
 ser in terram, nec minimus capillus capi-
 tis nostri. Matth. 10. & Psal. 32. Qui intelli- *Matth. 10.*
 git omnia opera eorum. Dominus enim *Psal. 32.*
 mortificat & viuificat, pro consolatione
 autem nostra in omni angustia, hoc no-
 bis persuasum esto, quòd Deus est pater
 noster nostri amantissimus. Ioan. 16. Pa- *Ioan. 16.*
 ter amat vos, qui non permittit ista nobis
 contingere, nisi pro bono nostro: vt re-
 uocet à malo, & inducat ad pœnitentiã.
 1. Corint. 11. & virtutes, vt viuamus in ti- *1. Cor. 11.*
 more Dei, & sapius oremus. Item con-
 stat nos Deum habere præsentem, cum
 tribulamur ad auxilium, mitigationem
 tribulationum, vel liberationem omni-
 modam, Psal. 33. Iuxta est Dominus iis, *Psal. 33.*
 qui tribulato sunt corde. & Psal. 90. Cum *Psal. 90.*
 ipso sum in tribulatione, eripiam eum,
 & glorificabo eum: & Psal. 15. à dextris est *Psal. 15.*

- Heb. 13. mihi, ne commouemur. Vnde, Hebr. 13.
 Non te deseram, neque derelinquam:
 A. 7. 18. quēadmodū pollicebatur Paulo, Act. 18.
 Noli timere, propterea quōd ego tecum
 sum. Item, in tribulationibus dat nouas
 1. Cor. 10. vires, 1. Corint. 10. vult alioqui fidem pro-
 missionis suæ de exauditione exerceri
 Iaco. 1. per orationem, Iacob. 1. & Mar. 11. Quæ-
 Mar. 11. ramus igitur primū remissionem cul-
 Matt. 6. pæ, & gratiam. Matth. 6. Demum miti-
 gationem pœnæ. Istud enim est sacrifi-
 Matt. 6. & 26. cium Deo acceptissimum, vt offeramus
 26. illi voluntatem nostram. Matth. 6. Fiat vo-
 Iob 2. luntas tua. & 26. Non mea voluntas sed
 tua fiat, exemplo, Iob 2. hæc omnia (in-
 Psal. 43. quit Psal. 43.) venerūt super nos, nec obli-
 ti sumus tui, &c. hoc est sacrificium acce-
 ptabile pro amouēdis malis. Interim obe-
 Psal. 37. diamus Deo, Psal. 37. Subditus esto Deo,
 & ora eum, & cum silentio expectes sa-
 lutare Dei.

CAP. 22. *Bella ecclesie post aditionem Christi
 in cælum primum à Synagoga.*

Ecclēsiæ veteris bella fuerūt quidem
 grauiā, sed longè grauiora nouæ ec-
 clesie, quam fundauit Dominus ex duo-

bus populis. Ioan. 10. 11. & Eph. 2. De qui-
 bus tota, Apoc. Vnde dicit cap. 12. v̄x ter-
 ræ & mari, quia descendit diabolus ad
 vos, habens iram magnam, sciens quo-
 niam modicum tempus habet, & Domi-
 nus, Luc. 22. Satanæ expetiuit vos vt cri-
 braret sicut triticū, de quo bello. 1. Petr. 5.
 & Ephe. 6. cuius immanitas patuit in Iu-
 da, & Apostolis: bellum equidem militū
 Christi, qui dederunt ei nomē, & acce-
 perunt donatiuum, est sicut militum Ge-
 dæonis. Iudic. 7. & Esa. 9. aduersum Ma-
 dian, in quo trecenti sunt præliati contra
 centum viginti milia, & vicerunt tubis
 prædicationis lagenis confractis, id est
 corporibus per mortem, lampadibus ac-
 censis, miraculorum quibus confirmarūt
 fidem, & ostenderunt mūdum spernen-
 dum. Nulli enim ex gentibus sic strenuē
 & læti mortui sunt pro sua religione, ne-
 que Iudæi à morte Christi, neq; Machō.
 Neque eius discipuli, Haly, Homar, Hu-
 bachar, Zeid, Abdalla, Motalif, Asserus,
 Heleanferus, Napheas, sed vi gladij coe-
 gerunt ad suam fidem. In his præliis du-
 rissimis & plusquam Achademicis. Habe-
 mus Christum præsentem, bellatorem,

Ioan. 10. 11.

Ephes. 2.

Apoc. 12.

Luc. 22.

1. Petr. 5.

Ephes. 6.

Iudic. 7. &

Esa. 9.

Hier. 20. fortissimum, Hierem. 20. qui non so-
Luc. 24. lum voluit nos armare suo spiritu, Luc.
 24. & suis armis: quinimo dedit angelos
Psal. 33. suam cœlestem militiam. Psal. 33. castra-
 metatur angelus in circuitu timentium
Psal. 90. eum, & eripiet eos. Psal. 90. & Hebr. 1. vi-
Hebr. 1. de in Apoc. & Act. 4. 5. 7. & 12. Vnde bel-
Act. 4. 5. 7. lum ecclesiæ dicitur angelorum ex Au-
12. gust. Apoc. 12. ad adiiciendum nobis ani-
Apoc. 12. mum habemus & orationes vtriusque ec-
 clesiæ. Si enim tantum potuit suis oratio-
 nibus ad victoriam Moyse, Iosue, Da-
 uid, quid putas poterit oratio Christi in-
Rom. 8. terpellantis assiduè pro nobis? Roman. 8.
Heb. 5. 7. 9. Hebr. 5. 7. 9. quid orationes totius eccle-
 siæ militantis non poterunt & triumphã-
 tis? Sed exponamus de bellis ecclesiæ,
 postquam Christus receptus est in cœlũ,
 quandiu ille fuit in terris omne belli pon-
 dus in eum resiliuit, vt 3. Reg. 22. quo ab-
 eunte victore, super exercitum suum ce-
 cidit, id est ecclesiam. Matth. 10. Ego vos
Matth. 10. mitto. Vide Matth. 24. Luc. 21. Ioan. 15. 16.
Matt. 24. & Apocal. 12. venit facere bellum. Ali-
Luc. 21. quando diabolus agit draconem, aliquã-
Ioan. 15. 16. do leonem. primum bellum Apostolorũ
Apoc. 12. & ecclesiæ accepit suum initiũ à Iudæis,

à quibus Christus etiam passus est. *Matth. 17. 27.*
17. & 27. Heb. 10. & 1. Thess. 2. Inimici si- *Hebr. 10.*
 quidē hominis domestici eius. *Mich. 7.*
 vnde *Zach. 12.* plagatus sum in domo eo- *Zach. 12.*
 rum qui me diligebant. Post Christum
 persecuti sunt eius Apostolos, vt patet in
 actis. Vnde *Matth. 23.* Ecce ego mitto ad *Matth. 23.*
 vos prophetas, & ex eis occidetis, &c.
 Tandem videntes se non posse resistere
 Apostolis, & spiritui sancto qui loqueba-
 tur per eos. *Matth. 10. Luc. 21. Act. 6.* Item *Matth. 10.*
 miracula eorum etiā maiora quā Chri- *Luc. 21.*
 sti. *Ioann. 14.* & audientes eos profunda *Act. 6.*
 scripturarum eructātes, cum essent idio- *Ioan. 14.*
 tæ sine literis. *Act. 4.* conati sunt astu de- *Act. 4.*
 moliri fidem, & ecclesiam Christi. nam
 plurimi eorum fictē susceperunt bap-
 tismum, qui interim prædicabant Christū
 nō esse Deum, vt Hæbion, & Chærintus:
 contra quos scripsit Ioannes, vocans eos
 antichristos. dicebant etiam legalia ob-
 seruanda cum euangelio. Actuum 15,
 transferentes gloriam Christi, per quem
 solum est gratia, iustificatio, reconcilia-
 tio, & gloria ad legem: cum observatio
 legis & fiducia sit plena negatio Chri-
 sti. Illi pseudoapostoli fecerunt maximū

negocium Apostolis, cōtra quos Act. 15. Item Paul in epist. Rom. Gal. Phil. Colof. & 2. Corint. 11. Habuit siquidem ecclesia pseudoapostolos, quemadmodum & vetus Synagoga pseudopphetas. 2. Pet. 2. tandem vicerunt Apostoli, de quorum victoria Hylarius 1. Trinit. sequitur demū ira Dei super Iudæos primo fames. Act. 11. Derelinquūtur ab Apostolis. Matt. 23. & Act. 13. Postremum sequitur exitium regni sacerdotij templi & totius Reipub. Iudæorum secundum vaticinium Dan. 9. & Ioan. Baptistæ Matth. 3. Iam securis ad radicem arboris posita est & Christi Matth. 23. & 24. & Luc. 19. Quod quidem exitium intercessit anno natiuitatis Christi 72. & passionis 40. à condito templo 526. à creatione mundi 4035. Vnde amisso regno, ciuitate, sacerdotio, & templo, non potuerunt seruare neque cæremonialia, neque iudicialia. Nam illa requirebant templum, & ista sceptrum quod ablatum est. Gen. 49. & perseuerabit desolatio vsque in finē. Dan. 9. Oze. 3. Tunc patet vindicta sanguinis Christi, quam sibi accersierunt Iudæi acclamantes, sanguis eius super nos, & super filios nostros.

2. Pet. 2.

Act. 11.

Matt. 23.

Act. 13.

Dan. 9.

Matt. 3.

Matt. 23. &

24.

Luc. 19.

Gen. 49.

Dan. 9.

Oze. 3.

Vnde occiso capite, visi sunt occidisse totum corpus mysticum. Iccirco dicit Christus, Matth. 23. vt veniat super vos omnis sanguis iustus. Olim siquidem diabolus in inuidiam Christi ex Iudæis nascituri armauit contra Synagogam plurimos reges Ægypti, Babylonis, Assyriæ, aliósque finitimos. Item quatuor monarchias, at nõ præualuerunt. Psal. 46. Quoniam ecce reges terræ congregati sunt, conuenerunt in vnum sed conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos, contriti sunt sicut Naues Tharsis, id est, maris Hæbraicè conteruntur à vehementi vento, vt perspicuū est ex lib. Iud. reg. Paral. &c. donec negarunt Christum Messiam. eorum tunc desierunt esse populus Dei Dan. 9. Non erit eius populus: qui eum negaturus est. Tunc exautorati sunt, & facti extra protectionem Dei. Matth. 23. Ecce relinquetur, & excæcati: quorum excidium præcesserunt plurima signa iræ Dei ex Iosepho Egesippo Euseb. & libr. Sanedrini aliisque lib. Iudæorum ferme similia iis, quæ præcedent exitium vniuersi orbis.

Matt. 24. & Luc. 21.

Matt. 24.
Luc. 21.

De bello Ethnicorum contra
regnum Christi.

QUM Dominus donasset pace
 suam ecclesiam, oppressa Sy-
 nagoga, armauit diabolus
 imperium Romanum, & to-
 tam fermè gentem Ethnicã,
 ad expugnandum regnum Christi. Ty-
 berius enim incõsulto Senatu statuit re-
 ferre Christum inter Deos, factus certior
 de eius incontaminata vita, & miraculis:
 quod plurimùm exciuit animum Sena-
 tus Romani. Item quia cultus vnus Dei,
 quem prædicabat, eleuabat Deorũ cul-
 tum: quos Romani colebant omnes, vt
 fauore eorum omnibus regnis potiren-
 rentur. Item quia templa & sacerdotium
 gentium ruebatur, sacerdotes & pontifices
 templorum, quorum quæstui plurimum
 detrahebatur, exuscitabãt immanes per-
 secutiones. Cæterum Symon Magus Sa-
 marites, qui dicebat se saluatorem mun-
 di destinatum, qui nihil nõ poterat apud
 Neronem, exciebat eum aduersus Chri-
 stianos. His addendum est, quòd alij ma-
 gi, discipuli Symonis, Meander, Aroes,

Arphaxat, edebāt signa cōtra signa Apostolorū. Item Bencozba pseudomesias, Iudæorum, ingentia pollicebatur, sæuiebātque immaniter aduersus Christianos. Philosophi adoriuntur suis rationibus, & oppugnant veritatem fidei. Sed omnia euincunt Apostoli, aliique eorum discipuli, 2. ad Timot. 2. firmum fundamentū Dei stat, ex Hilario, proprium est ecclesię vt tunc vincat, cum læditur; tunc intelligat, cum arguitur: tunc secura sit, cū deseritur: tum obtineat, cum superata videtur, de persecutionibus Ecclesię, Dan. 7. maximè de illis quatuor animalium, quorū primum est leena, id est tyranni. Gentiles præcipuè duodecim, ex August. 18. Ciuit. & Orosio. prima Neronis, qui imperat 13. annos & 7. menses sub quo passi Petrus, Paulus, Iacobus minor, Mar. & bona pars discipulorum Christi, & discipulorū Petri & Pauli. Vltimo anno imperij sui occidit Petrum & Paulum, & illo anno declaratur hostis Reipub. & cū fugeret, videns se capiendum, iugulat semetipsum anno ætatis suæ 32. & anno Christi 70. Petrus enim venit Romam anno Christi 45. & sedit Romæ 25. Vnde post ascensio-

nem Christi prædicauit 37. annis duobus mensibus & 24. diebus, & Paulus 34. annis. Moritur vterque anno Christi 70. Nero illorum trucidator fuit vltimus ex genere Augusti, sub quo turbata est pax Romanorum, quæ steterat 70. annis. De ista persecutione, Euseb. & Orosius. Secunda autem persecutio fuit Domitiani fratris Titi, qui fuit 12. Cæsarum, anno Christi 83. qui regnavit 15. annis. Ille ex Eutropio iubebat se vocari Deum & Dominum, qui anno ætatis suæ 45. declaratus hostis Reip. occisus est à Stephano quodam domicillæ procuratore, de quo Suetonius lib. vlt. & Euseb. lib. 3. cap. 26. & Eutrop. lib. 6. Nerua successor Domitiani retractat quæcunque statuerat domit. & adoptat Traianum hispanum. Oros. lib. 7. & Hierony. in catalogo. Tertia autem persecutio fuit sub Traiano 14. Imperatore, anno Christi 100. qui tandè oratione Plinij secundi mitigauit persecutionem Christianorum, obiit ventris profluuiio apud Seleuciam Isauriæ. Sub hoc Ioan. Euangelista qui 60. annis prædicauerat, videratque ruinam hierosolymorum, & plurimas Christianorum per-

Oros. lib. 7.
Hier. in cat.

secutiones: reuocatus est ab Pathmo quādo omnia Domitiani fuerūt cassata. Regnat Traian⁹ annos 20. & dies 15. ex Paulo Orosio nunquam Romani persecuti sunt Christianos absque graui dispendio & quandiu eos honorarunt, successit illis feliciter. Focas Martyr, sub Traiano prædixit mortem eius post tres dies, & quòd deducendus esset ad loca tormentorum, & sic euenit. Quarta persecutio excita est ab Antonino Vero, qui dicitur Marcus Antonius, sed non impunè: Nam secuta est magna pestis per totam Italiam, & bella per omnes prouincias Romanorū, terræ-motus, inundationes fluminum, agmen locustarum, & exercitus Romanus vbique fusus est in bello: tamen contra Marchomannos exercitus Rom. fermè oppressus erat, sed Christiani qui in exercitu aderant, inuocarunt Christum, dicētes Christe adiuua nos. Vnde illico descenderunt fulgura: quæ videntes & timentes Barbari, fuga sibi consuluerunt. Quare imperator tribuit Christo eam victoriam, & sententiā in Christianos reuocauit. Quinta persecutio fuit sub Seucro, qui in Britannia maiori obiit apud Ebo-

racum. Sexta à Maximiano, non impu-
 nè: Nam licet ante vicisset Germanos,
 postquam cœpit persequi Christianos,
 occisus est ab exercitu suo, anno 3. sui im-
 perij. Septima à Decio, qui occiderat
 duos Philippos, patrem & filium Impera-
 tores Christianos, & inuaserat imperiũ:
 sed citò occisus est cum filio suo. Octaua
 à Valeriano, qui quandiu fauit Christia-
 nis, fuit victor: at cum eos persequi cœ-
 pit, Sapor rex Persarum captiuauit eum:
 vbi in vilissima seruitute consenuit. Nam
 quandiu vixit, habuit eum rex Persarum
 pro scabello ascensus equum. Eo tem-
 pore Romanum imperium gessit vbiq̃ue
 bella, in quibus mortui innumeri, & om-
 nes fautores & consentientes illi perse-
 cutioni deleti, amiseruntque perpetuò
 Romani Daciam extra Danubium. Vn-
 de Galienus filius Valeriani & socius im-
 perij hoc videns territus est, deditque pa-
 cem ecclesiæ. Nona obrigit iussu Aure-
 liani, in qua innumeri trucidati sunt. Is
 Aurelianus hætenus euaserat victor, qui
 & triumphauit de Gotthis: sed postquam
 cœpit persecutionem, nunquam fuit vi-
 ctor, nec habuit vnũ lætũ diem. Dominus

illū terruit, & monuit ad reuocandā sententiā, infueto fulmine de cœlo, signo irę Dei, qui tamen nō resipuit, vnde statim occisus est in Græcia. Euseb. libr. 6. & 7. *Euseb. lib. 6. & 7.*

Decima immanior omnibus extitit tanquā vltima. Nam Dominus volebat statim persecutionibus ecclesię finem imponere. Illa inquā à Diocletiano initium sumpsit, viro prius obscuro, ex Salona ciuitate Dalmatię, & Maximiano imperij socio, vnus horū persequebatur in Oriente regnum Christi, alter in Occidente, qui statuerāt omnino delere nomē Christi, destruebantur ecclesię seu templa, libri sacri comburebantur, canebant passim cantiones cōtra Christum, Christianamque religionem. Aliquando vno die necabantur centum millia Christianorū. Vnde latebant sancti in antris. *Hebr. II.*

In solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis & cauernis terrę, vt Syluester, Paulus primus hæremita, aliósq; myriades plurimę, quę profitebantur Christū. Marcellinus pontifex maximus coactus fuit adolere idolis, licet postea pœnituerit publicè, & decollatus est pro fide Christi. Decimo autem anno persecutionis,

ob grauem morbum qui eos inuasit, reuocarunt sententiam: tandem cum deposuissent imperium, Maximianus à genero suo Cōstantio occisus est Massiliae: Diocletianus verò apud Nicomediam seipsum iugulauit, timēs à Licinio & Cōstatio, quibus erat suspectus, eo quòd fauisset Maxentio. Post imperium istorum suscepit sceptrum imperij Cōstantius pater Constantini, in quo finita est persecutio Roma. Imperij aduersus regnum Christi, quæ durarat 270. annos, & sub eo cessauit idololatria, vt vaticinati fuerant, Esaias, Hier. Zach. Quæ idololatria durarat 2300. annos, à tēpore Nini filij Beli Niniuæ regis. Tunc vinctus Satanas, Apoc. 20. Soluendus post mille annos, id est anno 1270. Vide quot monstra hæreticorū orta sint ab eo tempore, quot bella inter Christianos, quot inuentiones armorum ad trucidandos Christianos, vnde luce clarius patet solutum esse Satanã principem tenebrarum, qui immensis erroribus offundit mentes infœliciū Christianorum ideo. Lu. 18. Quando filius hominis veniet, putas inueniet fidem super terram? vsque antehac de persecutione Gentilium

Gentilium post illam synagogā.

De bello hæreticorum aduersus
regnum Christi.

CAP. 28.

N vado erat iam ecclesia Christi, nacta pacem ex Gentilibus & en secundū animal vrsus, de quo Daniel. 7. erupit hæreticorū Dan. 7. persecutio videlicet, licet enim in veteri synagoga non defuerint hæretici Zaducæi, Pharisæi, &c. & hodie apud Iudæos sint recepta 17. genera hæreticorum. Tēpus etiam Apostolorum non fuit expers illarum pestium, quod habuit Hebionē, Cherintū, Nicolaum, pseudoapostolos, hermogenem, Alexandrū, Ærarium, &c. id genus mōstra hæreticorum. Attamen nulla hæresis tantum inualuit, quantum illa Arrij: de qua Hieronym. 24. quæst. 3. Resecandæ: Arrius in Alexandria scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressa est, totum mundum eius flamma populata est. Is Arrius presbiter Alexandris, habens speciem sanctimonix, & non nihil eruditionis: cum ambiret episcopatum Alexandrinum, & alius fuisset electus epi-

scopus Alexander, videlicet vir sanctus
 & eruditus, cœpit in inuidiam & Eccle-
 siæ & Alexandri inuulgare hæresim Hæ-
 bionis & Cherinti, extinctam aduersus
 diuinitatem Christi: sed maiori astu. Nā
 dicebat illum productum ante omnia si-
 milis substantiæ cū patre, sed non *ὁμοιος*
 id est vnus substantiæ: & erat quando nō
 erat, id est quod pater præcessit filium, &
 fuit tempus quod non erat filius, qui ha-
 buit secundum eum prius non esse, quā
 esse: non igitur fuit æternus. erat ergo
 creatura, quia omne non æternū est crea-
 tura. Cui respondent Ambrosius, Augu-
 stinus, & Hylarius in lib. quos ediderunt
 de Trinitate, alique plurimi, tam ex Græ-
 cis, quā Latinis. Ille intercedente quo-
 dam sacerdote discipulo suo, circunue-
 nit Constantiam filiam Constantini, cu-
 ius opera descuerunt ad Arrianos tres fi-
 lij Constantini, Constantius, Constans,
 Constantinus iunior, Catholicorum cru-
 delissimi persecutores. Contra Arrium
 eò adhuc superstite, & Constantino pri-
 mo, factum est concilium Nycænum in
 Bytina, 318. episcoporum, vbi damnatus
 Arrius cum suo dōgmate: heretici autem

contra illud concilium congregarūt sua conciliabula. Laodiceæ & Arimini cœperunt persequi columnas catholicæ ecclesiæ: Athanasius Episcopus Alexandrinus fugit, & latuit in puteo 6. annos Treueri, in Gallia Belgica: omnes siquidem principes cum imperatore coniurauerāt in illum, cui nusquā patebat tutus locus. Exulat Eusebius Vercellensis Episcopus, Dionysius Mediolanensis, Paulinus Treuerensis, Hylarius Pictan. Martinus Turon. Tunc erant Arriani liberius episcopus Rôm. Chyrillus Hierosolymitanus, Georgius Alexandrinus, Auxentius Mediolanensis: omnes hi episcopi intrusi manu hæreticorum explosis catholicis, reges Gotthorum & Vuandalorum. Hanc sectā susceperunt Theodoricus rex Gotthorum. sæuit in Italia qui occidit Ioan. Papam, Symmachum & Bertiū Gotthi. In Gallia & Hispania Vuandali, in Affrica maximè Gensericus & honoricus, in illa plures martyres quam sub Diocletiano. Vocabant catholicos Homousianos. Illic magna miracula & viri præcisus linguis loquebātur. Theodoricus mala morte occisus est à Deo, qui visus est post

mortē quomodo à Ioan. papa symacho & Bœtio iactaretur. In os Vulcani alij pessima morte extincti sunt, Bellizarius magister militiæ Iustiniani expulit Vuandalos ex Affrica, in Hispania suafu sancti Ysidori episcopi Hispal. & Leandri, Richardus rex Gotthorum suscepit fidem catholicam. Illa persecutio Arrianorum prorogatur vsque ad tēpora Moricij Imperatoris, & Greg. papæ. In illa persecutione multi de sectis & dissentionibus Christianorum scandalizati, descuerunt ad paganismū, cum essent recenter Christiani: alij facti Machometani, sicut hodie multi ob diuersa dogmata & schismata Christianorum fiunt Machom. alij sunt sequentes doctrinam Platoniorum & philosophorum, asserētes tantum vnā primā causam, negantes Christum, Moysen & Machometum. Numeratur inter persecutiones ecclesiæ vndecima à Constantio filio Constantini in qua innumeri trucidati sunt, etiam super altaria, vt prædixerat sanctus Antonius, templa & altaria profanata, multi exilio damnati. At non euasit manum Dei Constantius. Nam statim vbique insurrexerunt bella

contra eum, & nūquam pace potitus est:
 tandem inopinata morte infeliciter cō-
 cessit fatis. Contra illum inuehitur Hyla-
 rius. In Tholosanā (inquit) ecclesiā exer-
 cuisti furores: clerici fustibus cæsi, diaco-
 nes plumbo elisi, & in ipsum (vt sanctissi-
 mi mecum intelligunt) Christum manus
 missæ. Arrius viam muniuit Macho-
 meto, cuius fuit præcursor. Duodeci-
 ma persecutio suscitata est à Iuliano apo-
 stata, iandudum Christiano & diacono
 nepote & filio adoptiuo Constantij, qui
 adortus est Ecclesiā doctrina sua, & libris
 à se editis contra religionem Christianā,
 cui responderet Cyrillus. Item supprime-
 bat scholas Christianorum & incēdebat
 libros, plus nocuit suo astu, quam armis:
 qui sanguinem Christianorū deuouerat
 idolis, proficiscens ad bellum Persarum
 in quo occisus à S. Mercurio martyre iam
 vita defuncto. Cum regnasset annū ynū
 & septem menses: qui moriens impleuit
 manum suam sanguine fluente à vulnere
 eius, quem iaciens in eelum, clamauit:
 Vicisti tandem Galilæe. Vnde maximo-
 perè aduertendum est quomodo Domi-
 nus vltus est de persecutoribus ecclesiæ.

Zach. 2.

Nam Zach. 2. Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei, ex Orosio libr. 7. Sicut fuerunt 10. Imper. Romani Ethnici persequentes ecclesiam Dei, ita Dominus inflixit decem plagas eis sicut olim Ægyptiis: quot bella amissa Romanis, quot fammes, pestes, terræ motus, fulgura de cælo, ægritudines, horrendæ mortes, Tyrannorū in illa immanissima persecutione 270. annorum, triumphat ecclesia sine armis, profligatur idololatria quod nunquā potuerunt prophetae: reportat spolia. Nam pro vno qui occidebatur, mille conuertebantur, ex Tertuliano enim sanguis Martyrum fuit seges ecclesiæ, quæ est terribilis & fortis vt castrorum acies ordinata, dominatur in medio inimicorum suorum. Matth. 16. Porta inferi non preualebunt aduersus eam, extinguuntur regna, monarchiæ, &c. At manet ecclesia inexpugnabilis, reportat coronam triumphi, Matt. 5. 2. ad Timoth. 4. Apoc. 3. Accusabunt sancti olim suos persecutores. Sap. 5. & iudicabunt, Matth. 19. 1. ad Corinth. 6. Sap. 3. Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. Triumphat etiam de hæreticis: Arrius horribili morte periit: Nā

Matth. 16.

Matth. 5.

2. Timor. 4.

Apoc. 3.

Sapient. 5.

Matth 19.

1. Cor. 6.

Sapient. 3.

cum esset disputaturus cum Alexandro
 episcopo Alexandriae Constantinopoli,
 cum ventrem purgaret, emisit omnia in-
 testina, sic de aliis, Matth. 15. Omnis plan- *Matth. 15.*
 tatio, quam non plantaverit pater meus,
 &c. Deu. 32. Vbinam sunt, cessare faciam *Deut. 32.*
 ex hominibus memoriam.

*De bello Machometi adversus
 Ecclesiam Christi.*

CAP. 29

Ubi ecclesia Christi esset in
 pace En. 3. bestia de qua,
 Dan. 7. scilicet pardus varij *Dan. 7.*
 coloris, id est machometus,
 a quo cœpit quinta monar-
 chia, quæ plus nocuit Ecclesiæ, quàm om-
 nes monarchiæ, vel imperia orbis: de qua
 Dan, 2. & 7. & bona pars, Apoc. & sybilla *Dan. 2. & 7.*
 Erithræa de qua supra item beatus Me-
 thodius martyr fusissimè. Ista secta com-
 plectitur omnes errores priscorum hære-
 tiorum, sed præcipuè constat ex qua-
 tuor sectis hæreticorū scilicet Berilli epi-
 scopi Bostraneæ ciuitatis Arabia, qui di-
 cit Christum cōceptum ex spiritu seu fla-
 tu Dei, & esse tantū hominem, cum Hæ-
 bione, Chærinto, Arriano, Photino, &

Paulo Samosetano: dicunt tamen diuinitatem habitare in Christo sicut in quouis iusto, licet excellētius in eo. Item cōstat hæresis Machometi secta Iacobitarū, qui baptizantur, & circumciduntur, & ponunt vnā naturam in Christo, negantque Trinitatem, qui fuerunt olim excommunicati, & proiecti ab Ecclesia Græcorum, per Dioscorum episcopum Constantinopolū. Item ex secta Manichæorum, qui dicunt Christum nō verè passum vel mortuum, & idē astruit Apelles. Item ex hæresi Nestorij qui dogmatizauit Christum habere & duas naturas, & duas personas, & quòd deitas non sit, vnita Christo personaliter, sed habitat in eo tanquā in templo vt solet in iustis, 1. ad Corint. 6. & 2. Cor. 6. & Ioan. 14. Et quòd beata virgo non est Θεοτοκος, id est mater Dei, sed Χριστοτοκος, id est, mater Christi, qui damnatus est in 3. synodo Ephesina 200. episcoporum vt patet distinct. 15. Canones. Damnatur etiam lege Cæsar. C. de heret. l. Dam nato vnde Sergius monachus Nestorianus, pro suis sceleribus extrusus suo monasterio, & alij 12. hæresiotæ istarum quatuor sectarum antè dictarum edide-

1. Cor. 6.

2. Cor. 6.

Ioan. 14.

Distinct. 15.

Cæsar. C.

de heret. l.

dam nato.

runt Alkoranum (id est) collectorium præ-
 ceptorum anno 620. Arabes spreto à Rom.
 soluentibus donatiuum cum conscriberentur
 milites cōtra regem Persarum de-
 ficientes ab imperio Romano elegerunt
 sibi ducem Machometum, sub quo oc-
 cuparunt triplicem Arabiam, Ægyptum
 in qua tunc habitabant innumeræ cen-
 turix monachorum & Anachoritarum;
 quos interemerunt æquatis solo monaste-
 riis, item totam Syriam prodeutibus hæ-
 reticis eo quòd essent excommunicati &
 præcisi ab ecclesia catholica. Multa signa
 iræ Dei præcesserunt ortum Machometi,
 de quibus alibi super euangelio, Erunt si-
 gna in sole, &c. Exiit Machom. quemad-
 modum Hieroban extruxit templum, & fu-
 dit vitulos, quos illic reposuit ne decem-
 tribus adirent templum hierosolymorum
 & reuocarentur ad sceptrum domus Da-
 uid: sic ille edidit nouam legem & ædifi-
 cavit primum templum seu Mesquitum
 Damasci, demum occupauit Persiam, Meso-
 pothamiam & Caldæam, quo mortuo Ab-
 dalla Motalif cum parte exercitus Macho-
 meti venit ad partes Occiduas, & occu-
 pat Affricam & Hispaniam, destruendo

templa Christianorum, & cogēdo ad legem Machometi. Iomar gener Machometi occupat omnes prouincias Orientis vsque Indum fluuium. Iste ædificat tēplum Salomonis, quod nunc cernitur Hierosolymis ad honorē Dei & Machometi. Postmodum anno Domini 1063. ex Scythia superuenerunt Turcæ, qui receperunt legem Machometi, & occuparunt Armeniam, Asiam minorem, Græciam, & nūc, traiecto Helesponto, totam Græciam Dalmatiā vsque ad Vngariā, & omnes fermè prouincias ab Hystria vsque ad Taurisum, quod est limes regni Persarum. Deinde anno Domini 1212. venerunt Tartari Machom. & occuparunt Scythiam, & tres Indias, & omnes prouincias vsque Boristenem & Tanayn & Rusciā. Nostro æuo Ismael Sophi sub prætextu religionis, & reformationis legis Machometi cum esset concionator inuasit totam Persidem, cum prouinciis circūadiacentibus, vt possit contendere cum Turca: non dissimilibus artibus occupauit Charif regnum Fes, Marochiū, & maiorem partem Affricæ. Inter omnes autem qui presserunt ecclesiam est mo-

narchia Turcarum qui orti sunt ex Scythia, dicti Gog & Magog, Ezech. 38. 39. Exec. 38. 39.
 Apoc. 20. Magog est filius Iaphet à quo Apoc. 20.
 Scythæ: Gog tentorium dicitur lingua
 Scythica, Magog extra tentorium. Nam
 Scythæ in tentoriis habitant. Vide Gen. Gen. 10.
 10. & 1. Paralip. 1. Turca dicitur miles vel 1. Paral. 1.
 populator, Diuus Methodius eos vocat
 vallitatem orbis: Machomet dicitur fu-
 ror vel indignatio. Secta Machometi edi-
 ta est anno Domini 630. quam nunc pro-
 fitentur quatuor maiores Imperatores or-
 bis videlicet Tartarus, Persa, Turca, &
 Cherif seu Caliph. Ruina Imperij Turci-
 ci erit signum propinqui finis mudi. Vnde
 in expugnatione Damiatæ regni Æ-
 gypti à sancto Ludouico repertus est li-
 ber qui dicebat signum certissimum to-
 tius imperij Turcarum ruinæ quando se-
 pulchrû Machometi destrueretur: quod
 factû est à paucis annis per fulgur quod
 cecidit super sepulchrum & corpus Ma-
 chometi quod excidit in abyssum. Vnde
 Arabes statuerant relicto Machometo
 cõuolare ad baptismum si non interces-
 sisset quidam sacrificulus illius legis, qui
 ex suggestu exposuit illis Machometum

sibi apparuisse sub noctem, dicentē quod Dominus statuerat perdere totam illam Arabiam desertam, vbi est ciuitas quę dicitur Medina Aluabi vbi est templum & sepulchrum Machometi, sed quod Macho. à Domino obtinerat quod tota ira caderet super corpus eius & sic continuit suos in illa brutali lege. Illa autem ciuitas est tantum 300. domorum distita à Mecha itinere vnius diei. De Machometo vaticinatus anno 300. S. Methodius martyr quem citat Hieronymus in libro illustrium virorum cui reuelata Apoc. intelligentia cum esset in cacere apud Calcedoniam. In nouissimo, inquit, sexto milenario sæculi exient filij Ismaelis de Heremo, & erit aduentus eorum castigatio sine mensura & misericordia, & tradet Deus in manibus eorū omnia regna gentium propter peccata, quæ operata sunt contra præcepta Dei. Ideo tradet nos Deus in manus Barbarorum quia oblitum sumus præcepta Domini. Facient enim Christiani multa illicita quia maculabunt se ipsos adeo quod turpissimū est dictum: propterea tradet eos Deus in manus Sarcenorum. Persida erit in captiuitate &

in occisione Capadocia & in captiuitate & occisione Cilicia, in tribulatione erit terra Syrię & solitudine, & eius habitatores captiui ducentur. Sicilia similiter & habitatores eius in gladio peribunt: Græcia in captiuitate erit & occisione, Affrica similiter Ægyptij, &c. ibi nominat idem Meth. Asiam, Hispaniam, Galliam, Germaniam & quomodo occidēt sacerdotes Machometani illi proijcient item reliquias sanctorum, deflorabunt virgines etiam in templis, & super altaria, ligabunt ad sepulchra sanctorum equos, incendēt ecclesias. Illa, inquit, est discessio, de qua Paul 2. ad Theff. 2. id est disciplina qua corripientur omnes habitatores terræ à Machometanis. De hoc Abbas Ioachim in speculo visionum lib. 8. cap. 41. Itē hyldegardis quæ prophetauit anno 1079. in lib. Reuelat. Dei, parte 3. c. 14. S. Methodius in fine Reuelat. suarum cōcludit quomodo post castigationem

Christianorum destruetur tota
monarchia Machometi
appropinquante
iudicio.

*In speculo
visio. lib. 8.
cap. 41.*

De bello vltimi antichristi aduersus
regnum Christi.

Quarta bestia quæ inuadit regnum Christi quam Daniel non nominat erit antichristus, bestia, inquam, terribilis atque mirabilis fortis nimis, dentes ferreos habes magnos, comedens atque comminuens, reliqua pedibus suis conculcans quæ alias deuorabit: tunc finis belli ecclesiæ. Ideo erit bellum Archidamicum & grauissimum quale non fuit ab initio mundi, Matt. 24. & Luc. 21. Tunc erit solutus Satan, Apoc. 20. Et nos relinquemus arma nostra primùm scutū fidei, Luc. 18. 1. ad Timot. 4. 2. ad Timo. 3. & 2. Pet. 3. vnde, Matt. 25. Dicit Christus se venturum nocte media, parte obscuriori, quando mundus erit in profundo errorū. Itē charitas, Matt. 24. 2. ad Tim. 3. & 2. Pet. 3. Item gladius verbi Dei de quo Ephe. 6. & Heb. 4. sine quo non est fides, Rom. 10. neque alitur. Amos 4. mittam famem verbi, 2. ad Timot. 4. à veritate quidem auertent auditum. Vnde quando est ventura aliqua tribulatio grauissima, an-

Matt. 24.

Luc. 21.

Apoc. 20.

Luc. 18.

1. Tim. 4.

2. Timo. 3.

2. Pet. 3.

Matth. 25.

Mat. 24.

2. Tim. 3.

2. Pet. 3.

Ephes. 6.

Hebr. 4.

Rom. 10.

Amos 4.

2. Tim. 4.

recedit contemptus verbi Dei, 2. Paral. 2. Para. vlt. vltimo, Hier. 3. 11. 14. Matth. 10. Si quis Hier. 3. 11. 14. nō receperit vos, nec audierit sermones Matt. 10. vestros, tolerabilius erit terræ Sodomorū & Gomorræorū in die iudicij, quàm ciuitati illi: Sine gladio enim verbi Dei nō est victoria, nec sine fide, Hebr. 11. 1. Ioā. 5. & 1. Pet. 5. Attamen electi non peribunt. 1. Ioan. 5. Ioan. 10. Oues meas nō rapiet quisquam 1. Pet. 5. de manibus meis, & nō peribunt in æt- Ioan. 10. num. Matth. 24. In errorem ducentur (si Matt. 24. fieri potest) etiam electi. Post flagellum concussa & contrita palæa, sub ea inuenitur granum purissimum: sic de piis post flagellum Dei. Tunc descendet pro nobis pugnaturus Christus, cum sua militia cœlesti angelorum. Luc. 22. Virtutes cœ- Luc. 22. 7. lorum commouebuntur. Pugnabunt & omnia elementa sicut certarūt pro Christo in morte eius. Tunc inimici videntes triumphum & coronas nostras, turbabūtur timore horribili. Hi sunt quos aliquādo habuimus in derisum, &c. Ecce quo- Sapien. 5. modo computati sunt inter filios Dei. Tunc audiemus vocem inuitantis Christi: venite benedicti patris mei. &c. Euge Math. 25. serue bone & fidelis, tunc cātabimus cā-

1. Cor. 15.

Apoc. 5. 7. 19.

Geno. 3.

ticum victoriæ nacti pacem æternam,
 L. Corin. 15. Apoc. 5. 7. 19. Ista omnia bella
 exuscitata sunt à Satana. Gene. 3. Inimici-
 tias ponam inter te & mulierē, id est ec-
 clesiam: tu insidiaberis calcaneo eius, qui
 est vel mors vel finis & interitus mundi.
 Periclitamur etiam nostris incommodis
 quàm sint fortia arma Satanæ, quæ fermè
 totum regnum Christi deuicerūt, quan-
 doquidem exuimus arma regis nostri.
 Quot Machometari, Schismatici, hereti-
 ci: heu zizania suffocauit bonum semen

Luc. 8.

Hier. 1.

Esa. 5.

Luc. 9.

agricolæ! Luc. 8. nullo vigilante, neque
 eradicante, sentes, spinas, & vepres, Hie-
 rem. 1. & Esa. 5. vomere euangelij, de quo
 Luc. 9. vbi nunc peragrantes mundum
 vniuersum, ad promendum euangelium
 vt iubet Dominus, Mar. vlt. & Mat. etiam
 vitimo exemplo Pauli, Ro. vlt. & Act. 20.

Mar. vlt.

Mat. vlt.

Rom. vlt.

Act. 20.

*Impiger extremos currit mercator ad indos,
 Per mare pauperiæ fugiens per tela per ignes.*

Quis eò currit pro salute animarum? ex-
 ponitur oues lupis, & pastores dormiūt:
 veternum curant denarios & sæculi ne-
 gotia: sumunt arma corporalia, non cogi-
 tates quomodo Moyse plus vicit ora-
 tione quàm Iosue armis. Paul. Eph. 6. Post
 descriptam

Ephes. 6.

descriptam panopliam militis Christiani
 pro coronide, adiungit per omnem ora-
 tionem & obsecrationē: dæmones enim
 ieiunio & oratione pelluntur. *Matth. 17.*
 plus cruce viua, quam mortua. sic vicit
 oratione Alexander Arrium. atqui im- *Ex meta-*
 perium facile iis armis retineretur, quibus *morph.*
 initio partum est. Ij, quos Christus extu-
 lit reliquerunt arma: Christi perfugæ &
 desertores militiae Christianæ, pugnan-
 tes etiamnum contra Christum, & in ma-
 terna viscera vires conuertūt: Quos que-
 ret Christus & ecclesia propugnatores à
 filiis deserta, qui confugerūt ad hostem,
 & induerunt arma eius, iēto foedere cum
 eò? Pro armis siquidē de quibus *Ephes. 6.*
 acceperūt lorica iniquitatis, scutum pru-
 dentia carnis, galxam amoris mundani,
 gladium carnis, quod est verbum men-
 dax diaboli. Olim contra tyrannorum ra-
 biam erat constantia martyrum: contra
 versutiam hæreticorum sapientia docto-
 rum. Nūc autem queritur ecclesia *Psal. 37.*
 37. Amici mei, & proximi mei aduersum
 me steterunt, &c. Prudentia carnis de qua
 Christus *Luc. 21.* attendunt congerendis *Luc. 21.*
 opibus: sacerdotiis: & studiis eorum quæ

faciunt ad lucrum: non ad animarum salutem: Item ambitionibus, non attendentes exempla Dathan & Abiron, Iudæ, Symonis Magi, Ozeæ regis: sperantes temporalia: ut olim in lege: idque à principibus. Non aduertunt periculum in prælationibus: sed lucrum. Armæ diaboli sunt fortissima & acuta hoc tempore, quæ cæsim & punctim & cominus inferunt nobis vulnera: membra videlicet nostra: de quibus Rom. 6. quæ exequuntur concupiscentias honorum, diuitiarum & voluptatum. Hostes igitur ecclesiæ & præcipue hæretici vincendi, oratione & verbo Dei & nunquam deponenda arma Christi: maxime in morte: in qua diabolus suadet non esse gehennam, non timendum, sicut dixit Eux: nequaquam moriemini. Aduerte interim serio quod quemadmodum Arrius præcessit Machometum cui munivit viam: sic Lutherus antichristum. Is enim & consecretanei sui, subuertentes totam Rempub. Christianam: sacerdotium, sacramenta, templa, imagines: & reuocantes omnia quæ hactenus ecclesia tenuit: in dubium quid aliud præstant nisi quod sternunt viam antichristo,

qui inueniet omnia parata? At veniet
Christus quarta vigilia noctis: omnibus
desperatis: qui tunc clamabit ego adsum
nolite timere, qui imperabit ventis &
mari.

*De initio regni Christi, &
antiquitate.*

CAP. 31.

Considerandum venit quando
& quibus auspiciis cœperit re-
gnum Christi: qui enim memo-
riæ produnt regna huius mun-
di nituntur plurimum perquirere eorum
initia. Regnum enim Babylonicum vnū
ex primis orbis, accepit suum initium à
Nemroth tyranno: anno à creatione mū-
di 2509. Regnum Ethan paulo ante à Io-
nico quarto filio Noe. Scytharum autem
regnum à Thanao: à quo Thanais flu-
uius desumpsit nomen anno 2643. Assy-
riorum verò à Belo anno 2930. Ægyptio-
rum autem à Sores 2773. Hispaniæ à Tu-
bal quinto filio Iaphet anno 3109. Fran-
corum anno Christi 452. tempore Valē-
tiniani. Imperium Germanorum ab Ot-
thone primo anno Christi 962. tempore
Leonis papæ. Turcarū autem anno Chri-

De civit. 18.

sti 1300. sub Othomano qui regnavit 28. annis. Regnum Persarum sub Sophi, ab Ismaele Sophi, nouo legis Machometi interprete: secundum doctrinam haly generi Machometi anno 1400. Sed regnū Christi nostri ab æterno: in præordinatione & actu: quando creata natura angelica: cuius ipse caput est. Eph. 1. & Coloss. 1. vnde Hebr. 1. cap. Adorant eum omnes angeli Dei ex Psal. 96. Illum enim constituit heredem vniuersorum: per quem fecit & sæcula omnia: dedit ei pater in manus & data est illi potestas in cælo & in terra vt moderetur & iudicet. Hanc regiam dignitatem & iudiciariam ambiuit Satan & traxit tertiam partem stellarum. pro Christo certat Michael princeps militiae cœlestis & triumphauit cū suis propter sanguinem agni Apoc. 12. à quo omnis est victoria. Nam Christus est virtus patris. 1. Corint. 1. & Hebr. 1. Victus autem Satan incarceratur 2. Petr. 1. peccantibus angelis non pepercit sed rudentibus inferni detractos in barathrum tradidit cruciandos. Videbam inquit Christus Satanam de cælo cadentem. Mollitus est autem exactus regno cœli, regnare in terra

Ephes. 1.
Coloss. 1.
Hebr. 1.
Psal. 96.

Apoc. 12.

1. Corint. 1.
Hebr. 1.
2. Petr. 1.

debellato Adam. Vnde præmisit suū ve-
 xilliferum Behemot. *Iob. 4.* in cuius ve-
 xillo scriptum erat, comedamus & biba-
 mus, & c. *1. Cor. 15.* & *Esa. 22.* sub quo Adā
 relicto vexillo & mandato Dei militat. *1. Cor. 15.*
Esa. 22.
Gen. 3. Sic Esau militans sub Behemot,
 ob cibum vendidit primogeniturā. *Gen. 25.*
25. & *Hebr. 12.* Sic Israelitæ *Exo. 16.* & *32.*
 & *Psal. 70.* Qui omnes in deserto mortui
 sunt, quotquot exierant Ægyptum præ-
 ter duos. Moyses dux populi Dei missus
 est, qui agni sanguine, figura Christi *Ioā. 9.* & *19.*
9. & *19.* proscripto Satana, erexit exerci-
 tum Dei, baptizavit & pavit. *1. Corint. 10.*
1. Cor. 10.
 cui adfuit toto illo itinere Angelus Do-
 mini. *Exod. 14. 23. 32.* Aderat & Sachina *Exo. 14. 23.*
 quam vocāt Hebræi: id est certa Dei ha-
 bitatio cum eis: qui apparebat loqueba-
 tur, præcedebat & subsequēbatur. Bibe-
 bant (inquit) de spiritali consequēte eos
 petra: qui erat Christus. Nullum enim sa-
 xum naturale sequutum est illum exerci-
 tum Dei. Quare perperam exponunt
 Zuingliani, petra erat Christus: id est fi-
 gura Christi: imo ipsissimus erat qui se-
 quebatur eos, qui est fons vitæ, prote-
 ctor & conseruator populi Dei. Tandem

missus Christus præmisit suum vexilliferum Ioannem, per viam pœnitentiæ quã clamat & verbo & ipso suo opere. Venit (inquit) Ioannes non manducans neque bibens, &c. Regnum enim Christi est regnũ crucis & mortificationis carnis. Gal. 5. Qui Christi sunt carnem suam crucifixerunt: cum vitiis & concupiscentiis. Regnum igitur Christi à cruce cœpit. Nam oportuit illũ pati & ita peruenire ad gloriam regni: quod cõstituit ex duobus populis: pulso Satana qui præcipuè dominabatur in gentibus. Cruce etiam alitur & retinetur hoc Regnum Christi cuius non erit finis. Luc. 1. & Dan. 2. Suscitabit Deus cœli Regnum quod in æternũ non dissipabitur. Comminuet autem & consumet Regna hæc: & ipsum stabit in ætænum. Christus siquidẽ resurgens ex mortuis non moritur. Mors illi vltra non dominabitur. Non igitur cõtinget inter regnum: erit ipse rex perpetuus cum suo populo, in quo nunc regnat per gratiam & olim in cœlo per gratiam. Itaque Rex, Populus, Lex regni, & iustitia erunt æterna.

Matt. 11.

Galat. 5.

Luc. 1.

Dan. 2.

Quomodo rex Christus moderetur CAP. 32.
nunc regnum suum.

Christus verè Deus & homo, regnat & imperat pari gloria & potentia cum patre: quod nobis ingerit scriptura dicens illum sedere ad dexteram patris. Nam sedere regum est & iudicium. Dexteræ autem signat potentiam, Psal. 43. Brachium eorum nõ saluabit eos: sed dexteræ tuæ, id est potentia, huic potentia omnia sunt subiecta. Matt. 28. Ephes. 1. & Hebr. 1. Ipse cum patre & spiritu sancto omnia sustinet, Hebr. 1. & Col. 1. Is noster summus pontifex & rex verus Mechisedech obit munus pontificis fidelis, omnes nostras causas assumit & pertractat coram patre, cui immolat assiduè nostra sacrificia, dona, preces, &c. Id genus stat assiduè ante vultu Dei pro nobis, Heb. 9, cui offert suam passionem, plagas, sanguinè: orat, intercedit pro nobis medius sequester, nobis perpetuò benedicat. Illius victima perpetua, qua nos mudat & sanctificat, Ioan. 17. Ego pro eis sanctifico me ipsum, id est, immolo vt

sancti sint is noster pontifex vnicus noster doctor est qui per spiritum sanctum, & verbum suum nos semper docet, largitur doctores veros, fidos & synceros, quos docet scientiam doctorū, de qua, Sap. 10. & Prouerb. 30. accumulatur eis suis donis. 1. Cor. 12. & Ephe. 4. Tuetur ab omni malo, Matth. 10. Nolite timere, capilli vestri capitis omnes numerati sunt. De suis prædicatoribus dicit, Ioan. 18. Sinite eos abire. Pro eis rogat patrem: nō rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo. Cerne (quæso) quomodo tutatus est eos. Act. 4. 5. 12. 18. Is est qui baptizat, qui vngit, qui consecrat diuinissimum sacramentum, qui absoluit à peccatis, qui iungit matrimonia. Quod (inquit) Deus coniunxit, homo non separet. Nos autem sumus duntaxat ministri Christi, & suorum sacramentorum. Agit & munus regium assidue in rem nostram. Nam nullo indiget, nullam vtilitatem accipit à suis, nudos suscipit, esuriētes. Luc. 1. ca. & Esa. 61. Euangelizare pauperibus misit me, non quærit fortitudinem, sanctitatem, sapientiam, sed dat, 1. Cor. 1. & 4. Quid enim acciperent abs rege, si ista haberent? Non

Sapient. 10.

Pro. 30.

1. Cor. 12.

Eph. 4.

Matth. 10.

Ioan. 18.

Act. 4. 5. 12.

18.

Luc. 1.

Esa. 61.

1. Cor. 1. &

4.

enim (inquit) veni vocare iustos, sed peccatores. Res est illi cū cæcis claudis, &c. Mat. 22. Regnum siquidem eius & gloria regni abscondita sunt. In hoc mundo sub ignominia, diuitiæ sub paupertate, gaudiū sub tribulatione, vita sub morte. idq; fide quæ nititur verbo Dei, quæ rex Christus non gubernat, innumeris est obnoxius tyrannis, durissima necessitate & angustia præssus à diabolo, peccato, carne, inferno, maledicto legis, morte, mala conscientia, in timore mortis inferni, iudicij. Dabit (inquit) tibi Dominus cor pauidum. Leuitici 26. & Deuter. 28. At qui fide suscipit Christum regem, gaudet. Romanorum 5. & 14. Gala. 5. Nihil timēs, sciens regem suum dominatorem mortis, vitæ, peccati, inferni, diaboli, gratiæ cœli, &c. qui venit vt nos liberaret ab innumeris tyrannis, & solus nos regeret, faceretque sui similes filios Dei, Ioan. 1. hæredes, Rom. 8. puros à peccato liberos, potentes & beatos. Nam est rex gratiæ, vitæ, fœlicitatis, qui nos suauissimè regit gratia & spiritu qui non solum nos liberauit à tyrannis, mundo, peccato, diabo. morte, inferno, & agit regem nostrū, sed etiam

Matt. 9.

Leuit. 26.

Deut. 28.

Rom. 5. 14.

Galat. 5.

Ioan. 1.

Rom. 8.

- se totum cum omnibus suis donauit nobis, Ro.8. Vnde de eius bonis possumus gloriari plusquam de nostris, Esa.40. Cōsolamini popule meus, loquimini ad cor Hierusalem, dimissa est iniquitas eius, suscepit de manu Domini duplicia: fide spiritum sanctum & Christum cum omnibus bonis suis. Talis est nunc rex noster Christus, qualis cum ingrederetur Hierusalem, auspicaturus regnum suum, humilis, mansuetus, Zach.9. & Matth.21.
- Ecce enim rex tuus venit tibi mansuetus, iustus, saluator, plenus compassione, plorans. Videtur enim dolere se olim fuisse terribilem mundo. Olim non audiebatur, nisi iustitia, nunc nisi gratia & misericordia. Ecce nunc (inquit) tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 2. Corin.6. Nūc enim manifestata est benignitas saluatoris nostri Dei. Alia regna sunt mortis, peccatorum, bellorum, sed in isto regno contraria omnibus his. Sentimus equidē mortē, sed vincimus ablato aculeo eius, sub qua latet vita nostra. ad Colof.3. Vincimus hostes qui sumus de regno Christi, mortem, peccatum, infernū, &c. Portæ (inquit) inferi non præualebūt.
- Rom.8.*
Esa,40.
Zach.9.
Matth.21.
2. Cor.6.
Colof.3.

sceptrum huius regni est verbum Dei po-
 tentissimum. Rom. 1. Euangelium enim Rom. 1.
 potentia Dei est ad salutem omni creden-
 ti, quod nobis affert Christum, & omnia
 nobis necessaria, commoda, cuius fide
 euadimus victores omnium. Ascendit in
 cœlum rex noster, vt regat & impleat om-
 nia, Ephe. 4. Illuminet, protegat, conser- Ephes. 4.
 uet, prospiciat à longè, det dona, præser-
 uet ab hostibus, interpellet, mittat seruos
 & operarios secundum tempora, vt bo-
 nus rex respicit omnes nostras molestias,
 iuuat in tēpore opportuno, protegit sub
 alis suis, Psal. 90. sine tædio vel labore, au- Psal. 90.
 dit nostras querelas, cui patēt omnes no-
 stræ cogitationes. Subuenit in necessita-
 tibus, alit in fame, consolatur in tribula-
 tione. 2. Corin. 1. Subleuat oppressos, ar- 2. Cor. 1.
 rogantes deprimit, Luc. 1. prouidet de bo- Luc. 1.
 nis regibus. Hierem. 3. Dabo eis pastores Hierem. 3.
 secundū cor meum, prout necessitas Ec-
 clesie exigit: ab hostibus visibilibus & in-
 uisibilib⁹ protegit, per se & angelos suos:
 dat robur, & mittit copias auxiliares se-
 cundum grauitatem bellorum impendē-
 tium. Ipse regnat super nos per verbum,
 & nos per eum super omnes hostes spiri-

- ruales? Mittit spiritum qui faciat nos spiri-
 rituales, doceat omnem veritatē de Chri-
 sto beneficiis & voluntate eius, faciat nos
 orare, Rom. 8. consoletur. Ioan. 15. Alium
 paraclerum dabit vobis. Vnde fructus spi-
 ritus est, gaudium, pax. Patientia confir-
 mat nos ne deficiamus à regno Christi ad
 regnum Satanæ, & fiant nouissima peio-
 ra prioribus. Dat remissionem peccato-
 rum. Christus enim quod orat, Impetrat.
- Rom. 8.
- Ioan. 11. Ego scio pater quia semper au-
 dis me. Impetrat autem iustitiam, & vi-
 tam æternam, & ecclesiæ conseruationē.
- Ioan. 7.
 Luc. 22. Pater sancte serua illos. Luc. 22. Rogavi
 vt nō deficiat fides tua. In omni igitur ne-
 cessitate oportet confugere ad regem no-
 strum. Matt. 11. Venite ad me omnes qui
 laboratis & onerati estis & 24. Vbicūque
 fuerit corpus, ibi cōgregabuntur & aqui-
 læ: Nam non derelinquam vos orpha-
 nos, non deerunt in hoc regno hæretici
 & mali vsque ad iudicium, Matt. 13. & 25.
 Sed ego vobiscum sum vsque ad cōsum-
 mationem sæculi: qui etiam mittam vo-
 bis spiritum sanctum, vt meum vicarium,
 qui maneat vobiscum in æternum. Illum
 regem vt ducem nostrū sequi debemus,
- Matt. 11.
 Mat. 24.
 Matt. 13. &
 25.

& vita & moribus, cuius regnum hîc inchoatur fide, spe, charitate & spiritu sancto : & consummatur in vita æterna: hoc enim regnum pater instituit, & cõfirmavit suis promissionibus, quod in Christo constitutum est, cui pater dedit, *Psal. 2. Psal. 2.*
 Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & Ioan. 17. tui erant, & tu eos *Ioan. 17.*
 mihi dedisti: qui autem est autor huius regni, etiam est conseruator: Christus enim quia rex tuetur suos: Quia autẽ sacerdos interpellat pro suis. sempiternum enim habet regnum, & sacerdotium.

De differentia regni Christi à regnis huius sæculi. C A P. 33.

INter cætera quæ solent tribui regibus huius mundi, est nobilitas, quæ in aliquibus à Deo est, vt illa Saul & Dauid qui prius erant pastores, alia ab hominibus ob virtutes nobiles, seu notabiles, eorum qui virtute & prudentia rexerunt populum, & fortitudine defenderunt. Alij suis opibus releuarunt inopiam populi. Ex his eligebantur reges, quos prouidentia Dei voluit esse ad conseruationem Rerump.

Vide Dan.
4. & Sap. 1.

quas Dominus debebat vocare per euan-
gelium, præcipuè electos, propter quos
conseruatus est mundus, & Respub. vnde
reges, ex Platone de regno, debent alios
præcedere prudentia & iustitia, vt sint si-
miles regi cœlesti. per primum cognosci-
tur quod est bonum ad quod operatio-
nes humanæ debent dirigi: per secundū
humana gubernare. Primum pertinet ad
contemplatiuam, secundum ad actiuam.
In reliquis autem debent esse conciuēs
& socij subditorum, & tales erga subdi-
tos, qualem erga se optant Deum *ὁμοίαν*
δὲ τὸ βασιλευς εἶναι ἐμφικὸς θεῶν, inquit Menan-
der. Ideo vocantur dij, & vt quoddam
diuinum numen adorantur. Vnde Mar-
dochæus noluit adorare Aman, qui ta-
men adorauit Assuerum. Optabat Pla-
to tantum vnum regem esse in terra, si-
cut est in cœlo. Idem Homer. 2. Iliā &
Arist. 12. Metaph. Regibus parum confe-
runt vires membrorū, sed scientia regen-
di facit hominem regium, intelligētia &
robur animi regis sunt quæ Reipub. con-
ferunt ex Plat. & Cic. 1. offic. Oportet vt
reges. commodorum priorum quæ-
rant ytilitatem Reipub. & curent: alioqui

Id est rex est
imago Dei
animata.

totum corpus Reipub. non vnum mem-
brum relictis aliis. Dominiū regale opti-
mum est. 3. Polyt. Quare Dominus non
detractat assumere nomen regium ma-
ximè & præcipuè populi fidelis cum quo
inijt fœdus, & cui dedit suas leges. Reges
qui sunt fidei cultores, debēt habere pro-
tutione regni fortes sacerdotes, & prædi-
catores pro lege, & prophetas qui orent
pro illis: vt 1. Reg. 10. Christi regnū nō est
more regnorū huius sæculi. Ioan. 18. Re-
gnum meum non est de hoc mundo: re-
ges enim mundi quærunt honorem &
cōmodum, Christus autem honorat nos.
Quòd rex cœli & angelorum sit rex, ve-
rissimū. Item regnat in nostrum commo-
dum, vt sua nobis impartiat. Mundus do-
minatur potentia carnali, & mundi legi-
bus: Regnum vero Christi nō armis car-
nalibus acquiritur, sed verbi gladio & e-
uangelij, quod est virtus Dei, & per illud
regnat Christus in cordibus credentium,
qui largitur pro peccato iustitiã, pro cru-
ce gaudium, pro morte vitam, pro infer-
no cœlum: Regnum mundi constat ma-
nu militari: sed regnum Christi in poten-
tia carnali passionibus, afflictionibus, iu-

stitia, æquitate, bonitate, vita æterna. non defenditur exercitu armato, sed sanguinis effusione, qui est semen ecclesiæ. Nā quantò plures occiduntur tantò plures sunt Christiani. Ioan. 12. Si mortuum fuerit, multum fructum affert. gladio enim spirituali & passionibus paratum est illud regnum & illis protegitur. Regna mundi corruptibilia sunt, Eccles. 10. Omnis potētatus vita breuis, hodie rex, & cras morietur. Baru. 3. vbi sunt principes gētium, qui dominantur, &c. qui argentum fabricāt & aurum? mortui sunt, & ad infera descenderunt. Transferūtur regna. Eccl. 10. & Dan. 2. De monarchiis vide aliisque regnis Iudæorū quidem, etiamsi essent populus Dei, durat regnum 485. annis, sub 22. regibus. regnum Argiuorum 544, sub 13. regibus. Athenarum 487, sub 18. regibus. Latinorum 625. sub 21. regibus. Medorum 259. sub 8. regibus. Persarum verò, 252. annis, sub 14. regibus. Macedonum 644. sub 39. regibus, Assyriorum, 1240. annis. sub 36. regibus. Omnium siquidē rerum vicissitudo, & nihil stabile sub cælo. Sed regnum Christi tamen minimū, inter tot bella, & dæmonum & regnorum mundi,

Ioan. 12.

Eccles. 10.

Eccles. 10.

Dan. 2.

mundi, sine armis corporalibus, persistit, triumphat, manet in æternum : quî enim debellaretur à mundo regnum Christi quẽ Christus fudit. Ego (inquit) vici mundum, qui à Satana quem deiectum & oppressum nobis subegit. Dedi (inquit) potestatem vobis calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutẽ inimici. Victoria autẽ Christi nobis est Donata. *1. Cor. 15.* Vnde nihil minus Deo potest expugnare regnum Christi. *1. Ioan. 4.* Maior enim est qui in vobis est quam qui in mûdo. Regnum enim ecclesiæ est columna veritatis, atqui veritas semper manet & vincit spiritus sanctus. Illam cõgregat per verbum, sanctificat in agnita veritate, gubernat, ornat, variis & donis consolatur & erigit in cruce. Facit eam producere fructus spiritus. *Galat. 5.* Deo gratos habet Christum & spiritum sanctũ manentes cum ea in æternum. hoc addendum quòd regnũ Christi constat præcipuè ex electis. *Rom. 8.* quos prædestinavit hos & vocavit ad ouile & regnum Christi sic Paul. ad Tit. 1. Fidem ecclesiæ vocat fidẽ electorum, quos congregavit Dominus per Apostolos suos Ioan. 11. vt filios Dei *Ioan. 11.*

qui erant dispersi congregaret in vnum
 congregandos postmodū in iudicio per
 Matih. 24. angelos Mat. 24. Mittet angelos suos, cō-
 gregabunt electos eius à quatuor ventis,
 &c. propter quos factus est mūdus & per-
 sistit: propter eos (inquam) impariet Deus
 bona huic mundo. August. in 5. cap. Mat.
 Solem suū oriri facit super bonos & ma-
 los, pluit super iustos & iniustos: sed pro-
 pter iustos (inquit) propter electos venit
 Iohan. 10. Christus, & mortuus est. Ioan. 10. Animā
 meam pono pro ouibus meis. propter ele-
 ctos breuiabuntur dies iræ Dei, impēden-
 te iudicio. Mat. 24. Omnia (inquit Pau-
 lus) sustineo propter electos. 2. Cor. 2. De-
 ficientibus electis, deficiet & mundus. Illi
 Iohan. 10. quidem non possunt perire. Ioan. 10. Nō
 peribunt in aeternum, neq; rapiet quisquā
 eos de manibus meis, qui iam sunt salui
 Rom. 8. spe. Roma. 8. & ad Tit. 3. Hi soli Deo noti
 Tit. 3. sunt. 2. ad Tim. 2. Cognouit Dominus qui
 2. Tim. 2. sunt eius: nos fide cognoscimus vnā san-
 ctam ecclesiam, & vnum Christi regnū:
 Iohan. 6. ad quod mittuntur omnes electi. Ioan. 6.
 Omnis qui audiuit à patre, & didicit, ve-
 nit ad me: omne quod dat mihi pater, ad
 me veniet: & eum qui venit ad me, non

eijciam foras. Extra illud regnum nō est salus. Est enim vnū corpus cum Christo. Rom. 12. & 1. Cor. 12. & Ephe. 4. vnde qui nō est in hoc corpore, nō manet in Christo: sed si quis in me non manserit (inquit Christus) mittetur foras sicut palmes, & arefcet: & in ignem mittent eū, & ardet. Hoc regnum est templū Dei, & spiritus sancti: a quo sanctificatur: ideo dicitur regnum sanctum ecclesia sancta. eō modo pro prædestinatis accipit nomē ecclesie: sæpius August. in Enchir. & Paschas. lib. de Sacram. quamuis largè accipiatur pro iis qui communicant in fide, doctrina, & sacramentis ecclesie: etiam si sint in peccato. Matth. 13. & 25. & August. de fide ad Petrum parte 2. cap. 13. & cōtra literas Petilianī. Igitur electi ex quibus propriè cōstat regnum Christi non possunt obrui, nec Christus qui est omnipotens. Manet ergo regnum istud in æternū. Character autem eorū qui sunt huius regni electorum est perseuerantia in fide. Matt. 10. & Luc. 21. Vnde dicit Dominus in errorem ducentur (etiam si fieri potest) electi: quasi diceret, non possunt saltem quod illic hæreant & quia pauci hodie perseuerāt.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Ephes. 4.

Ioan. 15.

Matt. 13. 25.

Matt. 10.

Luc. 21.

In fide signum est electos esse paucos.

CAP. 34

Quid necessarium ut simus de regno Christi.

*Ephes. 2.
Colos. 2.*

Ephes. 5.

*Rom. 6.
Hebr. 11.*

Via Christus regnat in nobis per fidem sicut diabolus, per infidelitatē, Eph. 2. & Colos. 2. qui propterea dicitur princeps tenebrarū, id est infidelium. Eratis enim aliquando tenebræ. Ephe. 5. Igitur ad hoc quod simus ascriptitij in regno Christi, necessaria est fides in Christum, & sacramentum fidei, id est baptisimus, quo initiamur, & protestamur fidem de Christo pro nobis mortuo, Rom. 6. & Heb. 11. Deserimus regnum Satanæ, carnis & mundi. Vnde renunciamus diabolo & pompis eius, obseruamusque in ipso baptismo caeremonias eorum qui addicebantur militiæ. Illi enim dabant sua nomina: sic & nos in baptisimate: signabantur punctis, & nos cruce in fronte: conceptis verbis iurabāt se ad omnia ducis iussa presto futuros: formam iuramēti expromit Vegetius: item mori pro Rep. dabatur donatium, veluti pignus & autoramentum: non pugna-

bant nisi qui iuramento essent astricti,
 nec qui exautorati: nos in ipso baptismo
 & professione religionis Christianæ, ab-
 iuramus diabolum, damus nomen regi
 Christo, accipim⁹ pignus spiritus, Eph. 4.
 Expectantes coronam gloriæ post pugna:
 abnegamus nosmetipsos. Matt. 10. & 16. *Matt. 10.*
 exuimus veterem hominem. Ephes. 4. & *Ephes. 4.*
 Colof. 2. cui debemus esse mortui & no- *Colof. 3.*
 ua creatura: resurgere (inquam) in nouam
 vitam Christi spiritualẽ. Ioan. 3. 1. Cor. 5. *Ioan. 3.*
 Gal. 3. Ephe. 2. 1. Pet. 2. nihil de nobis sen- *1 Cor. 5.*
 tire debemus præ rege nostro Christo, sed *Gal. 3.*
 in eum fidere. Ioan. 3. 5. 11. & Rom. 10. Ad *Ephes. 2.*
 eum per orationem confugere quemad- *1. Pet. 2.*
 modum ille ad patrem, Matt. 26. Luc. 22. *Ioan. 3. 5. 11.*
 Heb. 5. habere Christum regem nostrum *Rom. 10.*
 pro armis, scuto, & asylo, amare & seruare *Mat. 26.*
 eius verba. Ioã. 14. & 15. & leges regni: Hy- *Luc. 22.*
 lari vultu ex amore, Rom. 8. Nam perfe- *Heb. 5.*
 cta charitas foras timorẽ mittit. 1. Ioan. 4. *Ioan. 14.*
 Præterea opus est non deficere à rege no- *15.*
 stro ad Satanam & eius regnum, Apoc. 2. *Rom. 8.*
 esto fidelis vsque ad mortem, & dabo ti- *Vide l deser*
 bi coronam vitæ. Nõ enim oportet præ- *torum ff. de*
 tergredi mensam & salem. Enimuerò in *re milit.*
 iis qui redeunt ad veterem hominẽ, non *Apoc. 2.*

- aboletur legis sententia dominium, tyrannis, maledictio, damnatio, execratio,
- 2. Cor. 3.* Velamen positum est vbi non est spiritus, per quē facti iusti sumus sub lege, *Ioan. 8.* Si filius vos liberauerit, verē liberi eritis, secus non: sed serui. Item vt simus de regno Christi, operæpretium est pro eo pati, cum profiteamur crucem
- Matth. 10. & 24. Luc. 10. Ioan. 15. & 16. 2. ad Timot. 2. & 3. Act. 14. & Rom. 8.* Illa sunt arma Christi & insignia, crux videlicet. *Matth. 24.* Tunc apparebit signum filij hominis, arma illa non in veste, sed corpore: & pro Christo, non pro mundo: non contra Christum, vt milites mundi. oportet sequi Christum regem, vita, moribus, & doctrina, & nunquam expoliari armis eius, *Ephes. 6.* Quia enim Christus rex regum dicitur. eo nomine explicatius cernuntur eius beneficia, & priuilegia populi Dei: Respectu autem Ecclesiæ dicitur caput. *1. Cor. 11. Ephes. 1. 4. 5. Colos. 1. & 2. Act. 4.* Ad Ecclesiæ autem vnitatē & regni Christi, non pertinet nō habens charitatem, *1. Cor. 11.* August. cōtra Crescen. lib. 1. cap. 18. Nexus membrorum corporis Christi est spiritus charitatis. Quocir-

ca mali vniti sunt corpori Christi, non spiritu, sed corpore vt pallea grano.

*De dignitate eorum qui sunt de
regno Christi.*

C A P. 35.

Vemadmodum princeps huius mundi terre horum videlicet hominum diabolus attextit suos sibi, cuius est caput tanto nexu, vt ille sapius dicatur homo & mali homines diabolus dicantur: sic Christus caput eorum qui sunt de eius regno tanta vnione sibi coniungit, vt omnes dignitates eis communicet. vt enim ille filius est natura, sic & illi filij Dei adoptione. Ioan. 1. & 1. Ioan. 3. Ioan. 1.
Rom. 8. & Gal. 3. & 4. Ille dilectus patri sic 1. Ioan. 3.
& illi per eum Ephes. 2. gratificauit nos in Rom. 8.
dilecto filio suo. & Ioann. 16. pater amat Gal. 3. & 4.
vos, sicut ille est omnium haeres. Hebr. 1. Ephes. 2.
Ita & isti haeres inquit Dei cohaeres Ioan. 16.
autem Christi. Rom. 8. & Gal. 4. Ille eccle- Heb. 1.
stis est. 1. Cor. 15. sic & isti, qui habent suum Rom. 8.
nomen & municipatum in caelis, vbi Galat. 4.
nomina eorum scripta sunt. Non enim 1. Cor. 15.
(inquit) habemus ciuitatem permanen-
tem, sed futuram inquirimus. Hebr. 13. Hebr. 13.

Vnum quod maximè tribuit Christo, diuinus sermo est quod sit vnctus à patre per spiritum, rex & sacerdos. Vnde omnes sui regni eadem vnctione spiritus sancti dicuntur, & reges sacerdotes. Apoc. 1. & 5. Fecisti nos Deo nostro reges & sacerdotes & 1. Pet. 2. vos estis genus electum, regale sacerdotium, Municipatus Romanus magno pretio emebatur. Act. 22. At qui nacti erant eam ciuilitatem non donabantur regia, vel imperatoria dignitate, vel Põtificia: quemadmodum ij, qui sunt ciues sanctorum, & domestici Dei sub rege Christo. Notandũ tamen, quòd duplex est sacerdotium, sicut & regnum, quoddam internum, alterum autem externum & publicum: Regnum internum commune est omnibus Christianis, qui Christi regis facti sunt membra in ipso baptisate, illos regit, inhabitatque inuisibiliter vt dissipet omne malum. Rex (inquit Salomon) qui sedet in folio, dissipat omne malum. Illos inquam per spiritum suum, vngit eos reges sicut ipse est rex potentissimus super carnem, mundum, diabolum, peccatum, mortem & infernum: sic & Christiani per Christum in eis re-

Apoc. 1. & 5

1. Pet. 2.

Act. 22.

Prouerb. 20.

gnātem quos oportet vincere. diabolū cum omnibus eius tentationibus, & carnem cum eius illecebris, ita peccatum & mundum vt consequamur coronam regiam. Id autem præstare non poteramus sine Christo rege. Quinimo eramus horum serui. At nunc per Christum non tantum asserti sumus à seruitute istorum, sed & facti superiores, & reges super omnes hostes spirituales, peccatum, mortem, infernum, diabolū. *Lu. 10.* Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Omnia (inquit Paulus) possum in eò, qui me confortat. *Philip. 4.* Illi enim sunt veri reges qui dominantur suis malis affectibus. Maior est (inquit Salomon) qui dominantur animo suo expugnatore urbium. De illa autem vnctione spiritus sancti qua sumus reges & sacerdotes, fusissimè loquitur. *Paul. Ephes. 1. & 4. 1. Thes. 4. 2. ad Tim. 1. & 1. Ioan. 2.* Tandiu enim sumus reges, quandiu Christus regnat in nobis. Istud regnum spirituale cognouerunt Seneca de clemētia, & epistola 25. & 37. ad Lucillum. & Cicero in orat. pro Marcello *Ouid. epist. 4. & 3. de*

*Luc. 10.**Philip. 4.**Proverb. 16.**Eph. 1. & 4.**1. Thes. 4.**2. Tim. 1.**1. Ioan. 2.*

Tristibus & Boetius 3. Cōsolat. Qui se vo-
let esse potentem, animos domet ille fe-
roces, &c. Nulli tamen cōsecuti sunt hoc
regnum, nisi per fidem vnus Christi re-
gis. Alterum est autem regnum externū,
non commune omnibus: aliās polytia po-
puli Dei fuisset omnium pessima. Tribui
Iuda siquidem datum est regnum Israel.
Gen. 49. 2. Reg. 7. Quod regnum solum
erat verum: institutum à Deo. Cætera au-
tem regna primum ortum habuerunt à
Tyrannide, vt patet de Nemroth, Nino,
Romanis, &c. Hactenus de regno eorum
qui sub Christo militant.

Gen. 49.
& Reg. 7.

C A P. 36

*Quomodo omnes Christiani sint sacer-
dotes, & de duplici sacerdotio.*

Non desunt hæretici qui asse-
rant omnes Christianos ex
ipsa vnctione baptismi esse
sacerdotes, nihili pendentes
vnctionem sacerdotalem (qua hactenus
vsa est ecclesia) cum Ioan. Vuiclefuo Pet.
Vualdone & cæteris id genus pestibus.
Igitur aduertendū est quòd olim in po-
pulo Dei primogenitus erat rex & sacer-
dos & illud erat ius primogenituræ de

Psal. 104.
Nolite tan-
gere ciuissos
meos.

quo, Gen. 28. Nos verò qui nacti sumus *Gene. 28.*
 illam primogenituram per Christum qui
 est primogenitus, Colof. 1. Indepti sumus *Colof. 1.*
 vtrūque videlicet & regnum & sacerdo-
 tium. De regno paulò antiè: nūc de sacer-
 dotio differēdum, quod similiter est du-
 plex, sicut de regno præfati sumus, inter-
 num videlicet, & externum publicum.
 Interni enim interest offerre Deo sacri-
 ficiū internum, Ioan. 4. Veri adoratores, *Ioan. 4.*
 adorabunt in spiritu & veritate, cuius sa-
 crificij signum est sacrificiū visibile, ex-
 ternum 10. de Ciuita. Illud internum sa-
 crificiū est, quo quis offert se & sua in
 Dei obsequium, animam per contritio-
 nem & humilitatem, Psal. 50. Sacrificiū
 Deo spiritus cōtribulatus, cor contritum
 & humiliatum Deus non despiciet. Item
 corpus, Rom. 12. Primo illud exponendo *Rom. 12.*
 morti pro Christo, ad Phil. 2. & 2. ad Ti-
 mot. 4. Ego enim iam immolor, & tem-
 pus meæ resolutionis instat: secūdo mor-
 tificatione, 1. Corint. 9. Castigo corpus *1. Cor. 9.*
 meum, & in seruitutē redigo, & 2. Cor. 4. *2. Cor. 4.*
 Semper mortificationem Iesu Christi in
 corpore nostro, circumferentes vt & vita
 Iesu manifestetur. In corporibus nostris.

Tertiò demum addicendo illud ad exe-
 quēda opera iustitiæ, & diuini cultus, bo-
 na externa per eleemosynā & opera cha-
 ritatis, Hebr. 13. beneficentiæ & commu-
 nionis nolite obliuisci: talib⁹ hostiis pro-
 meretur Deus. Illud sacrificium internū
 omnibus Christianis commune est, co-
 lere Deum in spiritu, quod nō possumus
 sine spiritu Dei, per quem colimus ipsum
 Deum fide, spe, charitate, timore Dei, &
 obedientia. Extremum autem etiam om-
 nibus Christianis commune, est offerre
 orationem, Psal. 140. Eleuatio manuum
 mearū sacrificium vespertinū. Item lau-
 dare, gratias agere pro beneficiis receptis
 per Christum, gratia, remissione peccato-
 rū, vita æterna, &c. Psal. 49. Immola Deo
 sacrificium laudis, & Psal. 115. & Esa. 61.
 Plantatio Domini sumus ad glorifican-
 dum illum. Item confiteri, laudare no-
 men Domini, inuocare, glorificare, ho-
 norare, commēdare publicè gloriā Dei,
 vt alij Deo fidant & colant, Psal. 33. ma-
 gnificate Dominum mecum & 65. veni-
 te, audite, & narrabo vobis quanta fecit
 animæ meæ, sic Psal. 20. Exaltare Domi-
 mine in virtute tua demum cantabimus,

& psallemus virtutes tuas. Idem, Psal. 9. *Psal. 9. 21.*
 21. 117. & 144. Magnitudinem tuam nar- *117. & 144*
 rabunt. Ista pertinent ad 2. præceptum,
 quemadmodum & interna sacrificia ad
 primum. Ad tertium autem præceptum
 pertinet ista sacrificia: audire verbū Dei,
 meditari, admirari, docere alios, quiesce- *Luc. 10.*
 re in verbo Dei, Luc. 10. Colere Deum sa-
 cramentis, baptismo, Eucharistia, patien-
 tia, &c. Alia autem consistunt in mortifi-
 catione sui, & operibus charitatis, per quæ
 agimus Deo gratias pro beneficiis eius,
 testamur obedientiam nostram, quæ præ-
 stat omnibus externis sacrificiis. *1. Reg. 15.*
 veluti & misericordia, *Matt. 9. Oz. 6.* Mi-
 sericordiam volo, & non sacrificium. Per
 bona etiam opera, quæ sunt externa sa-
 crificia, exercemus fidē, inuitamus alios
 ad Deum laudandum, *Matth. 5.* Videant
 opera vestra bona, & glorificent patrem
 vestrum qui in cælis est. Cognitio autem
 Dei, quam natura habemus, *Rom. 1.* In-
 ducit nos ad præstandum ei obsequium,
 & testandum de eius cognitione: non tã-
 tum quòd sit, quinimo quòd omnia gu-
 bernet & cõseruet. Vnde illum colimus,
 honoramus, gratias agimus: Sacrificium

enim est præcipua pars cultus diuini. Vnde ex Aristotele i. cœli. natura docet nos sacrificare Deo, quæ colim⁹, hymno, adoratione, & sacrificio, seu oblatione. Quæ obrem diabolus sciens sacrificari esse cultum Dei, volebat sibi sacrificium non solum animalia, imò filios & filias, Psal. 105. Immolauerunt filios suos & filias suas dæmoniis, Deut. 32. 3. Reg. II. & Hiere. 32. cultum Dei verū & Deo gratum, qui est sacrificium Eucharisticū: docet nos spiritus sanctus qui per fidem in Christum datur, Gal. 3. a quo omne bonum. Item fides præcipuè quam habemus de vero sacrificio expiatorio Christi, quod spectabant omnia antiquorū sacrificia, Heb. II. Fide vberiorē hostiam obtulit Abel. Illa fide sacrificij Christi in remissionem peccatorum expers fuit Cain. Idcirco sacrificium suum externum haudquaquā fuit Deo gratum, & acceptū. Ista fide caruerunt Gentiles qui tantum naturæ instinctu sacrificarunt: quorum sacrificia non probauit Dominus. Illi siquidem tantum externa sacrificia patrum imitati sunt, nō interna nec fidem. Nam cum audissent quòd Abraham qui iussu Dei voluit im-

Psal. 105.

Deut. 32.

3. Reg. II.

Hiere. 32.

Heb. II.

Gene. 22.

molare filium suum, placuit Deo, sine ver-
 bo Dei immolarunt filios suos. Patrum si-
 quidem sacrificia protestabantur fidem
 de sacrificio Christi. Item per illa osten-
 debant se gratos Deo pro eius beneficiis,
 vt Noe, Gen. 9. Immolat Deo quod con- *Gene. 9.*
 seruasset eum in diluuiō. eodē modo Ia-
 cob in reditu de Mesopotamia, Gen. 32. *Gene. 32.*
 Si enim Adam nō peccasset, vtique fuif-
 sent sacrificia Eucharistica, id est laudis,
 & gratiarum actionis Deo grata: Nec
 fuisset opus sacrificio expiatorio pro pec-
 catis, quod solus Christus absoluit, qui
 vna oblatione sanctificauit in sempiter-
 nū sanctificatos, Heb. 10. At nunc post ca- *Hebr. 10.*
 sum generis humani nullum obsequium,
 nulla laus, nulla gratiarum actio est Deo
 grata sine sacrificio illo expiatorio Chri-
 sti, quod solum nos reconciliat Deo, so-
 lum emundat conscientias nostras ab o-
 peribus mortuis, dat remissionem pecca-
 torum, satisfacit pro peccatis, placat iram
 Dei ad æternā iustitiam. Ego inquit Do-
 minus, Ioā. 17. pro eis sacrificio me ipsum. *Ioan. 17.*
 per illud nos sumus grati Deo, Ephe. 2. &
 sacrificia nostra grata, tametsi imperfe-
 cta. Illius sacrificij fuerūt vmbra & figura

omnia veteris legis sacrificia ex August. 10. de Ciuit. & de fide ad Petrum 20. lib. contra Faustum & 1. lib. contra aduersarium legis & prophetarū. Vnde nos quos creauerat Dominus ad sacrificandum ei hostiam laudis, vt eum cognosceremus & amaremus, nihil horum possumus prestare sine Christo, & eius sacrificio. Hactenus de sacerdotio spirituali, & sacrificiis expiatorio & eucharistico.

CAP. 37 *De externo & publico sacerdotio.*

Non est recens hæresis asserens omnes Christianos esse sacerdotes. Hęc enim in ipso nascētis ecclesiæ exordio, præcipuè à morte Apostolorum, superfeminata est à satore zizaniorum diabolo ex Tertuliano, de præscriptionibus hæreticorum, & Cypriano epistola 9. 3. lib. ad Rogatianum episcopum. Eam hæresim reduxit in medium Mart. Luth. lib. de capt. Babylonica. Vnde pro cognitione huius notandum venit quod à principio orbis conditi, fuit differētia inter sacerdotes, reges & vulgus, Primus homo Adam constitutus est à Deo rex orbis. Gen. 1. & Psalm. 8. qui

qui postmodum facta promissione de Christo venturo, qui sua morte contereret regnum peccati & mortis, per fidem Christi recepit spiritum sanctum. per cuius vntionem factus est sacerdos & rex, qui demum cœpit sacrificare Domino, vt per sacrificia illa externa, protestaretur fidem vnus sacrificij Christi, per quod saluatus est, à quo sine scriptura vsque Moysen didicerunt omnes posteri eius, sacrificare Abel, Enoch, Noe, Abraham, Isaac, Iacob, &c. Hinc factum est, vt omnes primogeniti populi Dei, exēplo Adę essent sacerdotes & reges, seu Domini aliorum. Melchisedech enim, Gen. 14. quem dicunt Hebræi fuisse Sem primogenitum Noe, erat Rex & sacerdos: sic & Gethro. Exo. 3. & 18. vsque ad Ruben primogenitū Iacob, qui suis sceleribus amisit primogenituram, vnde regnum cōtū est tribui Iuda, & sacerdotium tribui Leui. Gen. 49. Tanti enim erat apud Gentes sacerdotalis illa dignitas, vt multi reges sibi sacerdotium vendicarent: vt patet de Magis Matt. 2. qui ex Chrysostomo erāt reges Persici, qui ex hystoria tripart. erant etiam sacerdotes. Itaque erant Phi-

Gen. 14°

Exo. 3. & 18

Gen. 49°

Matth. 2.

losophi reges & sacerdotes, Dardanus,
 Priamus, reges Troianorum erant sacer-
 dotes. Vnde Poeta: *Rex Annus rex idē hominū Phœbiq; sacerdos*
Vitis & sacra redimitus tempora Lauro.
 Apud Hæbræos enim erat, & regnum ve-
 rum, & sacerdotium: non tamen omnes
 erant reges. Deut. 17. & lib. Reg. nec om-
 nes sacerdotes Exo. 28. & Num. 4. Vide
 quā immaniter est animaduersum à
 Deo in eos, qui nisi sunt sibi munus sacer-
 dotale, afrogare: vt patet Num. 16. 2. Reg.
 6. 2. Paral. 28. Ideo illa Petri sententia quā
 adducit hæreticus. 1. Petr. 2. vos estis ge-
 nus electum, regale sacerdotium. desump-
 ta est ex Exo. 19. & dicta erat Iudæis. si
 ergo omnes Christiani sint sacerdotes,
 externi erunt & reges, & apud Iudæos
 omnes fuissent & reges sacerdotes: quod
 statim probauimus falsum. Nam soli de
 tribu Leui erant sacerdotes, & de tribu
 Iuda reges. Vnde in nouo testamēto pri-
 mi sacerdotes à Christo pontifice ordi-
 nati sunt super corpus eius verū. Luc. 22.
 Hæc quotiescunque feceritis, in meam me-
 moriam facietis: hoc facite in meam cō-
 memoracionem. Hoc, videlicet offerre

Deut. 17.
 Exo. 28.
 Num. 4.

Num. 16.
 2. Reg. 6.
 2. Paral. 28.
 1. Petr. 2.

Exo. 19.

Luc. 22.

Luc. 22.

mystice, benedicere mystica benedictione, id est consecrare, recipere, distribuere, orare, & gratias agere. Super corpus autem mysticum Christi, id est ecclesia, præbita est illis sacerdotalis potestas. Ioã. Ioan. 20.
 20. Quorum remiseritis peccata, & quorum retinueritis, &c. Demum successores Apostolorum ordinati sunt ab eis, & eorū successoribus. ad Tit. 1. & 1. ad Tim. Tit. 1.
 4. vnde 1. ad Corint. 14. Nunquid omnes 1. Tim. 4.
 Apostoli? nec quidem omnes sacerdotes. nemo quippe sibi sumit honorem, nisi qui vocatus à Deo tanquam Aaron. 1. Cor. 14.
 Hebr. 5. Qualis esset $\pi\omega\lambda\lambda\eta\tau\epsilon\iota\alpha$ si omnes essent reges? contra doctrinam Pauli Rom. Rom. 13.
 13. & 1. Petr. 2. Item si omnes essent sacerdotes? Nam secundum hæreticos episcopus non differt à sacerdote, omnes ergo essent episcopi, contra illud Act. 20. & 1. Petr. 2.
 Hebr. 13. Inter Gentiles enim semper extitit differentia: inter sacerdotes & vulgus, quod perspicuum est ex Genes. 47. & historiis Ethnicorum. de quo Hieronym. Act. 20.
 contra Iovinianum. ad destruendā enim legem nihil magis conduceit quàm abolere sacerdotium Hebr. 7. vnde Cyprian. Hebr. 13.
 ad Cornel. papam. epist. 3. lib. 1. Neque Gen. 47.

enim aliunde hæreses orta sunt, aut nata
 scismata: quam inde quod sacerdoti Dei
 non obtemperatur, nec vnus in ecclesia
 sacerdos ad tempus & ad tempus iudex
 vice Christi cogitatur cui secundum ma-
 gisteria diuina obtemperet fraternitas
 vniuersa. Item Cypr. planè episcopi non
 de voluntate Dei fiunt, qui extra eccle-
 siam fiunt, sed contra dispositionem &
 traditionem euangelij fiunt, sicut Domi-
 nus per Oze. 8. Ipsi regnauerunt, & non
 ex me. Et Esa. 8. vñ filij desertores, vt face-
 retis consilium, & non ex me. Vt autem
 in summa concludam, qui sunt de regno
 Christi, vocantur dij. Ioan. 10. similes an-
 gelis. Matt. 22. Reges omnium quod pa-
 tebit in manifestatione regni Christi. Re-
 gnum & sacerdotium erunt æterna, sicut
 & Christi. soli illi vocantur sancti. Rom. 8.
 Eph. 1. amici Dei Ioan. 15. Fratres Christi
 Hebr. 2. & Matth. 25. cohæredes Christi.
 Rom. 8. & Gal. 4. sunt oues ouilis Christi
 pastoris Ioan. 21. matres Christi. Matt. 12.
 quibus obedit ad nutum. Ios. 10. obedi-
 te Deo voci hominis sunt veri & soli no-
 biles. Nã vera nobilitas est virtus ex phi-
 losophis, poetis, Hieronymo ad Celan-

Oze. 8.

Esa. 8.

Ioan. 10.

Matt. 22.

Rom. 8.

Eph. 1.

Ioan. 15.

Hebr. 2.

Matth. 25.

Rom. 8.

Galat. 4.

Ioan. 21.

Matth. 12.

Iosu. 10.

cuius à Deo est origo, orta simul cū mente diuina. Prima autem lex est in Deo, à qua omnes leges. Illam legē in Deo nos prouidentiam appellamus. Lex etiā est dictamen rationis practicæ, in præsidente quo subditi gubernantur. Et quia tota communitas vniuersi regitur à prouidentia diuina, Ipsa ratio rerum gubernandarum à Deo habet rationem legis, quæ dicitur lex æterna, quæ est summa ratio, unde omnes leges proficiscuntur. Ab illa æterna lege vt omne verum à primo vero. Illa lex facit vt omnia sint ordinatissima. Lex æterna non differt à voluntate Dei, & prouidentia qua mūdum regit. ex August. enim idem est voluntas Dei, & lex æterna volūtas respectu boni, vt eum acceptans & lex vt ordinat quod bonum est. Ratio diuinæ sapientiæ, vt est directiua omnium actuum & motuum, mouens omnia ad debitum finem, seu ratio gubernationis rerum in Deo & diuina prouidentia, cui omnia obediunt. Habet vim legis, cui subduntur omnia. Tria autem concurrunt ad legem, autoritas, quæ tribuitur patri: veritas, quæ filio: & bonitas. (Nam ordinatur ad bonū) spiritui sancto.

Plato in
Tim. Phe.
gorg. 1. de
reg. C. min.

August. 1. de
libero arbi.
Cic. 1. de
leg.

Illi subijciuntur omnia, & licet leges hu-
 manæ non puniant omnia peccata, ta-
 men secundum illam legem æternā nul-
 lum malum impunitum. De hoc August.
 19. Ciuit. primo de libero arbitrio, de ve-
 ra religione & lib. cōfess. Leges quæ par-
 ticipāt de ratione recta, omnes sunt à le-
 ge æternā. & quia lex æternā est summa
 ratio in Deo, ars diuina, sapientia ordinās
 creaturam, & mōtum eius. Tūnc sumus
 recti quando conformamur legi æternæ
 Dei, vt velimus quæ ille vult nos velle, ad
 illam aspiciendū vt illam impleamus vo-
 luntatem quæ nobis patet per legem re-
 uelata[m] quam dicimus voluntatem signi.
 Lex æternā imprimat in anima nostra le-
 gem naturalem, vt suam imaginem quæ
 cum natura nobis indita est, quæ est regu-
 la liberi arbitrij, quod potest aliquid ap-
 petere, vel nō, vnde regulat eum in ope-
 rationem boni, ne subijciatur inferiori,
 id est peccato: vel sensui corporis. Leges,
 ostendunt debitum boni faciendi, & ma-
 li vitandi gratia, & virtutes præstant ad id
 facilitatem. Lex naturalis ita impressa est
 indelebilis per essentiā, sicut imago Dei:
 sed delebilis quātum ad actum per tene-

- bras peccati, illa dicitur in genere quid bonum vel malum. Non facias aliis, *Matt. 7. Tob. 4. Eccle. 17.* Quoad prima principia practica omnibus communis, quantum attinet ad notitiam & dictamē, sicut prima principia speculatiua notis terminis, quod illa docet vniuersaliter, lex moralis docet in particulari. Illa naturalis docet Deum colendum vt seruetur religio. Nam cognitio Dei omnibus est impressa. *Rom. 1. & Damas.* docet præterea diligēdum proximum, vt seruetur pax & tranquillitas. Illa docet facere aliis quæ nobis optamus fieri. Non enim tantum ex lege naturæ est notus Deus, quinimò eius sempiterna virtus & diuinitas, *Ro. 1.* Quod sit æternus & quod sua diuinitas creat, gubernat, & cōseruat omnia, quod præmiat bonos, & puniat malos. Ex peccato tamen primi hominis contraximus errorem in intellectu, & impietatem in voluntate, *Rom. 1.* vt nō possimus in particulari cognoscere Deū, neque amare. Nam homo comparatus est iumentis, *Psal. 48.* Animalis autem homo non percipit ea quæ Dei sunt scilicet cognoscere eum verè, & verè diligere. *Rom. 7.* Non

enim quòd volo hoc facio. Non enim erat oblitterata lex naturæ, sed obscurata, Rom. 1. & Act. 17. & August. quæst. 4. lib. quæst. noui & veteris testamenti: vnde opus erat spiritu sancto, Ioan. 16. qui doceret nos omnē veritatem, infunderet nobis fidem & charitatem, vt possimus eum adorare in spiritu & veritate. Dominus ergo per angelos dedit legē Moyli, Gal. 3. & Act. 7. quæ exponit nobis in particula-ri lege naturæ voluntatē Dei, & quomodo poterimus esse grati Deo, & ostendit opera quæ placent Deo: quæ primū data est Iudæis, Rom. 3. eo quòd ex illis nasciturus esset Christus, propter quem data tot priuilegia illi populo, & non tantū data est ad explicationem legis naturæ, sed etiam in signum discretionis illius populi, electi à Deo, & professionis fidei vnius Dei. Illa requirit perfectam obedientiam, & internam ex toto corde, Deut. 6. & 10. Ios. 12. & 14. & Matth. 22. & damnat eos qui non præstant. Deut. 27. & Gal. 3. Facit cognoscere peccatum, sed non remittit. Rom. 3. 4. 5. 7. Illa tamen lex decalogi Moyli data ob legem carnis sine spiritu (qui concupiscit aduersus car-

Rom. 1.

Act. 17.

Ioan. 16.

Gal. 3.

Act. 7.

Rom. 3.

Deuter. 6.

10.

Ios. 12. & 14.

Matt. 22.

Deute. 27.

Gala. 3.

Rom. 3. 4.

5. 7.

nem, & facit nos spirituales, est occasio
 Rom. 7. peccati, Ro. 7. Ideo remittit nos ad Chri-
 stum, per cuius fidem datus spiritus san-
 ctus, & gratia. Lex enim pedagogus est
 Gala. 3. in Christo, ad Gal. 3. coercens nos, accu-
 Rom. 4. sans, terrens, damnans, Rom. 4. Lex iram
 operatur. Ideo non quietat cōscientiam,
 sed fides promissionis per Christum. Vn-
 de iustificati fide & recepto spiritu sancto
 per eā præstamus quæ Deus vult amore.
 Vt autem paucis exponamus leges regni
 Christi: Nota quòd triplex est lex, qua il-
 lud regnū regitur, scilicet naturæ, quæ est
 æterna: secunda est lex Moyfi scripta, quæ
 est explicatiua legis naturæ, & euāgelica;
 quæ non est alia à lege Moyfi, si literam
 attendas: sicut nec illa à lege naturæ: Nā
 quemadmodum ab Abel vsque ad vlti-
 mum electa non est nisi vna Ecclesia, cu-
 ius caput est Christus, Ephes. 1. 4. & 5. &
 Colof. 1. à quo tota gratia membrorum.
 Ioan. 1. & est vnā fides de Deo & Christo
 promisso, sine qua nullus vnquā saluatus
 est, Heb. 5. & 11. & 2. Cor. 4. Habētes eūdē
 2. Cor. 4. spiritum fidei. Item Act. 4. Non est aliud
 nomen sub cælo, & c. Ita fuit semper vna
 lex ab vnitrate fidei, quæ quidem fides est

vna ab vnitare obiecti, id est Christi capitis nostri, & redemptoris, quem expectabant ab Abel omnes iusti: in quo nobiscum acceperunt repromissiones. Heb. 11. De quo August. lib. hypenast. respon-
 sione tertia. Item secundo contra aduersarium legis & prophetarum, & libro de nuptiis. Præterea vnus est legislator in lege & euangelio, scilicet Deus: in veteri testamento per angelos & prophetas, in nouo testamento per Christum. Hebr. 1. Item est vnitas spiritus, qui locutus est per prophetas & Apostolos. Est vnitas fidei & termini communis vtriusque testamenti. At in illa vna lege quædam sunt essentialia legis, quædam verò accidentalia, quæ fuerunt diuersa in lege naturæ scripta, & euangelio. Essentialia legis sunt decalogus. Exo. 19. in duabus tabulis. Accidentalibus: alia ante Abraham, alia tempore illius, alia post eum. Nam antè non fuit circumcisio. Gen. 17. Iudicialia fuerunt propolitia huius populi. Nam viuebant legibus regum, sub quibus degabant, quæ cessarunt ablato sceptro. Caremonialia autem erant pro cultu Dei, & ne celeret idola, & essent figuræ rerum noui testa-

Hebr. 11.

Ep. 100

p. 101

102

Hebr. 1.

103

Exod. 19.

Gen. 17.

menti, quæ consummata sunt in morte Christi, & velut scissum. & quia per Christum ablata est idololatria, & per eum impletæ figuræ: qui seruaret ea fateretur Christum non venisse, & Deum esse mendacem, qui promisit Christum venturum, ablato sceptro. Genes. 49. Item post 70. hebdomadas annorum, & stante secundo templo. Malach. 3. & Aggei 2. Tamen quia scriptura promittit nouam legem, Hier. 31. & Hebr. 8. videtur quod euāgelium sit alia lex, vel quod Deus pater sit mutabilis, vel quod filius aboleuerit legem paternam: cum tamen protestatus sit se non venisse ut solueret legem sed adimpleret. Quare maximè notandū venit, quod Apostolus & alij cōferendo legē ad euāgeliū, nō cōparat legē Moyse scriptam foris, ad legē euāgelicam, etiam foris scriptam: quia eadem est: neque cognitionem vnius ad cognitionē alterius: sed ad id quod Moyse fecit dādo legē, & Christus. Nam Moyse nihil fecit dando legem foris, nisi quia exhibuit scripturam de actibus virtutum, & præceptā operū que debent facere vel vitare. Nam lex ex Cicerone dicitur quia in ea legimus quid

Gen. 49.

Malac. 3.
Aggei 2.Hier. 31.
Hebr. 8.

faciendum. Ideo Rom. 3. dicitur lex opē- Rom. 3.
 rum, sed Christus tradendo legem euā-
 gelicam, operatus est in nobis spiritum
 fidei, & charitatis, seu spiritum sanctum
 per fidem, qui infundit charitatē. Rom. 5. Rom. 5. 8.
 8. Liberans nos à dominio peccati, vt ex
 amore faciamus. Rom. 8. non accepistis Rom. 8.
 spiritum seruitutis, &c. qui spiritu agun-
 tur: qui iuuat infirmitatem nostram. Vn-
 de dicitur lex fidei, iustitiæ Dei, lex spi-
 ritus vitæ. Rom. 3. 8. vide 2. Cor. 3. & Au- Rom. 3. 8.
 gust. de spiritu & litera. Decalogus occa- 2. Cor. 3.
 sionaliter est litera occidēs, nisi adsit au-
 xilium gratiæ ad implendum legem. Au-
 gust. contra Faustum. in lege veteri sunt
 præcepta vitæ agendæ, & præcepta vitæ
 significandæ. Vnde moralia determinant
 vniuersalia legis naturæ, cæremonialia
 cultum Dei, quem docet lex naturæ. Iu-
 dicialia sunt de iustitia seruanda inter ho-
 mines: lex ordinat nos quoad Deum &
 proximum: Cæremonialia docent nos
 de cultu interno quem adumbrant. Psal. Psal. 49. 50
 49. 50. Ioan. 4. Rom. 2. Coloss. 2. Deut. 3. Ioan. 4.
 & 10. Ideo conqueritur Dominus de Iu- Rom. 2.
 daeis, quòd tantum externè eum colerēt. Coloss. 2.
 Esa. 29. Matth. 15. & alibi assatim: & Chri- Deut. 3. 10.
Esa. 29.
Matth. 15.

stus docet sabbatum spirituale Iudæis, quasi imperfectis & pueris, promittebantur terrena pro obseruatione legis.

Deute. 28.

Leuit. 26.

Esa. 1.

Ioan. 17.

Rom. 4.

Gal. 3. & 4

Deuter. 28. Leuit. 26. Esa. 1. sed per fidem promittuntur æterna. Ex August. enim præmium fidei est visio, de qua Ioan. 17. Si enim ex lege esset hæreditas, abolita est fides. Rom. 4. Galat. 3. & 4. Nam per fidem sumus filij Dei, & non per legem. Si autem filij, & hæredes. Opera autem legis augment illam hæreditatē, in qua vnusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem. Matth. 16. 1. Cor. 3. Sicut Iacob dedit Ioseph hæreditatem cum cæteris filiis, sed propter præstita obsequia dicit, Genes. 48. Do tibi extra fratres tuos partem & prædium, &c. de quo Ioan. 4. Nouum autem testamentum propriè est gratia, quæ est præcipuum in euangelio.

Matth. 16.

1. Cor. 3.

Genes. 49.

Ioan. 4.

Nam 9. Eth. Vna quæque res videtur illud esse quod est in ea potissimum. Sed potissimum & in quo tota virtus noui testamenti consistit, est gratia spiritus sancti, quæ datur per fidem Christi. Itaque dicitur lex fidei. Roman. 3. & spiritus lex

Rom. 3. & 8

Rom. 8. August. de spiritu & litera. Lex factorum scripta est in tabulis lapideis,

fed fidei in cordibus fidelium, quæ non
 est aliud quàm præsentia spiritus sancti &
 gratia eius. Vnde euangelium non conti-
 net nisi ea quæ pertinent ad gratiam spi-
 ritus sancti, vel vt dispositiua: quemadmo-
 dum est fides in intellectu, quæ exponit
 credenda de diuinitate & humanitate
 Christi. Quantum ad affectum docet cõ-
 temptum sui & mundi, per quem fit ca-
 pax spiritus sancti, quem mundus non po-
 test capere. Ioan. 14. qui arguit mundum Ioan. 14.
 de peccato: vel continet quæ pertinent
 ad vsum gratiæ spiritualis, õpera virtutũ,
 & ad illa mouet. Igitur per fidem de Chri-
 sto per quem gratia datur, & spiritus san-
 ctus, pertinet homo ad nouum testamẽ-
 tum. Augu. contra Adamant. Breuis dif-
 ferentia legis & euangelij, timor & amor.
 vetus testamẽtum est scriptura legis, quæ
 ostendit infirmitatem nostram, & pecca-
 tum: sed non aufert. Ideo ostendit neces-
 sitatem gratiæ Christi, ad quam nos re-
 mittit. Vnde lex est occasio ad fidẽ Chri-
 sti. Gal. 3. sine quo nõ datur gratia, remis-
 sio peccatorum, Spiritus sanctus, iustifica-
 tio. Nam iustitiã quæ est ex lege, non pos-
 sumus opponere iræ Dei, cum perfectè

Galat. 3i

Pfal. 129. non satisfaciamus legi, vnde. *Pfal.* 129. Si
Pfal. 142. iniquitates obseruaueris domine, &c. &
Iob. 9. 142. Nō intres in iudiciū cum seruo tuo,
Eccle. 7. quia non iustificabitur in conspectu tuo
3. Reg. 3. 2. Paralip. 6. August. vq̄ hominum vitæ,
2. Para. 6. quantuncunq̄ laudabili, si remota mi-
Luc. 24. sericordia iudicetur. Vnde euangeliū cō-
2. Ioan. 2. plectitur duo, scilicet remissionem pec-
 catorum, & penitentiam, quæ est via ad il-
 lam *Luc.* 24. Nostra iustitia est confessio
 nostræ iniustitiæ. 1. *Ioan.* 2. Si cōfiteamur
 peccata nostra, &c. idē hieronymi lib. 1.
 contra Pelagianos. Quotidie enim defi-
 cimus à regula nostra, id est a lege Dei.
 Ideo spes nostra nō est in iusticia nostra,
 vel operibus: sed in misericordia ignoscē-
 te iniquitates nostras per Christum. *Pfal.*
Rom. 4. 31. & *Rom.* 4. Beati quorum remissæ sunt
Luc. 21. iniquitates *Lu.* 21. In remissionem pecca-
Act. 13. torum eorum *Act.* 13. Per illum datur re-
 missio &c. Est ergo confugiendum ad iu-
 stitiam Christi 1. *Cor.* 1. *Rom.* 5. 8. & 10. 1.
1. Cor. 15. 2. *Cor.* 5. Oportet nos tegi Chri-
2. Cor. 5. sto *Pfal.* 31. & induere illum, & iustitiam
Pfal. 31. eius. *Rom.* 13. *Gal.* 3. vt compareamus co-
Rom. 13. ram tribunali Dei, sicut *Iacob* in veste
Galat. 3. Esau

Esau primogeniti. Non igitur sufficit lex factorum sine iustitia Christi, quæ fide nobis datur. In nobis sumus Adam, & in Christo iusti. Augustinus super Ioan. tractatu 3. cap. 1. Lib. 5. cōtra Iulianum 2. retract. & serm. 3. Psal. 118. Hierony. 2. & 3. contra Pelag. Cypr. 2. de immortalitate animæ. Ambrosius 1. de fuga sæculi. En necessitatem legis gratiæ, ad quã nos remittit lex, quæ non sanat vetustatem veteremque hominem, qui tantum spiritu renouatur, qui datur per fidem. Non enim lex dicitur vetus testamentum à tempore. Nam euangeliũ prius est lege decalogi, Gen. 3. Vbi promissa est gratia, remissio peccatorum, & reconciliatio per Christum. illud autem est euangelium. Vbi autem est iubēs litera, siue sit in scriptura legis Moysi, siue euangeliij, ibi est vetus testamentum, docens quid requirat Deus à nobis, quid facere vel omittere debeamus, externè & internè, quod ex amore non timore, vel affectione commodi, sed virtutis amore: & tamen non exhibet vires necessarias ob legem carnis, quæ obliſtit legi Dei. Rom. 7. 8. & Gal. 5. Opus est igitur spiritu sancto qui innouet & sanat vo-

Rom. 7. 8.

Gala. 5.

Gen. 6. luntatem pronam ad malū, *Gene. 6.* & ad
1. Ioan. 4. amorem sui, idque per charitatē, quæ fo-
 ris mittit timorem, *1. Ioan. 4.* & adimit illū
 amorem sui inordinatum. Sine illo spiri-
 tu lex non operatur iustitiā, sed iram non
 auferet vetustatē peccati, sed auget, *Ro. 7.*
 & *8.* Erimus iusti coram hominibus, sed
 non coram Deo, qui videt interiora. Illa
 est disputatio Pauli cōtra Iudæos, qui ar-
 bitrantur se posse satisfacere legi, & iusti-
 ficari sine Christo & eius gratia. Euāge-
 lium enim, quod est bona nunciatio, nū-
 ciat remissionem peccatorū & spiritum
 innovantē: à quo est etiam remissio pec-
 catorum. *1. Cor. 6.* Dicitur etiam euāge-
 lium, *Rom. 1.* virtus in salutem: quia affert
 virtutem & salutem omni credenti. Illa
 Christi iustitia erat velata in veteri testa-
 mento, *Rom. 3.* *Gal. 3. 2.* *Cor. 3.* Sed reue-
 lata in nouo ad Titum *2. & 3.* & *Ioan. 1.* Il-
1. Cor. 6. le spiritus etiam quem affert euāgelium
Rem. 1. docet nos omnia bona opera tribuere
 Deo: ille concupiscit aduersus carnem, &
Rom. 3. mortificat eam, *Rom. 8.* & *Gal. 5.* Illo agū-
Galat. 3. tur filij Dei tanto impetu gratiæ, vt vix
2. Cor. 3. agant, Lex igitur ostendit peccatum, &
Tit. 3. & 3. Euāgelium tollit, Lex ducit ad pœnitē-
Ioan. 1.

Rom. 8.
Gal. 5.

tiam, & Euāgelium affert gratiam, quam
consequimur per Christum. Ioan. 1. Lex ^{Ioan. 1.}

per Moysen data est: quæ explicata est
per Christum. Mat. 5. 6. 7. 12. Ioan. 4. & 7.

Mala. vlt. Conuertet corda filiorum ad ^{Matth. 5. 6.}

patres, vt idem credant quod patres, & ^{7. 12.}

eodem modo intelligant legem, cuius in ^{Ioā. 4. & 7.}

tellectum corruperant Pharisæi. Matth. ^{Mala. vlt}

5. & 15. ^{Matth. 5. &}

15.

De iustitia regni Christi.

C A P. 39

Ex & iustitia regni Christi,

arguit per spiritum sanctum ^{Ioan. 16.}

mundi iustitiam. Ioan. 16. ar

guit mundum de peccato,

& de iustitia. Notandum ta

men est ex doctrina Pauli, quod triplex

est iustitia, opposita triplici generi pecca-

ti. Vnum dicitur crimen. 1. Timot. 3. & ad ^{1. Timo. 3.}

Tit. 1. quod punitur à iustitia ciuili, cui op ^{Tit. 1.}

ponitur iustitia legalis, qua homo cauet

crimina ne possit accusari, & euadat pœ-

nas legis, consequaturque promissa tem-

poralia legis. Esa. 1. Rom. 10. viuet in illis. ^{Esa. 1.}

Illa est iustitia regnorum huius sæculi ci- ^{Rom. 10.}

uilis, quæ est ex operibus: cuius præmium

est honor, gloria, æstimatio. Illa suum ius
 vnicuique tribuit. vide Cic. lib. 1. & 2. Of-
 fic. & 2. de Inuent. & 2. posterioris Rheto-
 ricæ, cuius species sunt religio, merus deo-
 rum, cæremonia, pietas erga patrē & pa-
 rentes, gratia id est memoria beneficiorum,
 remuneratio amicitiarum, obser-
 uantia erga eos qui præminent dignitate,
 ætate, sapientia, vindicatio, veritas in
 promissis, nulli nocens, nulli officiēs: hæc
 conseruat societates hominum & firmat
 Respublicas. Cicero 1. de leg. Talis habet
 hic suum præmium, vt Romani 5. de Ci-
 uit. quibus datum imperium, sic Cyrus &
 Tamberlænes victor totius Asiæ, & me-
 lioris partis Europæ, cum duodecies cen-
 tū millibus anno 1405. tales sunt qui pe-
 nitent ob pestem, & alias plagas Dei. Illi
 habent hic benedictiones Esai, id est fecer-
 licitatem rerum sæculi, & mitius punien-
 tur in alio sæculo. Illa (inquam) seruit plus
 sibi quam Deo, & est seruatorum nō filio-
 rum timore pœnæ, vel amore commodi,
 & nō Dei obseruata. Illa gignit hypocris-
 tas superbos mente cordis sui. Luc. 1. fal-
 sos & temerarios iudices aliorum, quales
 erant Pharisæi. Luc. 7. & 18. Illam arguit

Gen. 27.

Luc. 1.

Luc. 7. & 18

19

spiritus sanctus, vt insufficientem ad salutem externā, sine interiori: quam Deus qui scrutatur corda requirit in spiritu & veritate. Aliud autem genus est peccati, originis, natale, alienum, de quo Romanorum 5. istud facit priorem iustitiam nō esse bonam. non potest arbor mala bonos fructus facere. Vnde Esaia 64. Facti sumus immundi omnes, & omnes iustitiæ nostræ tanquam pannus menstruatae. Omnium (inquit August.) infidelium vita peccatum est. Vbi enim deest cognitio veræ sempiternæque veritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus. Istud incurabile est viribus humanis, quod etiam post baptismum remanet actu, donec absorbeatur quod mortale est. Rom. 7. & 8. Psal. 77. Recordatus est quia caro sunt, spiritus vadens, id est anima, per quam concupiscit caro, donec erit vadens id est vsque ad mortē, sed non rediens, id est anima cum redibit ad corpus, nō erit carnalis. imò ipsum corpus erit spirituale. 1. Cor. 15. Illud vocant Hebræi *תהלים* iustitia huic contraria est originalis, non illa prima qua donatus fuit homo ante peccatum, quam

Rom. 5.

Esa. 64.

Acta spiritus infidelitatis.

Rom. 7. 8.

Psal. 77.

1. Cor. 15.

Vide midras

Tebnim.

- amisit, sed est ab origine & natiuitate secunda, de qua Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt, &c. Et tertio nisi qui renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. Illa est aliena, scilicet Christi. Rom. 5. Per vnus iustitiam iusti cōstituuntur multi. Hæc fit nostra per fidem quæ nunciatur in euāgelio. Rom. 1. Iustitia Dei in eo reuelatur: sequitur, iustus autem ex fide viuet. Hæc est iustitia non legis, sed gratiæ fundamentum, & tota substantia hominis Christiani, quæ facit nos Deo gratos, & opera nostra: tamen imperfecta. Eph. 1. gratificauit nos, & Rom. 8. Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu, &c. Facit Christum nostrum cum omnibus quæ eius sunt. Enimuerò Adam primus, est forma futuri Adæ, id est Christi. Roma. 5. quemadmodum enim ille communicat omnia mala sua filiis, ita Christus sua bona filiis suis fide. Illa est gratia noui testamenti, iustitia æterna, sicut Christus est æternus: de qua Dan. 9. & Roma. 14. & Matth. 21. ex Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi iustus, vt te iustificet, non vt puniat: nō audis equos, nō arma, sed asinum & oliuas.

Ioan. 1.

Rom. 5.

Ephes. 1.
Rom. 8.

Rom. 5.

Dan. 9.
Rom. 14.
Matth. 21.
Zach. 9.

iustitiam autem vocant Hebrei summam
 morum rectitudinem, & absolutam ho-
 nitatem: sicut apud nos iustitia est nomē
 commune omnium virtutum. Iustitiam
 verò punitiuam vocat scriptura iudiciū.
 Gen. 15. & 13. Iudex populorum Psal. 61. Gen. 13. 15.
Psal. 61.
 id est vindex vt 1. Corinth. 11. Si nos ipsos
 diiudicaremus, non vtique iudicaremur:
 hoc etiā tribuit scriptura Christo, quod
 faciat iudicium & iustitiam in terra. Esa. 8.
Hier. 22.
 8. & Hierem. 22. 2 Reg. Sed illud iudiciū
 reseruauit in secundo aduentu Ioan. 3. ve- Ioan. 3.
 nit non vt iudicet mundum. Tunc dies
 iræ & iudicij Rom. 2. Matth. 25. 1. Cor. 4. Rom. 2.
Mat. 25.
1. Cor. 4.
 2. Timoth. 4. Act. 3. & 10. Iustitia regni est
 benedictio, misericordia, gratia Dei no- 2. Timot. 4.
Act. 3. & 10.
 bis collata in Christo. 1. Corint. 1. de qua
 Esa. 56. Iuxta est salus mea vt veniat, & iu- 1. Cor. 1.
Esa. 56.
 stitia mea vt reueletur. Interna spiritualis
 fidei euangelij gratiæ quæ ex amore im-
 plet legem, habens Christum, qui est im-
 pletio legis. Rom. 10. qui dat spiritum san- Rom. 10.
Ioan. 6.
 ctum Ioan. 16. per quem est iustificatio
 legis iis, qui secundum spiritum ambulāt:
 quæ iustificatio nō est vt illorum qui fal-
 so per calumniam accusati declarantur
 in fontes, sed est remissio eorum qui con-

uicti de peccato, per legem fiunt iusti, & absoluntur per Christum (cui & iustitiæ eius sumus inferti per fidem) periinde atque non peccassemus. Lex arguit & conuincit nos de peccato, & adigit ad cōfessionem criminis, confessos pronunciat peccatores, & damnat: damnati recurrimus fide ad Christum, quia sententia illa nos absoluit, dat peccatorum remissionē, & iustitiam, qua ex malis sumus: boni per spiritum sanctum, quem dat, remittit peccata, & renouat voluntatem nostram, fides impetrat hæc sine merito suo, aliās non esset gratia. Primus quidem motus quo tendimus in Deum, est per fidem.

Hebr. 11. Heb. 11. & *Ephes. 2.* per quam Christus habitat in nobis. *Ephes. 3.* quæ non est sine charitate, per quam etiamnum dicitur Deus manere in nobis. *Ioan. 14.* & *1. Ioã. 4.* Nam fides nobis explicat meritum Christi, & certificat nos de remissione peccatorum. Hæc duo complectitur: primò habitum, quo absque vlla hæsitacione assentimus iis quæ a Deo pro salute nostra ecclesiæ reuelata sunt, scripto vel viuæ vocis oraculo, viuâq; Christi traditione, aut Apostolorum, quos docuit per

*Hebr. 11.**Ephes. 2.**Ephes. 3.**Ioan. 14.**1. Ioã. 4.*

40. dies. Act. 1. ea quorū non erāt capaces Act. 1.
ante mortē Christi. Ioā. 16. Secūdo cōple Ioan. 16.
ctitur vltra mētis ascēsum firmā fiduciā,
qua fidelis Dei verbo, veritatēq; ita inni-
titur, ita fidit, vt habeat illud certū quod
verbo promittitur, perinde atque manu
teneret, & non timet aggredi quæcūque
pericula, si Deus iubeat. Prima illa fides
communis est omnibus, & æqualis. Nam
si erraret, in vno credendorum non esset
vera fides, cū tota fides infusa amittatur
per vnum solum errorem, vt & tota gra-
tia per vnum mortale peccatum: sic vt de
aliis credēdis non habeat nisi opinio-
nem. Ideo facilē errabit in aliis articulis
fidei. Sed ista secūda, scilicet fiducia, nō
est æqualis in omnibus. Matth. 8. obiurgat
Christus Apostolos, vocans eos modicæ
fidei, & Petrum, Matth. 14. Modicē fi-
dei quare dubitasti? efferēs fidem Cana-
næ quod esset magna, Matth. 15. & cen-
turionis, Matth. 8. illam requirebat Chri-
stus ab iis quos sanabat, Matth. 8. 9. 15. 17.
Matth. 8. 9.
15. 17.
Mar. 11.
Iac. 1.
Marci 11. Credite quia accipietis, & fiet
vobis, & Iacobi 1. postulet in fide, nihil he-
sitans. Hæc habet sua incrementa & pro-
fectus, hæc stabilit nostram voluntatem

instabilem, & animum, quæ maximè requiritur ad miracula. Est & alia fiducia à charitate mutua, quæ est ex Dei amore. Vnde Deum amantes, non dubitamus nos amari à Deo, illique esse curæ quicquid accidat. Quare bonis Dei ut nostris utimur. Nam amicorum omnia communia, & sic pij sæpius solo iussu, imperio, & non oratione operantur miracula. Iosue 10. ex secundo dialo. Gregorij. Illa iustitia folius regni Christi est: Ideirco diffidentes de verbo Dei, reijciuntur à suo regno: iustitia autem punitiua utuntur leges, Rom. 13. & 1. Pet. 2. Vnde Pharaò cõmune nomen Regum Ægypti, significat ultionem. Gen. 47. Nabucodonosor dicitur planctus iudicij vel coarctans iudicium. At rex noster Christus non est Pharaò, non Nabucodonosor, sed Iesus, qui venit ut saluet. Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator, qui venit nobis, non contra nos, ut iustificet nos, & reconciliet patri. Matth. 1. Saluum faciet populum, &c.

Iosue 10.

Rom. 13.

1. Pet. 2.

Gene. 47.

Zach. 9.

Matth. 1.

De iustitia legis, & operum in
regno Christi.

CAP. 40.

Quoniam autem iustitia fidei purgat mentem, & lex & iustitia legis ornat eam, & locupletat operibus bonis, per quam completur hominis iustificatio. Iac. 2. Abraham ex operibus iustificatus est. Operæpretium est enucleare illam iustitiam, quæ est fructus iustitiæ fidei, quæ opponitur peccato actuali, quod à peccato originali, promanat. Ista iustitia est originalis, fluens à fide, & iustitia essentiali, originali, ex secūda natiuitate quæ præcedit, Psal. 85. Iustitia ante eum ambulauit. Ista est iustitia operum procedentium à fide, de quibus Rom. 6. 7. 8. ad Tit. 2. Ephe. 2. Ipsius factura sumus creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in ipsis ambulemus. Si aspiciamus ad opera nostra nuda, serui inutiles sumus, Luc. 17. & acclamandum est. mitte nobis debita nostra, Non intres in iudicium cum seruo tuo. precandum ne opera nostra sine Christo discutiantur, & attollendi sunt oculi ad propitiatorē no-

Luc. 21. 21. 22.

Psal. 85.

Rom. 6. 7. 8.

Tit. 2.

Ephe. 2.

Luc. 17.

Matt. 6.

Psal. 142.

Cypr. de im-

mor. anima.

& de Fem.

Ambr. de su-

ga su. Aug.

de naturis

& grat.

strum Christum. Rom. 3. per quem nos & nostra placemus Deo: Secus enim opera nostra non essent in fide. i. Corinth. 9. Ego curro, nō quasi in incertum. 2. Pet. 1. Satagite vt per bona opera certam vocationem faciatis. Talia quæ Christo nituntur, habent suam mercedem. Gen. 12. Eccl. 9. 2. Paral. 15. Matth. 16, & 25. 1. Cor. 3. Tales enim qui operantur in Christo, etsi ceciderint, non collidentur: cum maximum sit signum electionis bene operari ex fide vsque ad mortem, & exponere lucro talia Domini, quibus dicet ô bone ferue & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis supra multa te constituam. Matth. 25. Vnusquisque enim donum Dei habet, vt diuerso quidem calle, ad vnum perueniamus finem & quietem, quæ erit finis omnis laboris, vt requiescant à laboribus suis. Apoc. 14. Per istam iustitiam membrorum Christi, quæ est ex operibus hominis iustificati, consummatur iustificatio, quam habemus à capite Christo per fidem. Matth. 3. Sic oportet nos implere omnem iustitiam, & Apoc. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc, & Iacobi 2. Hæc iustitia dicitur nostra, quia cooperamur

1. Cor. 9.

2. Pet. 1.

Gen. 12.

Eccl. 9.

2. Paral. 15.

Mat. 16 & 25.

1. Cor. 3.

Matth. 25.

Apoc. 14.

Matth. 3.

Apoc. 22.

Iacob. 2.

primæ iustitiæ quam per Christum nacti
 sumus, quæ est conuersatio bona in ope-
 ribus bonis. Primò in mortificatione car-
 nis & concupiscentiæ, Gal. 5. Qui Chri-
 sti sunt, carnem suam crucifixerunt, vt
 assiduè imminuatur ille fomes peccati la-
 tens in carne. Ad hoc faciunt eleemosi-
 ne, orationes, & ieiunia secundò in cha-
 ritate ad proximum. Tertio in humilitate
 & timore erga Deum. Hæc inquam iu-
 stitia est fructus iustitiæ fidei. Gal. 5. Fru-
 ctus spiritus id est spiritualis hominis per
 fidem Christi. Ioan. 3. Quod natum est ex
 spiritu, spiritus est: id est, spirituale, hæc
 perficit priorem iustitiam, laborat vt de-
 struatur vetus Adam, & corpus peccati,
 odit se, & diligit proximum: non querit
 quæ sua sunt, sed quæ alterius, 1. Cor. 10,
 & 13. Primum est crucifixio, secundum cha-
 ritas, & sic viuit, sibi sobriè, iuste proxi-
 mo, & piè Deo: & hoc modo implet Dei
 voluntatem, & fit Christo cõformis: per
 istam nos sumus Christi & nostra, sicut
 per primam dicitur Christus noster, cum
 omnibus suis. Illa opera hominis iustifi-
 cati per Christi iustitiã, sunt arma ad-
 uersus Satanam. Rom. 13. Ideo suscitatur qui Rom. 13.

auocent homines ab operibus bonis lucis, cum ipse sit princeps tenebrarum. Bifariam autem tentamur de bonis operibus: primum de superbia & gloria operum, quibus credimus mereri gratiam & gloriam ex eis tantum, hoc modo allucinati sunt Pharisei, ignorantes Dei iustitiam, Roma. 10. Per iustitiam legis & operum, etiam sine Christo arbitantes se saluandos, quorum sententiam conuellit vsquequaque Paul. Nam sic gratis Christus esset mortuus. Lex enim seruata non sufficeret, nec quisquam eorum (propter legem carnis sine gratia, quam consecuti sunt per fidem Christi) potuit illam seruare, nec habere remissionem transgressionis legis. Hanc haeresim ceu posthuminio resuscitarunt Pelagius & Celestius damnati in concilio Mileuitano & Cartagini. à 218. episcopis. Hoc dogma Pharisaeicum & Pelagianum mordicus retinent Iudaei huius temporis. Secundo vero de bonis operibus tentamur quòd nihil apud Deum pendantur, sed sit satis ad salutem credere in Christum, nisi eius iustitiae & operibus, quae pro nobis exhausta id est pro praedestinis

Rom. 10.

Rom. 10.

Rom. 10.

Rom. 10.

Rom. 10.

quos oves suas appellat. Ioan. 10. & Mar. Ioan. 10.
Matth. 26.
 26. hic est sanguis qui pro vobis & pro
 multis effundetur. Atqui prædestinati so-
 li Deo sunt noti. 2. Timoth. 3. Cognovit 2. Tim. 3.
Ioan. 13.
 Dominus qui sunt eius. & Ioann. 13. Ego
 scio quos elegerim. Quare non oportet
 hæreticos gloriari quod Christus egerit
 pro eis bona opera, cum perspicuum sit
 eos non esse electos, qui desierint ab
 ovili Christi, extra quod omnes sunt ex-
 positi Leonibus & lupis. Ex nobis inquit
 Ioan. prodierunt, sed ex nobis non erant; 1. Ioan. 2.
 si ex nobis fuissent, permansissent usque;
 Oves meas (inquit Christus) Ioan. 10. nō Ioan. 10.
 rapiat quisquam de manibus meis. Eadē
 autem est manus & Christi & ecclesie,
 cum sint yna caro. Ephe. 5. Qui ergo sunt Ephe. 5.
 egressi ecclesiam catholicam, unicā, ex-
 tra charitatem quæ est vestis nuptialis,
 expelluntur à Christo, nullam cum eo
 partem habentes. Dicunt enim hæretici
 quod opera nostra nihil meretur, neque 7. libro 2. c. 8
 gratiæ neque gloriæ: & quod homo ca-
 reat libero arbitrio. Idem sentientes cum
 Manicheo, quod sufficiat sola fides. he- 7. libro 2. c. 8
 resis fuit tempore prophetarum Mich. 3. Mich. 3.
 principes eius. Vide ibi Hieronym. De-

muni renouata à quibusdam Iudæis, di-
 ctis Rabbini, contra quos surrexit alia se-
 cta, dicta Charaim. Tempore etiam Au-
 gust. orta est hæresis ex scriptis eius, con-
 tra quos idem August. in epist. ad Valeri
 & 14. De fide & operibus. Eundem erro-
 rem reuocauit ab inferis Lutherus; idem
 sentiens cum Eunomio inimico bonorū
 operum, quæ spernebat; dicens quod qui
 tenerent fidem, quam ille docebat, essent
 salui: quæ tuncunque peccata commit-
 terent contra quem scripserūt Basil. Gre-
 gor. Nissen. & Gregor. Nazien. qui etiam
 damnatus. In secunda Synodo Constan-
 tinopolitana. Nota quod peccatori, qui
 nondum fuit regeneratus Christi baptis-
 mo & sanguine, neque particeps fuit pas-
 sionis Christi, obtrudenda est fides; per
 quam inseratur Christo; sed ei qui fuit do-
 ctus, aliquando eius particeps, spiritus san-
 cti templum; persuadenda est peniten-
 tia; 2. Corint. 7. & 12. Ad hoc enim datur
 fides ut per eam bene operetur. Vnde do-
 ctina Pauli est primum de fide; secundo
 de bonis operibus; De quibus Rom. 7. &
 12. Galat. 6. & Eph. 2. Fides enim quæ per
 charitatem operatur, separat nos fideles

2. Corint. 7.

8. 12.

Roma. 7.

8. 12.

Galat. 6.

Eph. 2.

à Damonibus. Iacobi 2. Vnde qui Deo Iacob. 2.
 credit, facere debet quod præcepit Deus.
 siquidem per bona opera gratias agimus
 Deo. Ephes. 5. Item glorificatur per illa, Ephes. 5.
 Matth. 5. Propagamus eius gloriam, su- Matth. 5.
 mus exemplo bonorum proximis: illis ali-
 tur fides nostra, sicut operibus malis ob-
 tenebratur. Præterea reddit nos certos
 electionis nostræ, & vocationis. 2. Petr. 1. 2. Pet. 1.
 Ideo bona opera signa sunt quibus expri-
 mimus fidem nostram, cognoscimus nos
 habere spiritum sanctum per fructus spi-
 ritus, & ita filios esse Dei, & hæredes. De-
 mum illa bona opera remunerat primo
 temporaliter. 2. Cor. 9. 1. Tim. 4. & Luc. 6. 2. Cor. 9.
1. Tim. 4.
Luc. 6.
 Date & dabitur vobis Marci 10. Centu- Marci. 10.
 plum accipiet in hac vita, & in futuro vi-
 tam æternam possidebit. Vide quomodo
 prouidit in temporalibus Paulo, Eliæ, vi-
 duæ, & sanctis patribus. In eremo item
 remunerat augmento gratiæ, cuius in ba-
 ptismo recepimus primitias: tum etiam
 auctione gloriæ. Mat. 16. & 26. & 1. Cor. 3. Mat. 16. 26.
1. Cor. 3.
 Tametsi ius gloriæ per solum Christum
 cōsequamur, cuius fide gratiam adipisci-
 mur, & per sacramenta fidei, per quam
 sum⁹ filij & hæredes vitæ æternæ. ad Tit. 3. Tit. 3.

DE REGNO IESU CHRISTI.

Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti, vt iustificati gratia, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ per Iesum Christum, qui est princeps lucis: cuius arma sunt opera lucis, sine quibus non cognoscit eos qui gloriantur se esse milites Christi.

Matth. 25.

Matth. 25. Nescio vos, sed eos tantum qui fide per charitatem operantur, quam nobis concedat rex noster potentissimus Christus.

Amen.

FINIS.

INDEX CAPITVM HV-
ius operis, de regno Domini nostri Ie-
su Christi: a, primam folij faciem, b, se-
cundam denotat.

- T**Ractatus de regno Domini nostri Iesu
Christi. 1. a
Quomodo regnum patris datum Christo. 7. b
De peculiari regno Christi super Ecclesiam,
quod dicitur regnum cœli. 10. b
Quomodo nomen regni cœlorum multipliciter
accipitur in scripturis. 14. b
De bellis & triumphis regis Christi, quæ cau-
sa belli, & quomodo diabolus cœperit hoc
bellum. 16. b
Quomodo diabolus cœperit bellum in terra cõ-
tra Christum in suis. 18. a
Quomodo primùm prædicatum Euangelium in
paradiso à Deo. 21. b
De regno diaboli quod suis victoriis cõsecutus
est, à quo pulsus per Christum. 30. b
De misera hominis seruitute sub regno & ty-
rannide diaboli. 33. a
Quomodo Christus debellauit Satanam, &
expulit à regno suo. 36. a
De armis quibus vsus est Christus in suo cer-
tamine contra Satanam. 39. b

I N D E X.

- De victoria Christi, & premio victoriae. 41.b
- De captiuitate peccati, à qua vindicati per Christum. 46.a
- Quomodo per Christum liberati sumus à peccati captiuitate. 48.b
- De seruitute miseriæ & mortis, à quibus asserti per victoriam Christi. 50.b
- Quomodo liberati à captiuitate mortis per Christum triumphatorem. 52.a
- Cur relicta mors aliæ ve poenæ post victoriam peccati & mortis. 55.a
- De libertate ac dominio & seruitute legis per Christum parta. 57.a
- De libertate Christiana, quam nacti sumus per Christum. 60.a
- In quibus constat libertas populi Christiani. 62.b
- De libertate à legibus humanis. 66.a
- De pace regni Christi. 71.b
- De pace spirituali regni Christi. 75.a
- De prælus militum regni Christi. 78.a
- Bella Ecclesiæ post aditionem Christi in cælum primum à Synagoga. 82.b
- De bello Ethnicorum contra regnum Christi. 85.b
- De bello hæreticorum aduersus regnum Chri-

I N D E X.

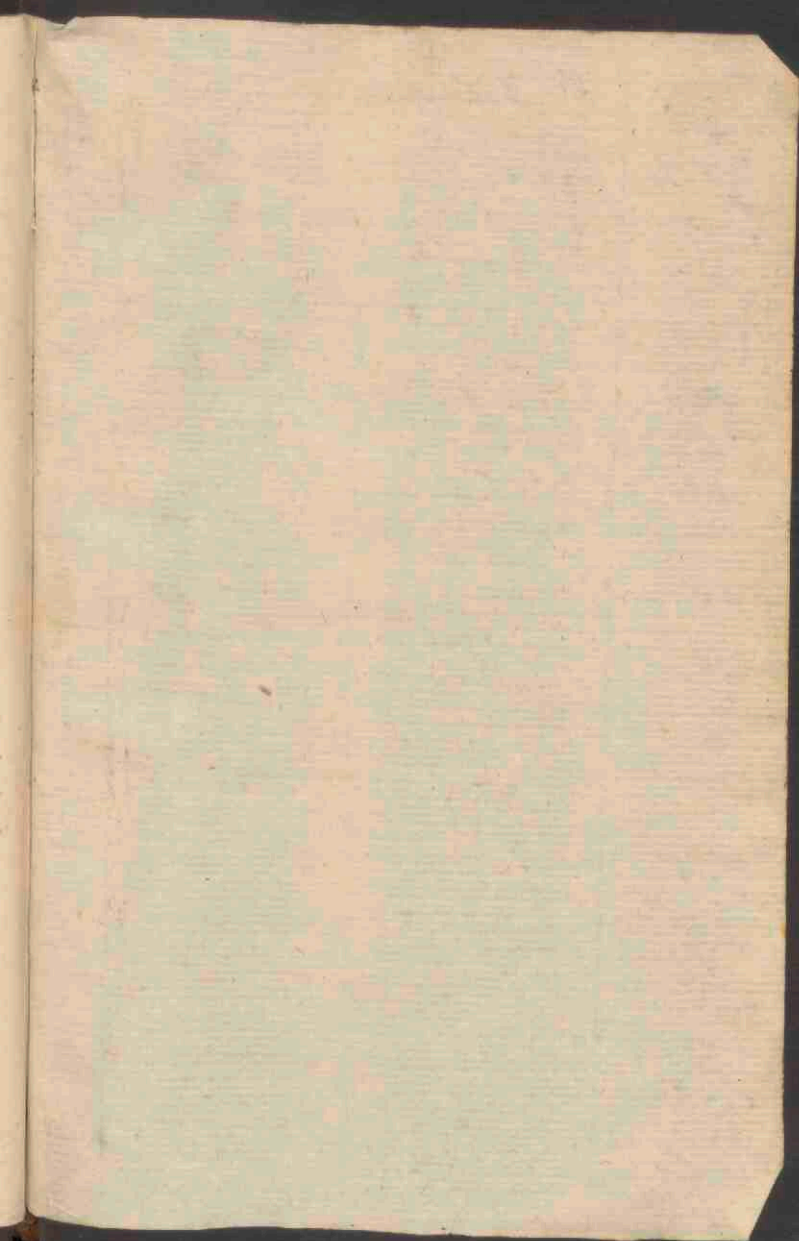
sti.	89.a
De bello Machometi aduersus Ecclesiam Christi.	92.a
De bello vltimi Antichristi aduersus regnum Christi.	95.b
De initio regni Christi, & antiquitate.	98.a
Quomodo rex Christus moderetur nunc regnū suum.	100.a
De differentia regni Christi à regnis huius sæculi.	103.a
Quid necessarium vt simus de regno Christi.	106.b
De dignitate eorum qui sunt de regno Christi.	108.a
Quomodo omnes Christiani sint sacerdotes, & de duplici sacerdotio.	109.b
De externo & publico sacerdotio.	112.b
De legibus regni Christi.	115.a
De iustitia regni Christi.	122.a
De iustitia legis & operum in regno Christi.	126.a

Finis Indicis.

1790101

EXCVDEBAT PARISIIS
ANNETVS BRIERE TYPO-
graphus, stipendiis hoñ. viri Petri
l'Huillier Bibliopolæ: Ann.
Do. M. D. LXVI.
Idibus Nouemb.

Finis Indictæ

OCN 1280521563

